

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Bachelorproef

Waarom economie studeren?

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Bachelorproef

Waarom economie studeren?

Voorwoord

Dit afstudeerproject is samengesteld naar aanleiding van de beëindiging van mijn studies lerarenopleiding economie - biologie aan de PXL te Hasselt. Dit project richt zich tot het duidelijk maken van het belang van een economische studiekeuze in het secundair onderwijs of hogere studies.

Mijn belangstelling ging uit naar dit thema omdat economie mij enorm interesseert. Ik wou graag een project uitwerken waarbij ik een meerwaarde kon bieden. Ook was het een vraag van mijn partnerschool, Sint Jozefinstituut Bokrijk, om didactische materiaal uit te werken om zo een dag van economie te organiseren.

Bij deze wil ik mijn oprechte dank betuigen aan mijn promotor Ellen Rusch voor haar goede begeleiding gedurende mijn bachelorproef. Zonder haar begeleiding zou mijn bachelorproef er heel anders uit gezien hebben. Daarnaast wil ik mijn lector Michel Janssens bedanken om mij in contact te brengen met de partnerschool. Ook wil ik de vakwerkgroep economie van het Sint Jozefinstituut Bokrijk bedanken omdat ze me gesteund en begeleid hebben gedurende de uitvoering van mijn project. Tevens bedank ik hen omdat zij me de kans hebben gegeven om mijn project daar uit te voeren.

Tot slot wil ik vooral mijn ouders, mijn zussen en mijn vrienden willen bedanken voor hun steun gedurende mijn studieloopbaan.

Dan rest er mij u enkel nog veel leesplezier te wensen!

Derya Ay
PBLSO Biologie – Economie PXL-Education
Vildersstraat 5
3500 Hasselt

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Inhoudsopgave	6
Inleiding	8
1 Verkennend onderzoek.....	9
1.1 Probleemoriëntering	9
1.2 Onderzoeksvragen	10
1.3 Onderzoeksplan.....	11
1.4 Literatuurstudie	13
1.4.1 Wat is economie?	13
1.4.2 Welke studierichtingen met economie bestaan er in het onderwijs?	14
1.4.3 Welke projecten bestaan er reeds om in het 4 ^e jaar te gebruiken om de leerlingen kennis te laten maken met economie?	20
1.4.4 Welke projecten kan ik uitvoeren om leerlingen uit het 4 ^e jaar in contact te laten komen met economie?	22
1.5 Andere onderzoeksmethoden.....	24
1.5.1 Waarom vinden leerkrachten van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om economie als studiekeuze te promoten?	24
1.5.2 Waarom vinden leerlingen van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om een economische richting te studeren?.....	29
1.6 Besluiten en adviezen.....	42
2 Praktijkonderzoek	43
2.1 Ontwerponderzoeksvragen.....	43
2.1.1 Welke effect heeft de projectdag in de keuze van de leerlingen om een economische studierichting of studie te volgen?	43
2.2 Leerkrachtenhandleiding	48
2.2.1 Doel spel.....	48
2.2.2 Verantwoording keuzes in vragen en spelronden.....	49
2.2.3 Alternatieve mogelijkheden.....	50
2.2.4 Mogelijke koppeling van evaluatie	51
2.2.5 Het eigenlijke spel.....	52
2.2.6 Instructiefiche leerlingen	53
2.3 Reflectie	54

2.4	Besluit	56
3	Besluit	57
4	Literatuurlijst	58
5	Geraadpleegde werken	60
6	Bijlagen	61
	Bijlage 1: Enquête leerkrachten	61
	Bijlage 2: Enquête leerlingen voor de dag van economie	63
	Bijlage 3: Enquête leerlingen na de dag van economie	65
	Bijlage 4: projectbundel dag van economie.....	67

Inleiding

Economie is een thema waar we dagelijks in contact mee komen. Het is niet weg te denken uit ons dagelijks leven. We horen iets op de radio, lezen een artikel in de krant of we zien iets, een economisch programma/ nieuws op tv. Iedereen is onbewust voortdurend bezig met economie. Het doel van mijn bachelorproef is om leerlingen uit de tweede graad bewust te maken over het dagelijks contact met economie. Daarnaast wil ik hen ook bewust maken over de verschillende economische studierichtingen.

De leerlingen beseffen dat het studeren van een economische studierichting nuttig is. Ze geven zelf aan dat ze economische kennis nodig hebben voor het dagelijks leven. Maar een deel van de leerlingen, van het Sint Jozefinstituut Bokrijk, geeft aan dat ze niet weten wat het vak inhoudt. Om de leerlingen hierin te verhelderen, heb ik een project uitgewerkt dat u terugvindt in deze bachelorproef.

Wat kan u nog terugvinden in mijn bachelorproef? De bachelorproef is ingedeeld in twee grote onderdelen, namelijk het verkennend onderzoek en het praktijkonderzoek.

In het verkennend onderzoek krijgt u een antwoord op de volgende vragen:

- Hoofdonderzoeksvraag: Hoe kan ik leerlingen uit de tweede graad overtuigen om economie te kiezen als studierichting?
- Deelvraag 1: Wat is economie?
- Deelvraag 2: Welke richtingen met economie bestaan er in het secundair onderwijs?
- Deelvraag 3: Waarom vinden leerkrachten van het Sint Jozefinstituut het belangrijk om economie als studiekeuze te promoten?
- Deelvraag 4: Waarom vinden leerlingen van het Sint Jozefinstituut het belangrijk om een economische richting te studeren?
- Deelvraag 5: Welke projecten bestaan er reeds om in het 4e jaar te gebruiken om de leerlingen kennis te laten maken met economie?
- Deelvraag 6: Welke projecten kan ik uitvoeren om leerlingen uit het 4e jaar in contact te laten komen met economie?

In het praktijkonderzoek bespreek ik eerst welk effect de projectdag heeft gehad bij de leerlingen van het Sint Jozefinstituut Bokrijk. Daarna volgt er een leerkrachtenhandleiding waar ik het doel, verantwoording van de keuzes, methode en een mogelijke koppeling van evaluatie van het spel bespreek.

Tot slot vindt u het besluit met daaropvolgend de bijlagen, de literatuurlijst en de geraadpleegde werken.

1 Verkennend onderzoek

1.1 Probleemoriëntering

Voor het uitwerken van mijn bachelorproef wist ik meteen dat ik een economisch onderwerp zou kiezen. Er zijn verschillende factoren die hebben meegespeeld bij het bepalen van mijn keuze. Eerst en vooral had mijn opleiding een invloed. Ik zou heel graag lessen economie willen geven in het secundair onderwijs. We komen dagelijks meermaals in contact met economische aspecten en naar mijn mening zijn er nog steeds te veel mensen die te weinig economische kennis hebben. Een andere factor was mijn leraar economie: mevrouw Rusch. Ze is een rolmodel voor mij.

De centrale onderzoeksvraag in mijn bachelorproef is: Hoe kan ik leerlingen uit de tweede graad motiveren om economie te kiezen als studierichting? Ik ga een project uitwerken voor leerlingen uit de tweede graad waaraan zowel de leerlingen die een economische achtergrond hebben als leerlingen die geen economische achtergrond hebben, kunnen deelnemen. Het is belangrijk dat iedereen het nodige basispakket beheerst.

Er zijn een heel aantal scholen die dezelfde motivatie hebben als ik. Meer leerlingen moeten voor het vak economie kiezen en op de hoogte zijn over het dagelijks economisch gebeuren. Een van die scholen was het Sint Jozefinstituut Bokrijk. Voor het ontwikkelen van mijn project heb ik ook samengewerkt met deze school.

De bedoeling van mijn project is dat leerlingen uit de tweede graad de kans krijgen om in aanraking te komen met de verschillende economische richtingen. Het doel van mijn projectdag is dat leerlingen beseffen dat economie meer is dan enkel een studierichting en hun overtuigen om een economische richting te kiezen.

Oorspronkelijk zou ik een onderzoek uitvoeren voor leerlingen van het tweede jaar van de eerste graad omdat zij bij het overgaan naar het derde middelbaar een studiekeuze maken, maar op vraag van mijn partnerschool is de doelgroep van mijn onderzoek gewijzigd.

1.2 Onderzoeksvragen

Het hoofddoel van mijn onderzoek is leerlingen uit de tweede graad bewust maken van de economische studierichtingen. Economie is een brede richting waar grotendeels het dagelijks leven aan bod komt. De leerlingen hebben dus al veel kennis uit ervaring. Mijn bedoeling is die kennis te laten gebruiken om de interesse van de leerlingen aan te wakkeren en hun overtuigen om een economische studierichting te kiezen.

Bij het opstellen van mijn hoofdonderzoeksvraag had ik altijd mijn onderzoeksdoel voor ogen. Daarom ben ik ook tot de volgende onderzoeksvraag gekomen:
Hoe kan ik leerlingen uit de tweede graad overtuigen om economie te kiezen als studierichting?

Om deze vraag te kunnen oplossen heb ik gebruik gemaakt van een aantal deelvragen:

- 1 Wat is economie?
- 2 Welke richtingen met economie bestaan er in het secundair onderwijs?
- 3 Waarom vinden leerkrachten van het Sint Jozefinstituut het belangrijk om economie als studiekeuze te promoten?
- 4 Waarom vinden leerlingen van het Sint Jozefinstituut het belangrijk om een economische richting te studeren?
- 5 Welke projecten bestaan er reeds om in het 4^e jaar te gebruiken om de leerlingen kennis te laten maken met economie?
- 6 Welke projecten kan ik uitvoeren om leerlingen uit het 4^e jaar in contact te laten komen met economie?

1.3 Onderzoeksplan

Om na te gaan hoe ik leerlingen van de tweede graad kan overtuigen, heb ik een aantal stappen doorlopen. Ten eerste heb ik een literatuurstudie uitgevoerd. Ik heb verschillende bronnen geraadpleegd waaruit ik informatie heb verzameld. Gelijktijdig ben ik ook op zoek gegaan naar een school die zou willen meedoen aan mijn project. Na verschillende scholen te contacteren was het Sint Jozefinstituut Bokrijk bereid om mee te werken aan mijn onderzoek. Daar ben ik dan een aantal keren op gesprek gegaan om te polsen wat de verwachtingen van de leerkrachten zijn.

Ten tweede heb ik drie enquêtes opgesteld om enerzijds te achterhalen welke inhoud er moeten voorkomen in mijn materiaal en anderzijds om het effect van de projectdag te kunnen zien. Eén van de enquêtes was bestemd voor de leerkrachten van de partnerschool. Op basis van de antwoorden heb ik een besluit kunnen formuleren op een van mijn deelvragen, namelijk: Waarom vinden leerkrachten van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om economie als studiekeuze te promoten?

De andere twee enquêtes waren bestemd voor de leerlingen. Eén hebben ze ingevuld in het begin van de projectdag. De andere hebben ze ingevuld na de projectdag. Aan de hand van de antwoorden kon ik weer een antwoord formuleren op een van mijn deelvragen, namelijk: Waarom vinden leerlingen van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om een economische richting te studeren. Verder heb ik ook het effect van mijn dag kunnen zien door de twee enquêtes te vergelijken.

Na het opstellen van de enquêtes ben ik begonnen met het ontwerpen van materiaal. Tijdens het opstellen van het materiaal heb ik geprobeerd om een rode draad te hebben en deze niet te verliezen. Dit heeft ervoor gezorgd dat mijn materiaal bestaat uit drie delen. De rode draad van mijn materiaal is: Hoe kom je dagelijks in aanmerking met economie. De drie delen zijn als volgt:

Deel 1: Hoe komen leerlingen nu in contact met economie. Deze werd vervolgd met een escape room zodat de leerlingen moesten “escapen” naar een andere levensfase.

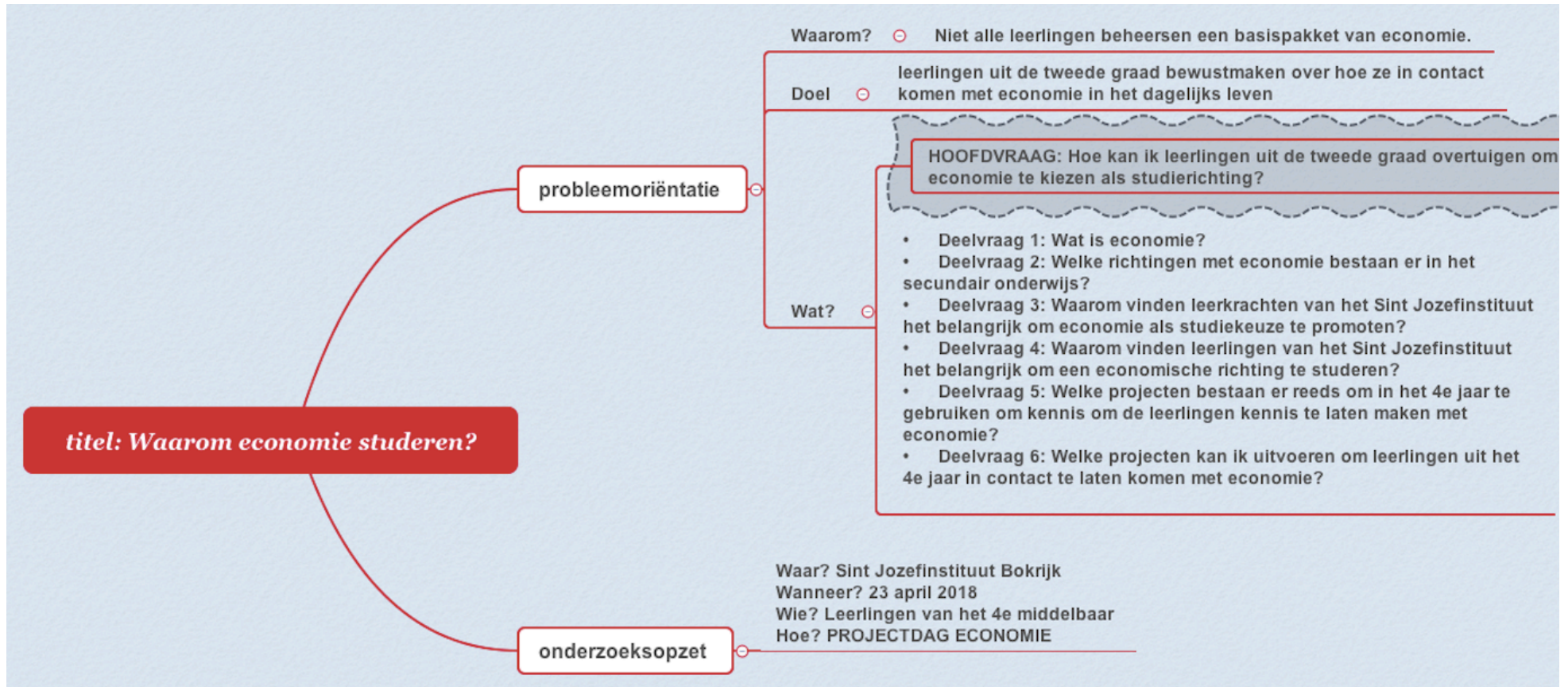
Deel 2: Hoe komen leerlingen tijdens hun hogere studies in contact met economie? Ook na deze spelfase was er een interactieve economische spel voorzien waarbij de leerlingen kennis maakten met de gevaren van online bankieren.

Deel 3: Hoe komen de leerlingen na hun studies in contact met economie. Dit was tevens de laatste spelfase.

Tijdens het opstellen van mijn materiaal heb ik zo weinig mogelijk gebruik gemaakt van bestaande handboeken omdat deze economische inhoud aanbieden. De bedoeling van de dag was economie in het dagelijks leven aankaarten. Ik ben steeds teruggegaan naar mijn middelbare tijden om voorbeelden en inhoud uit de leefwereld van de jongeren te kunnen gebruiken.

Ten slotte heb ik mijn onderzoek afgewerkt en heb ik het resultaat van de enquêtes en van de dag opgenomen in mijn bachelorproef.

Hieronder vindt u, in een schematisch overzicht, mijn onderzoeksplan:

Mindmap 1: overzicht onderzoeksplan

1.4 Literatuurstudie

1.4.1 Wat is economie?

Hoofdvraag: Hoe kan ik leerlingen uit de eerste graad overtuigen om economie te kiezen als studierichting?

Wat is economie? De meningen daaromtrent lopen vrij sterk uiteen. Voor sommigen is het een studie die zich bezighoudt met inflatie, crisis, politiek, staatschuld, begroting. Voor anderen is het een kennispakket dat de mogelijkheid zal bieden om vlug rijk te worden. Het zijn dus zaken die niet meteen met de leerlingen te maken hebben. (A., 2011)

Natuurlijk houdt economie zich bezig met bovenvermelde problemen, maar economie is meer dan dat. Het is een sociale wetenschappen die de behoefte van elk individu op elk niveau bestudeerd. (A., 2011) Om die behoefte te kunnen bevredigen is het kiezen essentieel omdat de middelen die we hebben schaars zijn. We kunnen niet alles krijgen wat we willen. (Flynn, 2005)

Op elk niveau wordt er een keuze gemaakt. Een kleuter kiest bijvoorbeeld voor één bepaald speelgoed in een winkel omdat ze er maar één mag kopen. Ik heb de keuze gemaakt om verder te studeren. Koppels kiezen om te huren of te kopen. De overheid maakt een keuze tussen investeren in het onderwijs of om te investeren in kankeronderzoek. Een keuze maken is dus een fundamenteel onderdeel van ons bestaan. (Flynn, 2005)

1.4.2 Welke studierichtingen met economie bestaan er in het onderwijs?

1.4.2.1 Hervorming van het onderwijs

Hoe is de huidige situatie tot stand gekomen?

De huidige situatie vindt zijn basis in 1990, de situatie voor 1990 houdt in dat er verschillende onderwijsvormen waren die verschillende onderwijstypes hanteerden. In 1990 is bij decreet van 31 juli 1990 betreffende het onderwijs II een eenheidstype ingevoerd die tot op heden zijn wortels vindt in het onderwijs. Dat eenheidstype houdt in dat er vier onderwijsvormen zijn: ASO, TSO, BSO en KSO. Dat secundair onderwijs wordt georganiseerd in zes jaren onderverdeeld in drie graden van telkens twee jaren.

In 2003 wordt er een commissie opgericht door de Koning Boudewijnstichting, deze commissie heeft zich beziggehouden met een breed onderzoek in het toen huidige onderwijs. Uiteindelijk heeft dit onderzoek geleid tot verschillende rapporten "Accent op talent". Samengevat zijn er vijf kernresultaten die tegen 2020 zouden moeten bereikt worden:

1. Halvering van de ongekwalificeerde uitstroom
2. Onderwijsprestaties van sterke en zwakkere leerlingen in de Europese top
3. Aanzienlijk meer technologie in de algemene vorming van alle jongeren
4. Gevoelige versterking van de vreemdetalenkennis
5. Verdubbeling van de bijscholing en vorming van volwassenen

(Koning Boudewijnstichting , 2008)

De commissie heeft vervolgens tien actiegebieden uitgeschreven voor het verwezenlijken van deze vijf kernresultaten:

1. Gericht communiceren over talentontwikkeling en onderwijsvernieuwing.
2. Een langetermijnvisie op leren en werken ontwikkelen.
3. Het proeftuinmechanisme verankeren.
4. Het secundair onderwijs omvormen naar een systeem met flexibele leerwegen.
5. Werkplekleren organiseren voor alle leerlingen en stages voor alle leraren.
6. De professionele ontwikkelingskansen voor leraren verbreden.
7. Bij onderwijsvernieuwing focussen op de relatie leraar-leerling.
8. Het statuut van arbeiders en bedienden gelijkschakelen.
9. Talentenzorg en loopbaanontwikkeling in het bedrijfsleven bevorderen.
10. De creatie van nieuwe ondernemingen stimuleren.

(Koning Boudewijnstichting , 2008)

De resultaten die dit onderzoek heeft bereikt, hebben verder een groot impuls gehad op het regeerakkoord van 2004-2009. Hierbij werd de nadruk gelegd op talentenontwikkeling. In 2009 werd er de commissie-Monard opgericht, die zich heeft beziggehouden met de blijvende problemen in het secundair onderwijs. De resultaten van dit onderzoek hebben geleid tot het voorstel van de commissie-Monard, dit voorstel schrijft een eigentijds onderwijs uit met de nadruk op de volgende punten:

1. De bestaande onderwijsvormen worden ingeruild voor belangstellingsgebieden.
2. In het 1ste jaar van de 1ste graad maken alle leerlingen kennis met alle belangstellingsgebieden. Vanaf het 2de jaar kiezen zij voor een belangstellingsgebied.
3. De B-stroom wordt een echt schakelprogramma naar vooral arbeidsmarktgerichte opleidingen. De algemene vorming wordt versterkt.
4. In de 2de graad kiezen de leerlingen voor een arbeidsmarktgerichte of voor een doorstroomgerichte studierichting, of voor een richting met een dubbele finaliteit. Pas in de 3de graad maken zij een definitieve keuze.

5. Er komen minder studierichtingen en ze sluiten beter aan op de arbeidsmarkt of op het hoger onderwijs.

(Voorstel van de Commissie Monard, "kwaliteit en kansen voor elke leerling", 20 april 2009)

In het regeerakkoord van 2009 werd melding gemaakt om het onderwijs grondig en breed te hervormen, het voorstel van de Commissie Monard werd aangenomen als belangrijke basis hiervoor. In hetzelfde legislatuur wordt op vraag van het Vlaams parlement een masterplan opgemaakt die de sterktes en verbeterpunten en de doelstellingen van het secundair onderwijs beschrijft. Dit masterplan bevat ook concrete maatregelen om sterke punten te koesteren en verbeterpunten weg te werken.

(Motie 1820)

In het regeerakkoord van 2014-2019 wordt beslist dat het masterplan zal uitgevoerd worden. De meeste concrete maatregelen uit het masterplan zijn al verder uitgevoerd, zoals: M-decreet, duaal leren, het actieplan tegen schooluitval, het STEM-actieplan, screenings van studierichtingen, ...

(Regeerakkoord 2014-2019)

In 2016 gaven twee conceptnota's de verdere uitrol voor de laatste maatregelen van het masterplan:

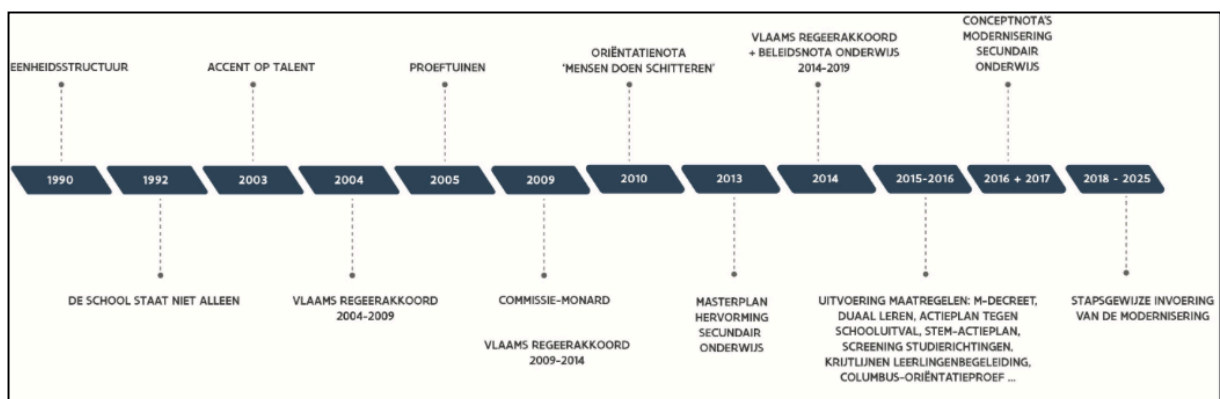
- Conceptnota modernisering s.o.: maatregelen basisonderwijs en 1ste graad
- Conceptnota: modernisering 2de en 3de graad so

In 2017 wordt er een toevoeging aan de conceptnota's gemaakt:

- Conceptnota 'addendum bij de conceptnota's 1ste 2de en 3de graad s.o.

(<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/van-masterplan-tot-conceptnotas#masterplan-2013>)

Met deze drie conceptnota's wil de Vlaamse regering de modernisering van het secundair onderwijs laten starten op 1 september 2018. Hier is echter heden nog commotie over. (Onder voorbehoud van wijzigingen)

Afbeelding 1: hervorming van het onderwijs. (<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/tijdlijn>)

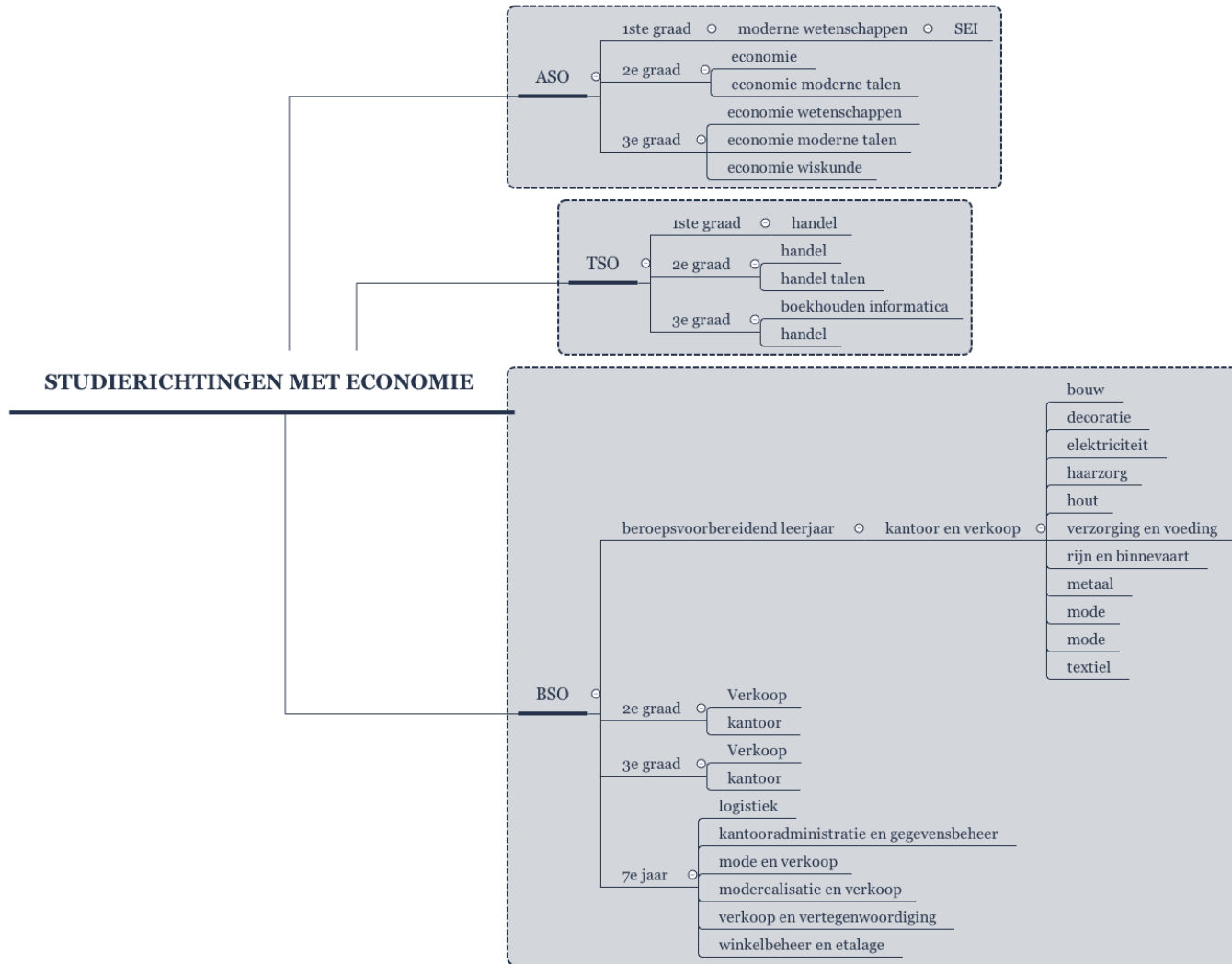
1.4.2.2 Welke economische studiegebieden bestaan er nu en wat gaat veranderen?

Huidige situatie

Er bestaan heel wat studierichtingen die te maken hebben met economie. Door het diverse aanbod is het mogelijk dat leerlingen zich verdiepen in meerdere interessegebieden. De leerlingen kunnen klassiek kiezen voor economie als studierichting (ASO, tweede graad), maar ook bijvoorbeeld boekhouden—informatica (TSO, derde graad) waar ze zich dan verdiepen in zowel de informatica als het economisch aspect boekhouden.

Ook in het beroepsvoorbereidend leerjaar (BSO, tweede leerjaar—eerste graad) kunnen de leerlingen kiezen uit verschillende richtingen die te maken hebben met economie. Die heten hier beroepenvelden. Naast de beroepenvelden volgen de leerlingen een pakket vakken dat hetzelfde is voor elke leerling van het tweede jaar, eerste graad. <http://onderwijs.vlaanderen.be>

Wat de huidige situatie betreft stelt onderstaande mindmap voor welke studierichtingen er bestaan die economisch gericht zijn.

Mindmap 2: studierichtingen met economie voor de hervorming

1.4.2.3 Situatie na de hervorming van het onderwijs

De modernisering van het onderwijs gaat ervoor zorgen dat er een grote verandering plaatsvindt in het studieaanbod van het secundair onderwijs. Er vindt een overgang plaats van 29 studiegebieden naar 8 studiedomeinen:

- STEM
- Bouwen en wonen
- Land- en tuinbouw
- Voeding en horeca
- Sport
- Zorg en welzijn
- Economie en organisatie
- Kunst en creatie

(<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/van-29-studiegebieden-naar-8-studiedomeinen-in-2e-en-3e-graad-secundair-onderwijs>)

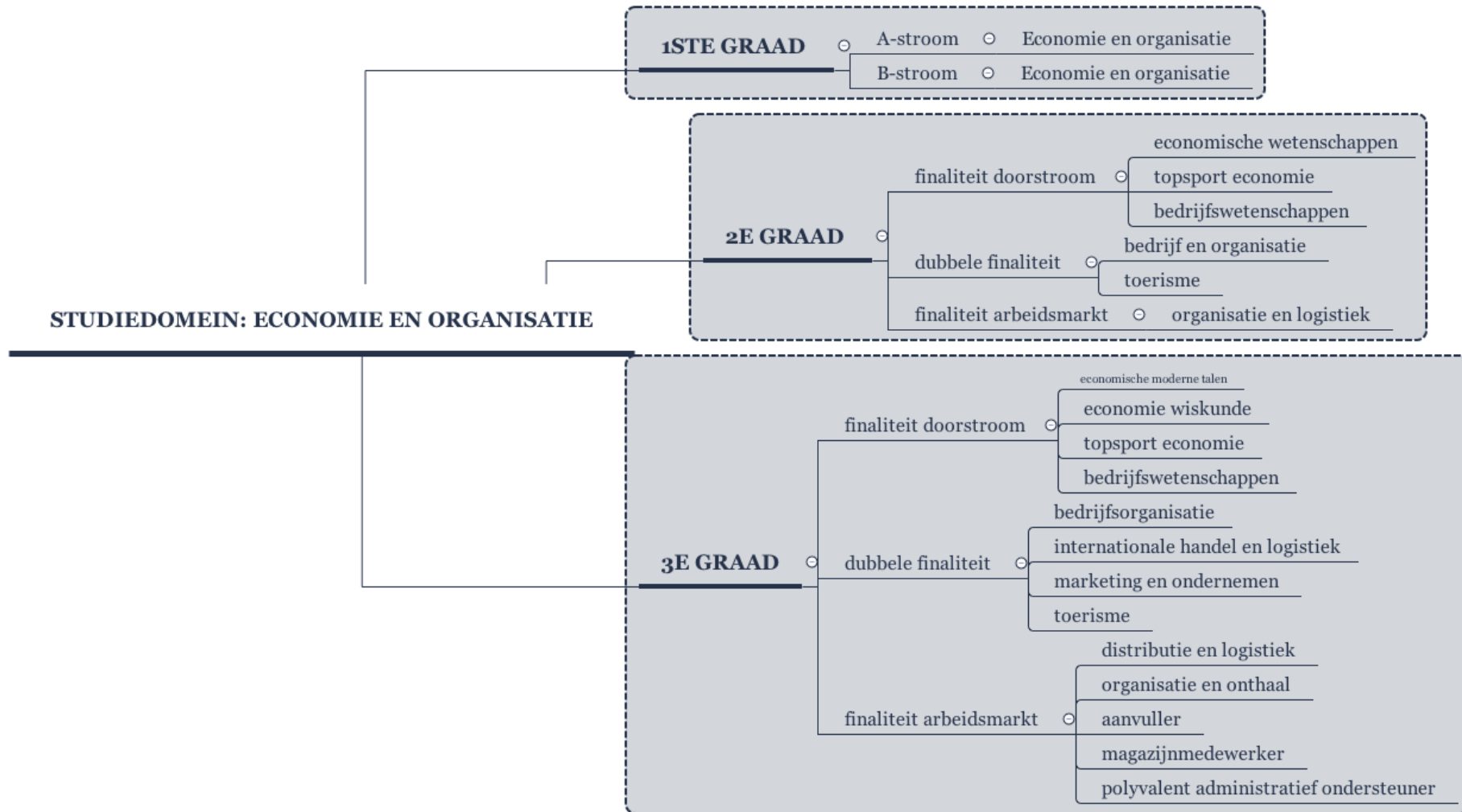
Wat de studierichtingen betreft is er een matrix opgemaakt om deze te ordenen. Hierin worden de studiedomeinen gehanteerd om de studierichtingen op te delen en te ordenen volgens de finaliteit van de studierichting. Die finaliteit wordt opgedeeld in:

- Doorstroom naar het verder studeren
- Dubbele finaliteit houdt in dat de leerlingen zowel worden voorbereid op verder studeren als rechtstreekse intrede op de arbeidsmarkt
- Arbeidsmarktgerichte studierichtingen

In de 1ste graad maakt men nog geen specifieke keuze en speelt de matrix nog geen rol. De 1ste graad bestaat respectievelijk uit 27 uren of 25 uren algemene vorming voor alle leerlingen, die wordt aangevuld met 5 uren keuzegedeelte in het 1ste jaar en in het 2de jaar met 2 uren differentiatie en 5 uren basisoptie. In de B-stroom van het 2de jaar wordt er een verschil gemaakt, namelijk 20 uren algemene vorming aangevuld met 12 uren keuzegedeelte. Hiernaast zijn er ook een aantal minimumnormen die de leerlingen moeten behalen, vandaag kent men enkel nog de eindtermen. Vanaf 2019 worden deze aangevuld met basisgeletterdheid over Nederlands, wiskunde, digitale en financiële geletterdheid die elke leerling moet behalen. Dit zijn minimumvereisten voor basiscompetenties, die ervoor zouden moeten zorgen dat jongeren mee kunnen gaan met alle evoluties in de maatschappij. (Conceptnota modernisering s.o.: maatregelen basisonderwijs en 1ste graad)

Vanaf de 2de graad begint de matrix een rol te spelen, nu moeten de leerlingen wel een studiekeuze maken in lijn met de richtingen die zijn opgedeeld volgens de aangehaalde studiedomeinen. In de 3de graad hebben de leerlingen een nog grotere aanbod van studiekeuze in vergelijking met het aanbod in de 2de graad. Dit heeft te maken met het feit dat in de 3de graad het accent meer ligt op de leerlingenprofielen. (Conceptnota 2^e en 3^e graad SO-onderwijs)

Wat de situatie na de hervorming betreft stelt onderstaande mindmap voor welke studierichtingen er zullen bestaan die economisch gericht zijn.

Mindmap 3: studierichtingen met economie na de hervorming

1.4.3 Welke projecten bestaan er reeds om in het 4^e jaar te gebruiken om de leerlingen kennis te laten maken met economie?

Er zijn reeds verschillende projecten die bestaan om de interesse en ondernemerschap van leerlingen op te wekken. Hieronder worden enkele projecten bondig beschreven.

Vlajo

Vlajo staat voor Vlaamse jonge ondernemingen en is een organisatie die het ondernemerschap van de leerlingen naar boven wil halen door hen Vlajo projecten te laten uitvoeren. Het vormt een brug tussen het onderwijs en het bedrijfsleven. Enkele economische projecten die worden beschreven zijn: Jieha!, Vlajo Challenge en Mini ondernemingen.

Tabel 1 (www.vlajo.org)

- *Jieha!*

Jieha! staat voor Jong Initiatief voor Eerlijke Handel. Leerlingen uit het derde, vierde of vijfde middelbaar kruipen in de functie van een ondernemer en starten in kleine teams een eigen bedrijf op. Ze krijgen een startkapitaal van 100,00 EUR in de vorm van een lening die ze bij het afsluiten terugbetalen aan Vlajo. De hoofdactiviteit van een Jieha! project is verkopen. Deze verkoopactiviteiten vinden plaats binnen de schoolmuren en mits toestemming van de directie kan het ook elders georganiseerd worden. Er bestaan verschillende didactische materialen om het project te ondersteunen. Zo bestaat er bijvoorbeeld een Jieha-boek voor elke deelnemende leerling. Het project kan een duurtijd aannemen van 10 tot 18 weken. De winst die gerealiseerd wordt gedurende deze periode gaat integraal naar een goed doel.

Tabel 2
(www.vlajo.org)

Deze projectvorm kan geplaatst worden in de leerplannen van zowel aso, bso en tso.

(<https://www.vlajo.org/programmas/jieha/jieha-in-een-nieuw-kleedje>)

- *Vlajo Challenge*

Vlajo Challenge is een volledig virtueel spel waarbij leerlingen de baas worden van hun eigen winkel. Hierbij is het belangrijk dat ze correcte marktstrategieën aanleren en toepassen. Het draait dus niet om het product, maar om de marktprincipes. Het spel bestaat uit minstens 18 spelrondes waarbij de deelnemer na elke spelronde zelf beslist hoe hij zijn geld verder investeert. Via een scorebord wordt na elke spelronde bekendgemaakt wie de beste marktstrategie heeft toegepast.

Er bestaan 7 verschillende spelconcepten die kunnen toegewezen worden naargelang de verschillende doelgroepen. Deze spelvorm kan geplaatst worden in alle graden en alle onderwijsvormen van het secundair onderwijs.

(<https://www.vlajo.org/programmas/vlajochallenge/mogelijke-spelvormen>)

Tabel 3
(www.vlajo.org)

- *Mini ondernemingen*

Leerlingen van de derde graad kruipen in de functie van ondernemers en richten een eigen mini-onderneming op. De bedoeling is om eerst te denken en dan effectief te doen. De leerlingen denken eerst na over het product/ dienst dat ze op de markt gaan brengen, de brainstormfase. Vervolgens denken ze na over het uitvoeren van het idee, het oprichten van de onderneming, verkoop organiseren en boekhouding rapporteren. En tot slot gaan ze de onderneming afsluiten. Gedurende het schooljaar zullen de leerlingen instaan voor het beheren van hun 'mini-onderneming' met alle bijkomende taken.

Tabel 4
(www.vlajo.org)

Mini-onderneming kan geplaatst worden in leerplannen van aso, bso en tso. Het handboek Start Up Kit is een belangrijke leidraad doorheen heel deze 'mini-onderneming'.

Vlajo zelf biedt heel veel steun en geeft richting aan de leerlingen om hun project met succes te kunnen uitvoeren. Zo voorziet Vlajo een gratis domeinnaam voor de website van de leerlingen, kunnen ze een gratis bankrekening beheren, worden er verkoopdagen georganiseerd, worden er onderlinge wedstrijden georganiseerd, er is mogelijkheid tot internationale activiteiten...

(<https://www.vlajo.org/programmas/mini-ondernemingen/een-eigen-onderneming>)

Top Team

Top Team staat voor bedrijfssimulaties die momenteel georganiseerd worden in vele bedrijven, scholen, hogescholen en universiteiten in Europa. Op deze manier komen de deelnemers op een spelende en eenvoudige manier in contact met het ondernemerschap en kunnen ze een praktijkervaring opdoen.

Deze ervaring wordt opgedaan door een spel dat wordt georganiseerd door Top Team, de deelnemers zijn verdeeld in groepen en elke groep leidt zijn eigen onderneming.

Deze projecten worden in alle graden van het secundair onderwijs georganiseerd, in de tweede graad ligt het accent op 'economie in de praktijk'. Op deze manier leren de leerlingen al spelend hoe dicht de economie staat bij hen.

(<http://www.topteambusinessgames.be>)

1.4.4 Welke projecten kan ik uitvoeren om leerlingen uit het 4^e jaar in contact te laten komen met economie?

Er bestaan tal van projecten die kunnen gebruikt worden in het 4^e middelbaar.

Kunnen bovenstaande projecten gebruikt worden tijdens de projectdag?

De projecten van Vlajo zijn mooie voorbeelden om te gebruiken in het 4^e middelbaar. Deze projecten waren echter minder gepast voor mijn projectdag omdat deze vooral bedoeld zijn voor de leerlingen die in een economische richting zitten.

Het Jieha! project en miniondernemingen

Dit zijn beide projecten waar de leerlingen in de functie van een ondernemer moeten kruipen. De leerlingen leren op een aangename manier de werking van een onderneming kennen. De focus is hier gelegd op het kopen, verkopen, boekhouding,... kortom het hele ondernemingsgebeuren. Mijn project moet meer bieden dan dit omdat het doelpubliek alle leerlingen van het 4^e middelbaar zijn. Enerzijds zouden de leerlingen die geen economie volgen deze projecten niet kunnen uitvoeren omdat het te lang duurt. De projecten zijn gespreid over meerdere weken/maanden. Anderzijds zouden de leerlingen die geen economie volgen ook uit de boot vallen omdat ze het niet aantrekkelijk zullen vinden.

Mijn doel was om alle leerlingen van het 4^e middelbaar een economische basis te geven waarbij vooral het dagelijks leven aan bod kwam. Dit zijn projecten waar een specifieke economische kennis voor nodig is of wordt aangeleerd.

(<https://www.vlajo.org/programmas>)

Vlajo challenge

Dit project zou aantrekkelijk kunnen zijn voor de leerlingen omdat het in de vorm van een game is. Het is een serieuze game waarbij de focus gericht is op het verwerven van kennis en vaardigheden. Hier gaat het niet om het runnen van een bedrijf, maar om een gepaste marktstrategie toe te passen. Ook dit project biedt dus specifieke economische kennis van bepaalde thema's aan in plaats van economische basiskennis.

De tijdsduur is ook veel te lang. Het spel bestaat uit minstens 18 spelrondes. Vlajo! raad aan om minstens 1 spelronde per week te spelen. Het is dus een project waar meerdere weken in kruipen. Mijn project moest bestemd zijn voor 1 namiddag.

(<https://www.vlajo.org/programmas/vlajochallenge/online-educatief-spel>)

Skillville

Skillville is een serieuze game dat de leerlingen helpt om de vakoverschrijdende eindtermen te bereiken. Het gaat niet enkel om financiële educatie, maar ook bijvoorbeeld de actualiteit en politiek komen aan bod. Bij het spel moeten de leerlingen oefeningen oplossen aan de hand van casussen die zij krijgen.

Dit project was een mooi voorbeeld voor mij om inspiratie op te doen. Ik heb de bundels gekregen van mijn partnerschool. Deze heb ik gebruikt tijdens het maken van mijn materiaal. Dit project was niet bruikbaar voor mij omdat het te breed is en weer veel tijd in beslag neemt.

(<http://www.skillville.be/app/index.php>)

Tabel 5: skillville

Top Team

Top Team is een mooi voorbeeld dat ik gebruikt zou kunnen hebben. Tijdens het eerste gesprek met mijn partnerschool hadden ze mij ook voorgesteld om iets gelijkaardig uit te werken. Wegens beperkte middelen en kennis was dit onmogelijk voor mij.

Dit project kan in principe ook doorgaan op de school onder begeleiding van Top Team trainers. De kostprijs bedraagt dan 19,90 EUR per deelnemer. Dit was een te hoog bedrag voor de school omdat alle leerlingen van het 4^e jaar zouden deelnemen. De leerlingen die het spel toch willen spelen kunnen deze spelen in de PXL Hasselt tegen een kostprijs van 15,00 EUR.

(<http://www.topteambusinessgames.be/tweedegraad.html>)

Besluit

Het beste alternatief was dat ik zelf een bundel zou uitwerken. Inhoudelijk is deze bundel volledig aangepast aan de wensen van de vakwerkgroep economie van het Sint Jozefinstituut Bokrijk. Het doel was om alle leerlingen een economische basis te geven. In het spel zijn onderwerpen verwerkt waar men in contact mee komt in het dagelijks leven. Ook heb ik rekening gehouden met de suggesties van de leerkrachten. Zo was het uitwerken van een escape room een voorstel van een leerkracht. Deze heb ik ook effectief uitgewerkt.

1.5 Andere onderzoeksmethoden

1.5.1 Waarom vinden leerkrachten van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om economie als studiekeuze te promoten?

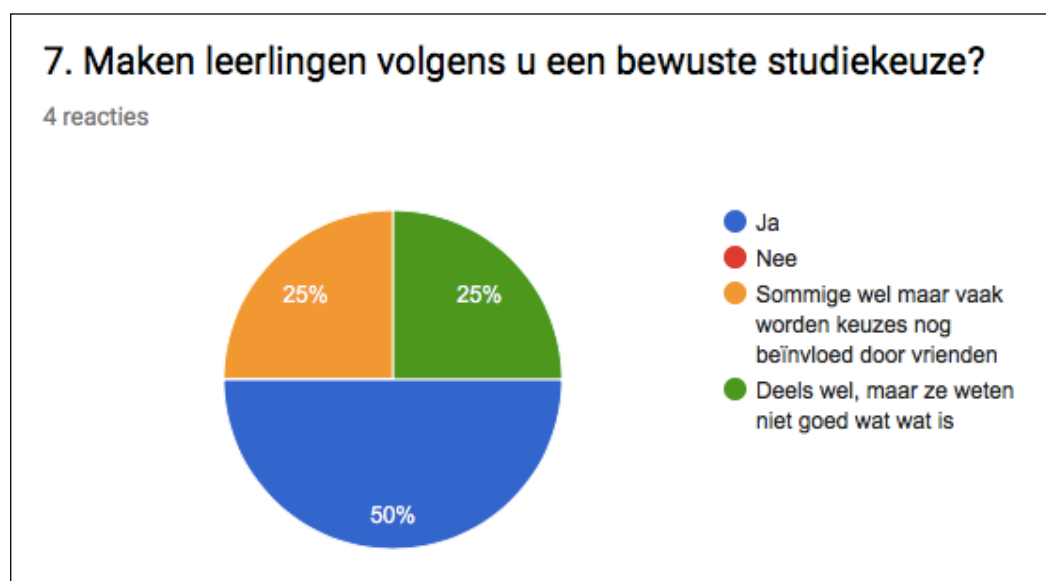
Om deze deelvraag te beantwoorden heb ik gebruik gemaakt van een enquête. Ik heb een enquête opgesteld die ik heb laten invullen via Google formulieren. Deze vindt u ook bij de bijlagen in deze bachelorproef.

In totaal heb ik 14 vragen gesteld waarvan de eerste zes vragen algemene vragen zijn. De daaropvolgende vragen zijn essentiële vragen voor het beantwoorden van deze deelvraag.

De eerste vraag die ik heb gesteld is: Wat is uw geslacht? De leerkrachten die betrokken zijn bij dit onderzoek hebben allemaal een vrouwelijk geslacht. De tweede vraag die ik heb gesteld is: Tot Welke leeftijdscategorie behoort u? 1 van de respondenten behoort tot de categorie 21-30 jaar, 2 van de respondenten behoren tot de categorie 31-40 jaar en de laatste respondent behoort tot de categorie 51-60 jaar.

De volgende vraag ging over de opleiding. 2 van de respondenten heeft een bachelor in het secundair onderwijs, 1 van de respondenten heeft een bachelor + educatieve studies en de laatste correspondent heeft een master gedaan met daarop educatieve studies. 3 van deze leerkrachten zijn 6-10 jaar actief in het onderwijs terwijl een van de respondenten 21-30 jaar actief is in het onderwijs. 3 van deze respondenten werken voltijds als leerkracht en 1 werkt halftijds. 1 van de respondenten geeft 6-10 jaar les in het Sint Jozefinstituut Bokrijk, 1 van de respondenten 21-30 jaar en de andere twee respondenten geven 0-5 jaar les in het Sint Jozefinstituut Bokrijk.

Na de algemene vragen volgen de specifieke vragen. De eerste specifieke vraag die ik heb gesteld aan de leerkrachten is of de leerlingen volgens hen een bewuste studiekeuze maken. Dit is een belangrijke vraag om mijn onderzoek te starten. Twee van de vier leerkrachten zijn ervan overtuigd dat de leerlingen een bewuste studiekeuze maken. De andere twee vinden dat de leerlingen slechts deels bewust zijn en dat ze nog onvoldoende weten waarvoor ze kiezen of ze worden beïnvloed door hun vrienden.

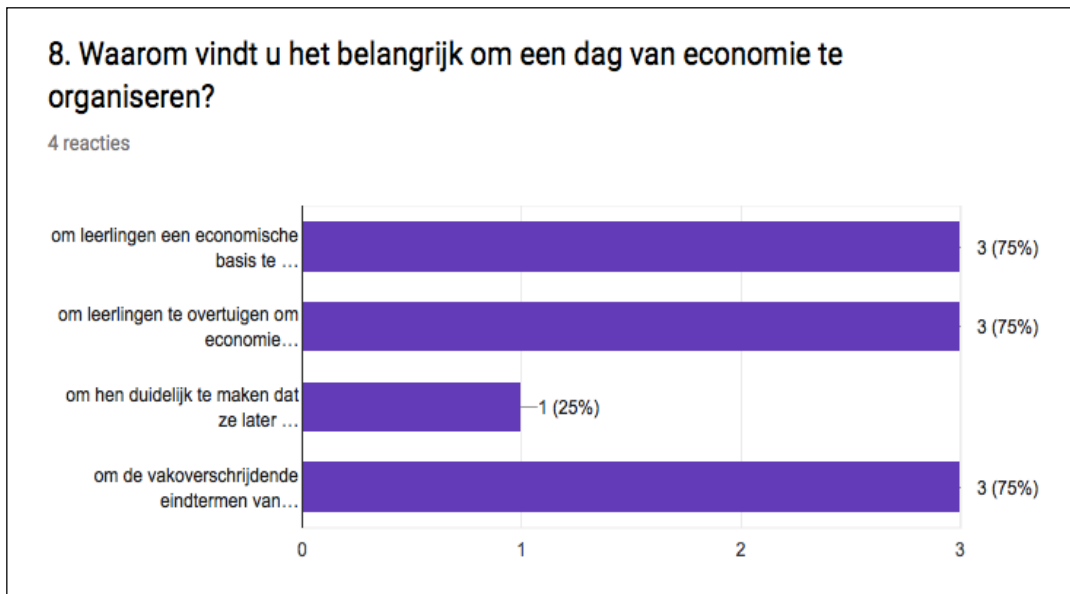

Grafiek 1: studiekeuze leerlingen

De volgende vraag die ik heb gesteld is: Waarom vindt u het belangrijk om een dag van economie te organiseren? De leerkrachten konden zelf een antwoord formuleren of een van de onderstaande antwoorden aanvinken;

1. om leerlingen een economische basis te geven
2. om leerlingen te overtuigen om economie te studeren in het secundair onderwijs
3. om hen duidelijk te maken dat ze later ook in het bedrijfsleven een job kunnen zoeken
4. om de vakoverschrijdende eindtermen van economie te behalen

Onderstaande grafiek toont het resultaat.

Grafiek 2: reacties leerkrachten

Uit bovenstaande tabel kunnen we afleiden dat drie van de vier respondenten meerdere antwoorden hebben aangeduid. Ze vinden dus diverse elementen belangrijk waar ik rekening mee heb moeten houden tijdens het uitwerken van mijn praktijkonderzoek. Eén van de respondenten had enkel als doel om de leerlingen aan te tonen dat de leerlingen die ook geen economie volgen, terecht kunnen komen in het bedrijfsleven.

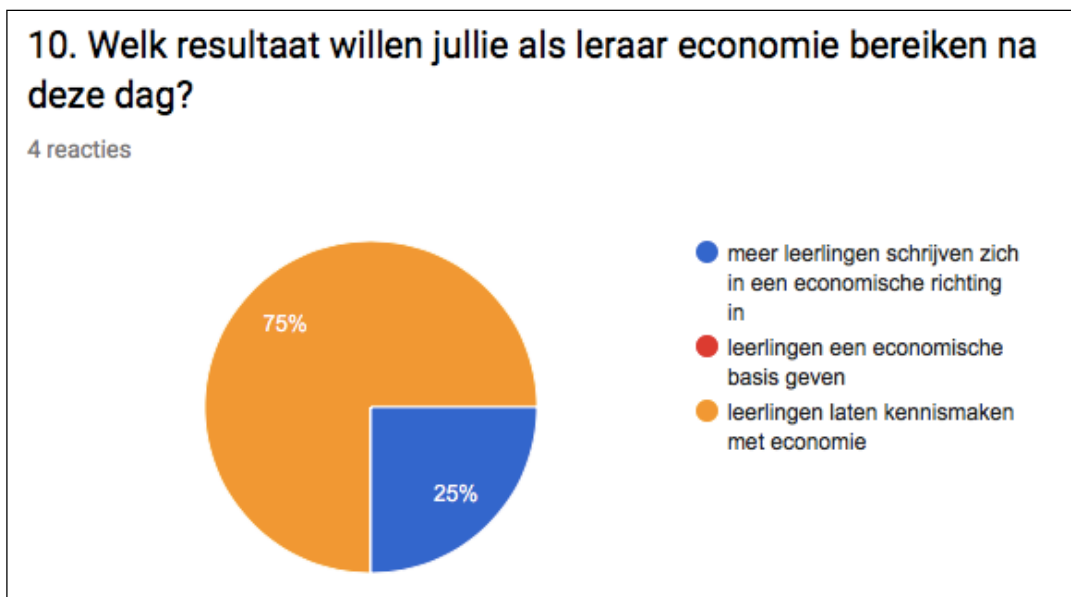
Zoals hierboven vermeld heb ik rekening gehouden met de verwachtingen van de leerkrachten. Tijdens onze bijeenkomsten kon ik meteen afleiden waar ik rekening mee moest houden, bijvoorbeeld; de vakoverschrijdende eindtermen. Ik heb me gefocust op de eindtermen van context 6: socio- economische samenleving. Deze omvat 9 eindtermen:

De leerlingen:

1. **leggen met voorbeelden uit hoe welvaart wordt gecreëerd en hoe een overheid inkomsten verwerft en aanwendt;**
2. **toetsen de eigen opvatting aan de verschillende opvattingen over welzijn en verdeling van welvaart;**
3. zetten zich in voor de verbetering van het welzijn en de welvaart in de wereld;
4. **hebben bij het kopen van goederen en het gebruiken van diensten zowel oog voor prijs-kwaliteit en duurzame ontwikkeling als voor de rechten van de consument;**
5. geven voorbeelden van het veranderlijke karakter van arbeid en economische activiteiten;
6. **geven voorbeelden van factoren die de waardering van goederen en diensten beïnvloeden;**
7. **kunnen het eigen budget en de persoonlijke administratie beheren;**
8. geven kenmerken, mogelijke oorzaken en gevolgen van armoede aan;
9. lichten de rol toe van ondernemingen, werkgevers- en werknemersorganisaties in een nationale en internationale context.

Het is natuurlijk onmogelijk om met al deze eindtermen rekening te houden aangezien de dag is georganiseerd voor alle leerlingen van het 4^e jaar en deze hebben uiteenlopende interesses en een andere basiskennis. De eindtermen die ik heb proberen te behalen zijn in het vet hierboven aangeduid.

De volgende twee vragen die ik heb gesteld, gaan over het resultaat van de dag. Alle respondenten zijn het eens dat het resultaat van de dag meer basiskennis van economie bij de leerlingen is. Als leraar economie willen 3 respondenten de leerlingen laten kennismaken met economie en 1 respondent wil dat er meer leerlingen zich gaan inschrijven in een economische richting.

Grafiek 3: resultaat van de dag

De vraag die hierop volgt luidt als volgt: **Waarom wilt u een dag van economie organiseren voor alle leerlingen van het 4^e jaar?** Een logische vraag omdat ik oorspronkelijk mijn onderzoek zou uitvoeren met leerlingen van het 2^e jaar, maar op vraag van de vakwerkgroep economie van het Sint Jozefinstituut Bokrijk is mijn doelgroep gewijzigd.

Grafiek 4: dag van de economie

Twee van de leerkrachten hebben als antwoord gegeven dat ze graag een dag van economie willen organiseren omdat de leerlingen een basis van economie moeten hebben, terwijl de andere twee leerkrachten de leerlingen de kans willen geven om kennis te laten maken met economie vooraleer ze een definitieve keuze moeten maken.

De volgende vraag die ik heb gesteld is of de respondenten wel degelijk een meerwaarde zien in het organiseren van een dag van de economie. 3 van de respondenten zijn van mening dat de dag een meerwaarde biedt, terwijl 1 respondent van mening is dat de dag geen meerwaarde biedt.

Grafiek 5: meerwaarde dag van economie

Om de enquête af te sluiten heb ik gevraagd of de respondenten het vak economie ook op andere manieren promoten. 2 respondenten heeft aangegeven dat ze het vak niet promoten. De resterende 2 respondenten promoten het vak door een dag van economie te organiseren voor de leerlingen van het 2e jaar en door zichtbaar te zijn op school met verschillende activiteiten.

Uit de antwoorden van de respondenten kunnen we een antwoord formuleren op de vraag; Waarom vinden leerkrachten van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om economie als studiekeuze te promoten?

We kunnen concluderen dat het merendeel van de leerkrachten economie van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk vinden om economie als studiekeuze te promoten. De reden hiervoor is dat de leerkrachten enerzijds willen dat elke leerling de kans krijgt om kennis te maken met economie en anderzijds dat elke leerling ook een economische basis krijgt.

1.5.2 Waarom vinden leerlingen van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om een economische richting te studeren?

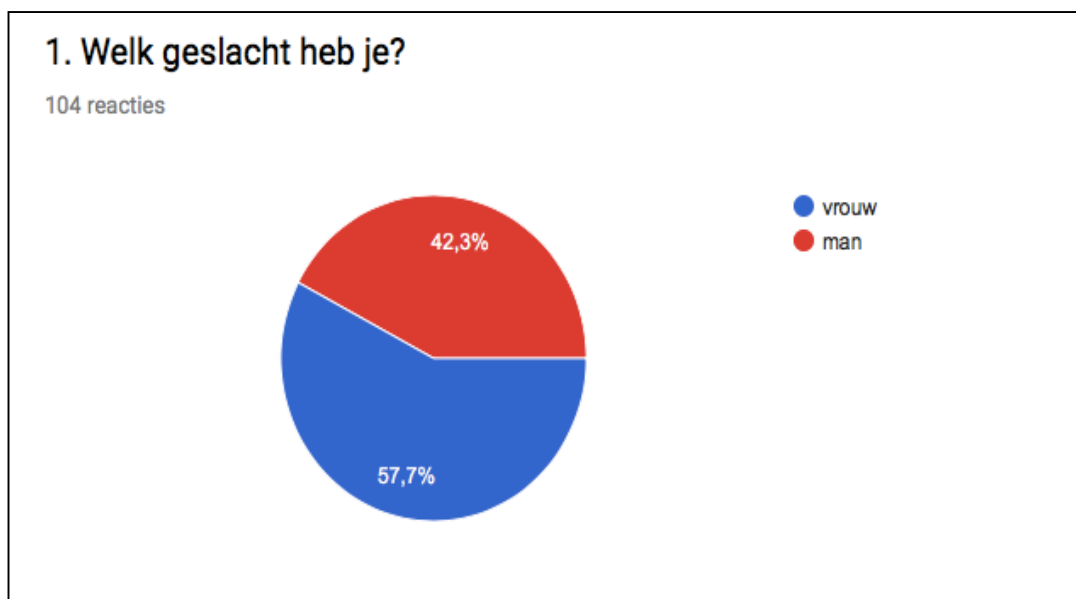
Om deze deelvraag te beantwoorden heb ik opnieuw gebruik gemaakt van een enquête. Ik heb een enquête opgesteld die ik heb laten invullen via Google formulieren. Deze enquête vindt u ook bij de bijlagen in deze bachelorproef.

De leerlingen die bij dit onderzoek betrokken zijn, zijn leerlingen uit het 4^e jaar van het Sint Jozefinstituut Bokrijk. In totaal hebben 105 leerlingen deelgenomen aan de enquête. Dit cijfer kan soms afwijken omdat enerzijds niet alle leerlingen hebben deelgenomen aan de enquête en anderzijds omdat niet alle vragen zijn ingevuld.

In totaal heb ik 16 vragen gesteld. Hieronder volgt een korte bespreking van elke vraag met daaronder een antwoord op de deelvraag.

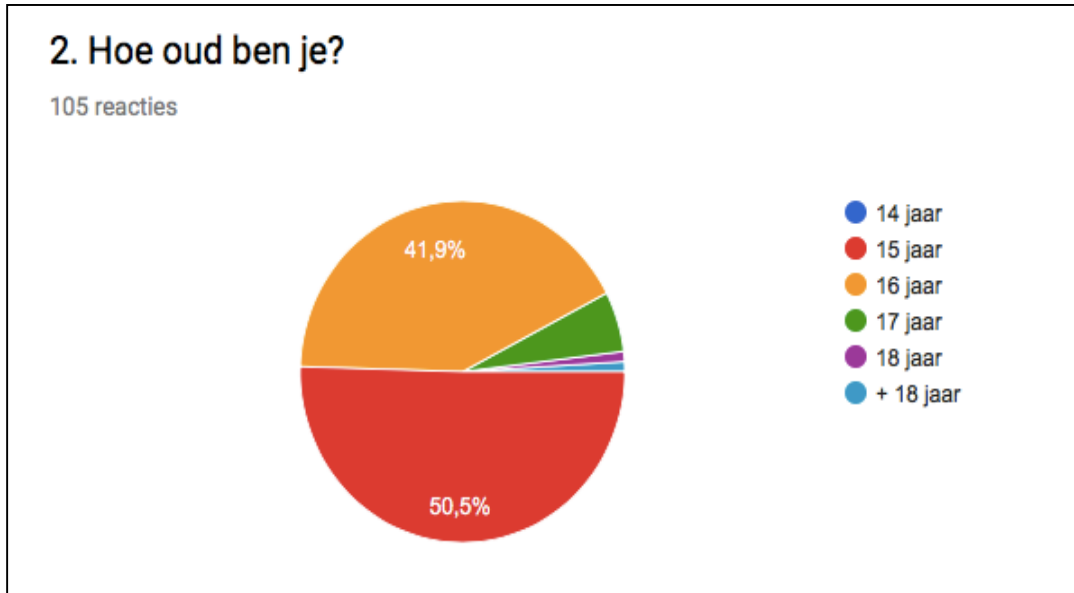
De eerste vragen zijn algemene vragen. De enquête begint met de vraag: welk geslacht heb je?

Uit onderstaande grafiek kunnen we afleiden dat 42,3% van de respondenten mannelijk zijn. De overige 57,7% zijn vrouwelijk.

Grafiek 6: geslacht leerlingen

De volgende vraag die ik heb gesteld ging over de leeftijd. Uit de onderstaande grafiek kunnen we afleiden dat ongeveer de helft van de leerlingen 15 jaar oud is. 41,9% is 16 jaar, 5,7% van de leerlingen zijn 17 jaar oud, 1 leerling is 18 jaar oud en 1 leerling is ouder dan 18 jaar. We kunnen dus concluderen dat mijn onderzoek heeft plaatsgevonden bij leerlingen die 15 jaar of ouder zijn.

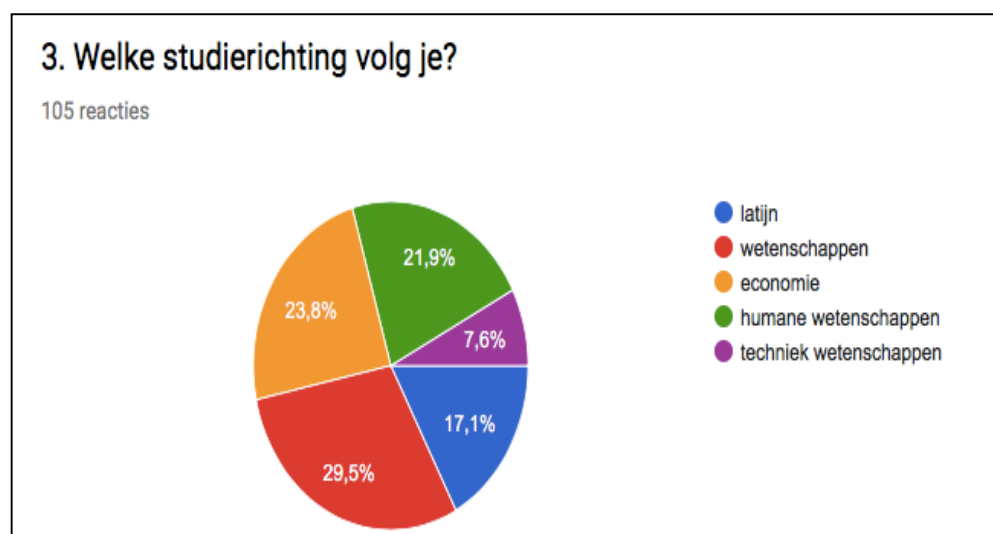

Grafiek 7: leeftijd leerlingen

De derde vraag die ik heb gesteld ging over de studierichting. Omdat mijn onderzoek plaats heeft gevonden bij alle leerlingen van het 4^e jaar was dit een belangrijke vraag om conclusies te kunnen trekken. Uit onderstaande grafiek kunnen we afleiden dat de leerlingen diverse studierichtingen volgen. 17,1% van de leerlingen volgen de studierichting Latijn, Het overgrote deel van de leerlingen namelijk: 29,5% van de leerlingen volgt wetenschappen, 21,9% van de leerlingen volgen humane wetenschappen, een kleine minderheid (7,6%) van de leerlingen volgt techniek wetenschappen en de resterende 23,8% van de leerlingen volgt economie.

Zoals eerder vermeld heeft mijn onderzoek plaatsgevonden bij alle leerlingen van het 4^e jaar.

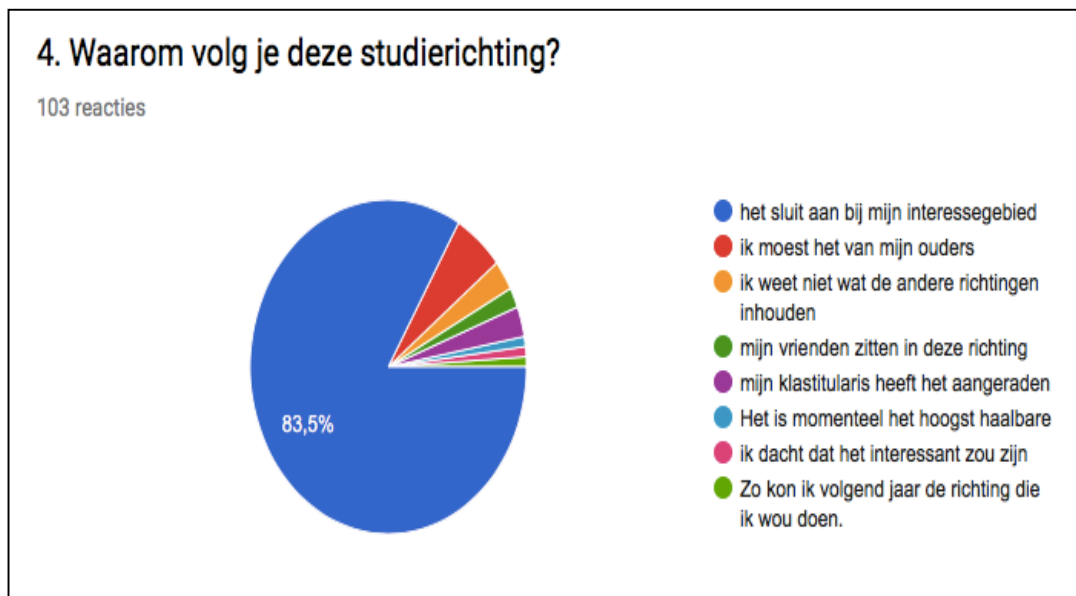
Uit onderstaande gegeven kunnen we ook afleiden dat er geen BSO aanwezig is voor het 4^e middelbaar in het Sint-Jozefinstituut Bokrijk.

Grafiek 8: studierichtingen leerlingen

De volgende vraag ging over de reden waarom de leerlingen in een bepaalde richting zitten. Het merendeel (83,5%) volgt de richting omdat het aansluit in hun interessegebied. 5,8% van de leerlingen zit in een richting die verplicht is door de ouders, 2,9% van de leerlingen weet niet wat de andere studierichtingen inhouden, 1,9% van de leerlingen volgen de richting omdat hun vrienden in die richting zitten 2,9% van de leerlingen volgen de richting omdat het is aangeraden door de klastitularis, 1% van de leerlingen volgt de richting omdat het momenteel de hoogst haalbare richting is, 1% van de leerlingen dacht dat het een interessante richting was en de overige 1% volgt de richting omdat ze dan volgend jaar de richting kunnen kiezen die ze willen volgen.

Uit onderstaande gegevens kunnen we concluderen dat het merendeel van de leerlingen bewust heeft gekozen voor de studierichting die ze momenteel volgen. Toch zijn er leerlingen die denken dat ze niet goed hebben gekozen. Mijn doel was vooral deze leerlingen overtuigen om economie te studeren door hen een inleiding te geven op economie.

Grafiek 9: reden studierichting

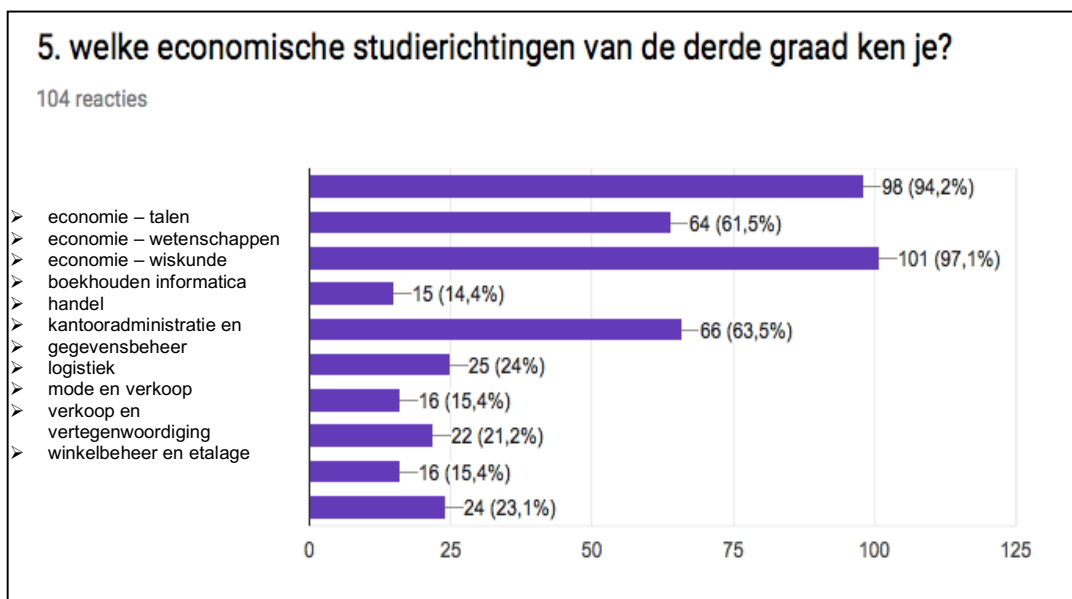
De volgende vraag die ik heb gesteld gaat over de kennis van de economische studierichtingen bij de leerlingen. De school waar ik mijn onderzoek heb uitgevoerd heeft enkel richtingen uit het ASO of TSO. Dit is ook te zien aan de hand van onderstaande gegevens. Veel leerlingen kennen de economische richtingen uit het ASO of TSO wel, maar ze zijn zich minder bewust over de richtingen in het BSO.

We zien dat 94,2% van de leerlingen de richting economie- talen kent. 61,5% van de leerlingen kent de richting economie-wetenschappen, bijna alle leerlingen (97,1%) kennen de richting economie-wiskunde en 63,5% van de leerlingen kent de studierichting handel.

De overige richtingen waaruit de leerlingen konden kiezen zijn als volgt:

- Boekhouden informatica: 14,4% van de leerlingen kent deze richting;
- Kantooradministratie en gegevensbeheer: 24% van de leerlingen kent deze richting;
- Logistiek: 15,4% van de leerlingen kent deze richting;
- Mode en verkoop 21,2% van de leerlingen kent deze richting;
- Verkoop en vertegenwoordiging: 15,4% van de leerlingen kent deze richting;
- Winkelbeheer en etalage: 23,1% van de leerlingen kent deze richting.

We kunnen dus besluiten dat veel leerlingen niet alle economische richtingen in het secundair onderwijs kennen.

Grafiek 10: kennis economische studierichtingen SO

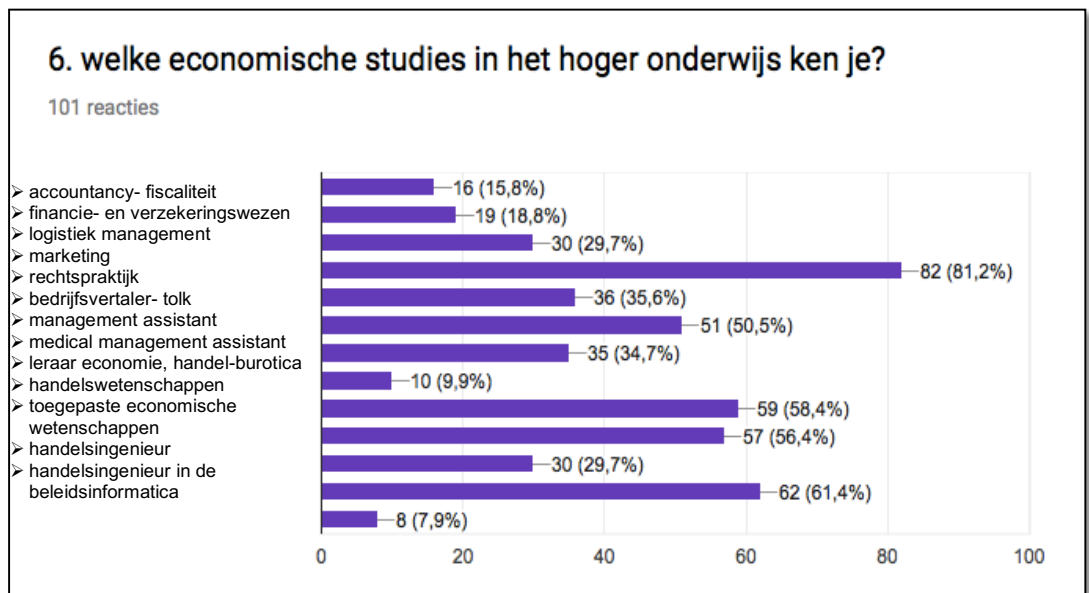
Een nog belangrijkere vraag die ik heb gesteld gaat over de kennis van de economische studierichtingen in het hoger onderwijs. Deze vraag is belangrijk omdat de leerlingen de verschillende economische alternatieven hebben gezien op één oogopslag.

De opties waaruit ze kunnen kiezen zijn enkel de economische richtingen die worden aangeboden in Limburg. Natuurlijk zijn er nog andere economische richtingen maar deze werden niet opgenomen in de lijst.

Uit onderstaande grafiek leiden we het percentage over de kennis van economische studierichtingen in het hoger onderwijs af:

- Accountancy-fiscaliteit: 15,8% van de leerlingen kent de richting;
- Financie- en verzekeringswezen: 18,8% van de leerlingen kent de richting;
- Logistiek management: 29,7% van de leerlingen kent de richting;
- Marketing: 81,2% van de leerlingen kent de richting;
- Rechtspraak: 35,6% van de leerlingen kent de richting;
- Bedrijfsvertaler- tolk: 50,5% van de leerlingen kent de richting;
- Management assistant: 34,7% van de leerlingen kent de richting;
- Medical management assistant: 9,9% van de leerlingen kent de richting;
- Leraar economie, handel-burotica: 58,4% van de leerlingen kent de richting;
- Handelswetenschappen: 56,4% van de leerlingen kent de richting;
- Toegepaste economische wetenschappen: 29,7% van de leerlingen kent de richting;
- Handelsingenieur: 61,4% van de leerlingen kent de richting;
- Handelsingenieur in de beleidsinformatica: 7,9% van de leerlingen kent de richting.

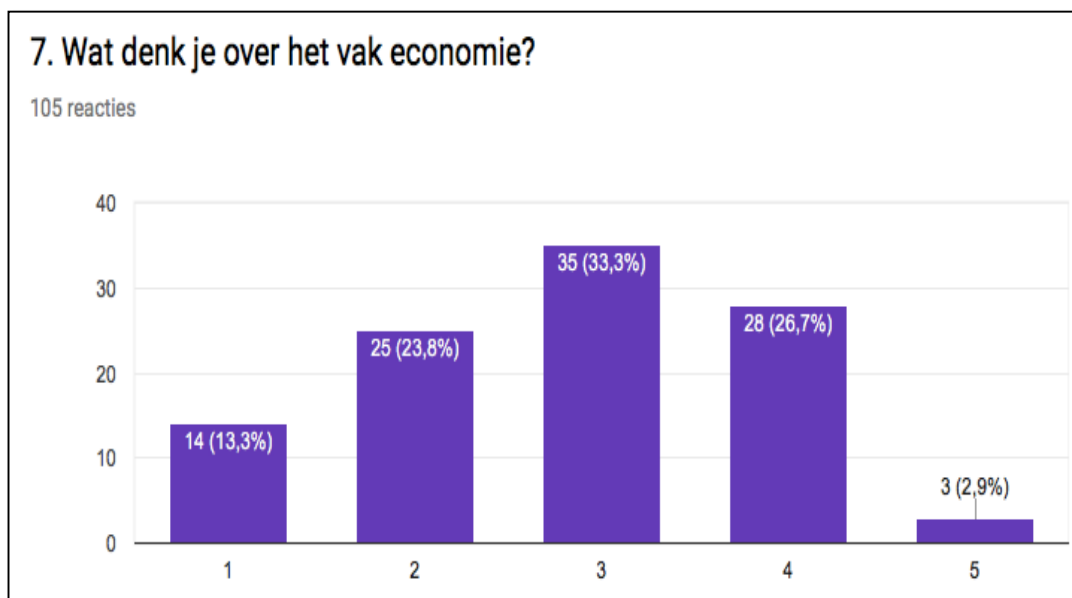
We kunnen dus besluiten dat de meest gekende richtingen in het hoger onderwijs marketing, lerarenopleiding, handelswetenschappen en handelsingenieur zijn.

Grafiek 11: kennis economische studierichtingen hoger onderwijs

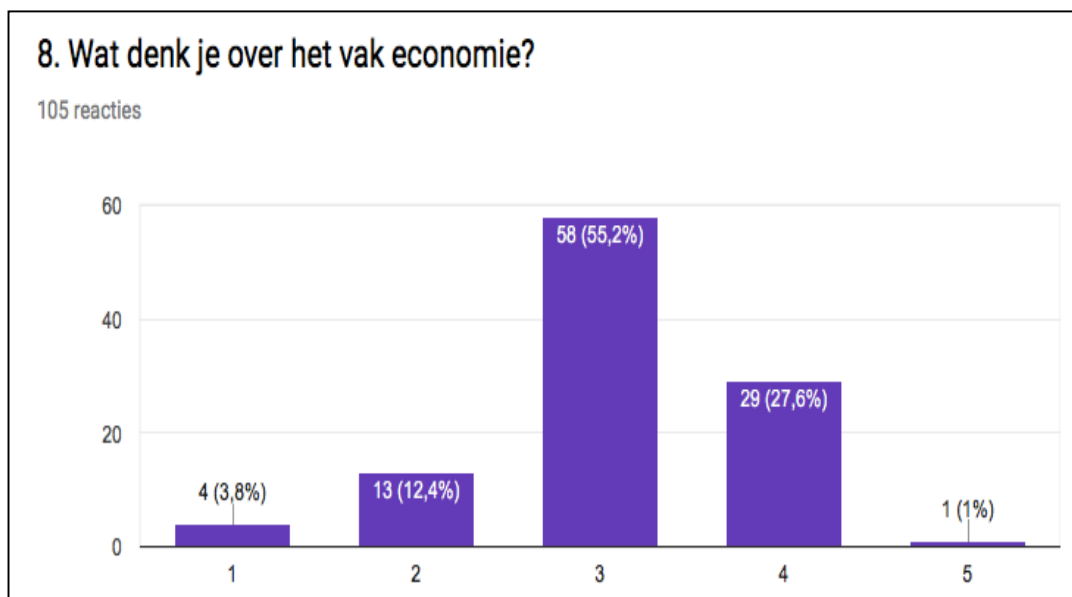
De volgende 3 vragen zijn hetzelfde namelijk: Wat vind je over het vak economie?

Eerst konden ze aanduiden of ze het saai of interessant vonden. Uit onderstaande grafiek kunnen we besluiten dat 13,3% (uiterst links) van de leerlingen het vak saai vinden en 2,9% (uiterst rechts) van de leerlingen vindt het vak interessant. De overige leerlingen zitten ertussen.

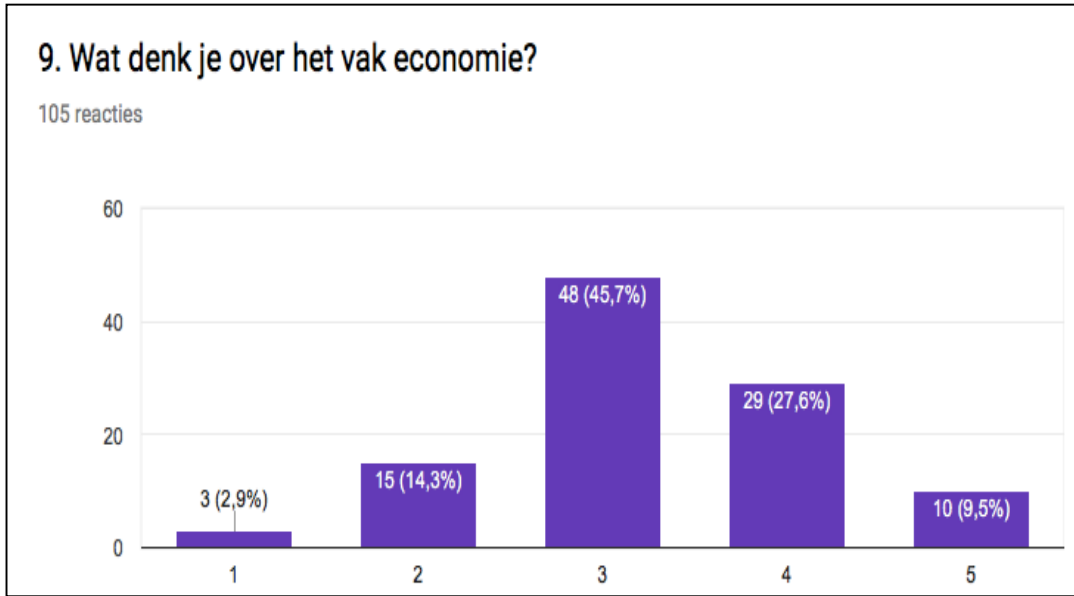
Grafiek 12: Wat denk je over het vak economie? saai - interessant

Bij de volgende vraag konden de leerlingen aanduiden of economie een moeilijk of een gemakkelijk vak is. We zien dat 3,8% van de leerlingen economie een makkelijk vak vindt en 1% van de leerlingen van de leerlingen vindt het moeilijk. Voor de overige leerlingen is dit uiteraard moeilijk te beantwoorden omdat ze de inhoud niet zo goed kennen. Zij hebben ook aangeduid dat economie niet zo gemakkelijk is en ook niet zo moeilijk.

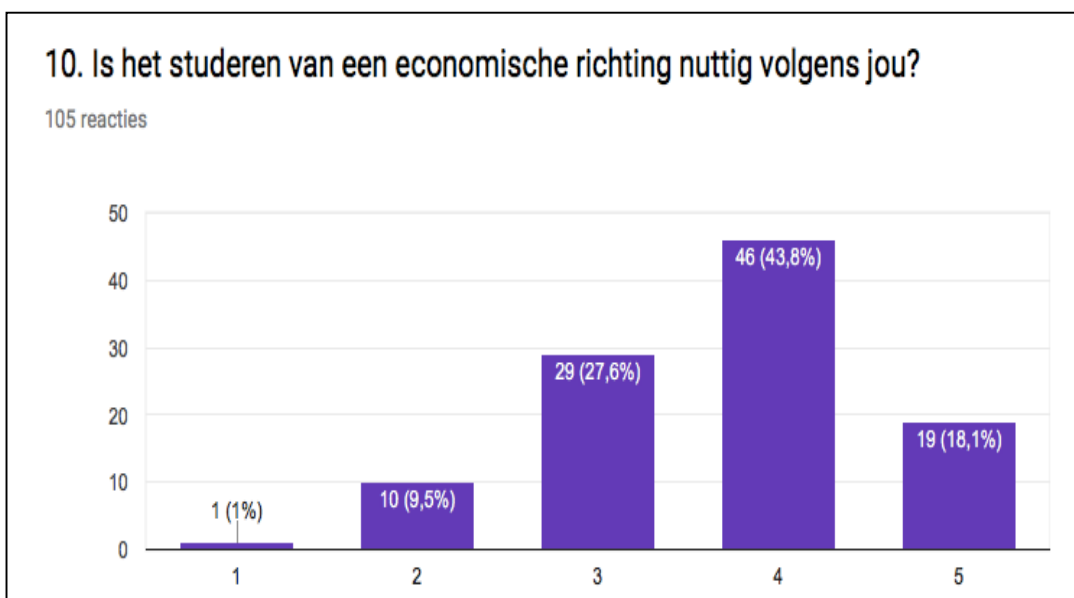
Grafiek 13: Wat denk je over het vak economie? makkelijk - moeilijk

Bij de laatste optie bij deze vraag konden leerlingen aanduiden of economie een praktisch vak was of een blokvak. 2,9% van de leerlingen denkt-vindt dat economie een praktisch vak is en 9,5% van de leerlingen denkt-vindt dat economie een blokvak is. De overige leerlingen vinden het zowel praktisch als een blokvak. Dit is waarschijnlijk weer te wijten aan het feit dat de leerlingen de inhoud niet kennen.

Grafiek 14: Wat denk je over het vak economie? praktisch vak - blokvak

Een logische vraag die hierop volgde was: Is het studeren van een economische richting nuttig volgens jou. Uit onderstaande grafiek kunnen we concluderen dat maar 1% (uiterst links) van de leerlingen het niet nuttig vindt om een economische studierichting te volgen. De overige 99% van de leerlingen vindt het studeren van een economische richting nuttig. Sommigen vinden het nuttiger als anderen. Toch is ongeveer de helft van de leerlingen niet bereid om een economische richting te studeren.

Grafiek 15: studie van economie: niet nuttig - nuttig

De volgende vraag was: Waarom?

Aan de hand van deze antwoorden kan ik ook een besluit formuleren op mijn deelvraag.

De reacties zijn als volgt:

Dagelijks leven (2)

Daarom (2)

Het is nuttig voor her dagelijks leven (2)

Geen commentaar (2)

Later rekeningen te kunnen betalen

De maatschappij is gebaseerd op economie.

JE leert veel over de maatschappij

We hebben verschillende dingen ook nodig in het latere leven

Je kunt jouw droomjob baseren op je studiekeuze

Het helpt je in het dagelijks leven

Buh

Je hebt dit veel nodig in het dagelijkse leven

Het is belangrijk

In het latere leven is het handig om iets van economie te weten.

Omdat het later in je leven handig kan zijn

Om dat je dagelijks met economie in contact komt

Het is nuttig om veel te kennen over alle geldzaken in het leven.

Nodig

Geen idee

Dat is handig

Ik ken het vak niet

Economie komt vaak voor in het dagelijkse leven

Het geeft een nuttige basiskennis

Er komen nuttige onderwerpen aan bod die in het dagelijks leven toegepast kunnen worden

Economie is later belangrijk

Het is nuttig in het dagelijkse leven

Je hebt het veel nodig in het dagelijks leven

Goed voor verder te studeren. Genoeg voorkennis.

Komt economie veel tegen in het leven

Voor later

Je hebt het veel nodig en het is belangrijk

Leert ge meer over de economie en geld

Omdat omdat omdat

Het sluit aan met het dagelijks leven, financiën enzovoort.

Het lijkt me handig om er iets van af te weten

Omdat je het ik het dagelijks leven ook nodig hebt

Mensen moeten anderen kunnen helpen met hun economische problemen.

In dagelijkse leven

Er zijn mensen nodig die de markt enzo kunnen houden

ik vindt economie niet fijn

Omdat het voor mij persoonlijk niet interessant is om nummertjes te schrijven en achter een bureau te zitten.

Economie is overal rondom je.

Voor later toekomst

Nee, het gaat alleen over handel en dat kan je in een dag begrijpen

Omdat je dat later veel nodig gaat hebben

Het helpt in de toekomst

Je komt later veel met economie in aanmerking

Later ga je sommige dingen daarvan nodig hebben en dan ken je het al.

Vorbereiding voor de economie

ja het is praktisch voor later

Later .. toekomst

Om de maatschappij in stand te houden

Op de maatschappij in stand te houden

Om meer over economie en management te leren.

Komt vaak voor in het dagelijkse leven

Ik geloof dat je zo makkelijk een job kunt vinden

Voor later

Gewoon

Je komt dagelijks met economie in aanraking. Bv. Boekhouden,...

Om verder in het leven te kunnen gaan

Omdat je in het dagelijks leven rechtstreeks in contact komt met economie.

Bedrijfsleven

Omdat je dit goed kan gebruiken in het dagelijks leven

Nuttig voor belastingen en werk maar ik denk als je de basis dinget al weet dat er niet meer veel is om te leren.

Je kan het buiten school ook nog gebruiken

Dagelijks leven

Zou later wel handig kunnen zijn i.v.m. belastingen

Soms

Het is nodig om onze maatschappij draaiende te houden

Alles gaat om geld

Het komt vaak voor in het dagelijks leven

Voor sommige jobs is het belangrijk om goed met geld om te kunnen

Het is belangrijk om de maatschappij in stand te houden

Ik ken de richting niet zo goed. Ik weet niet wat het precies inhoudt

Studeren is meestal wel nuttig

Omdat je het nodig hebt in de toekomst.

Je weet hoe je met geld kunt omgaan

Geen commentaar

Dagelijks leven

Je hebt het nodig in het dagelijks leven

Je weet dan al wat meer over de economie. En dan kun je al mee in de economie.

Komt vaak voor in het dagelijks leven

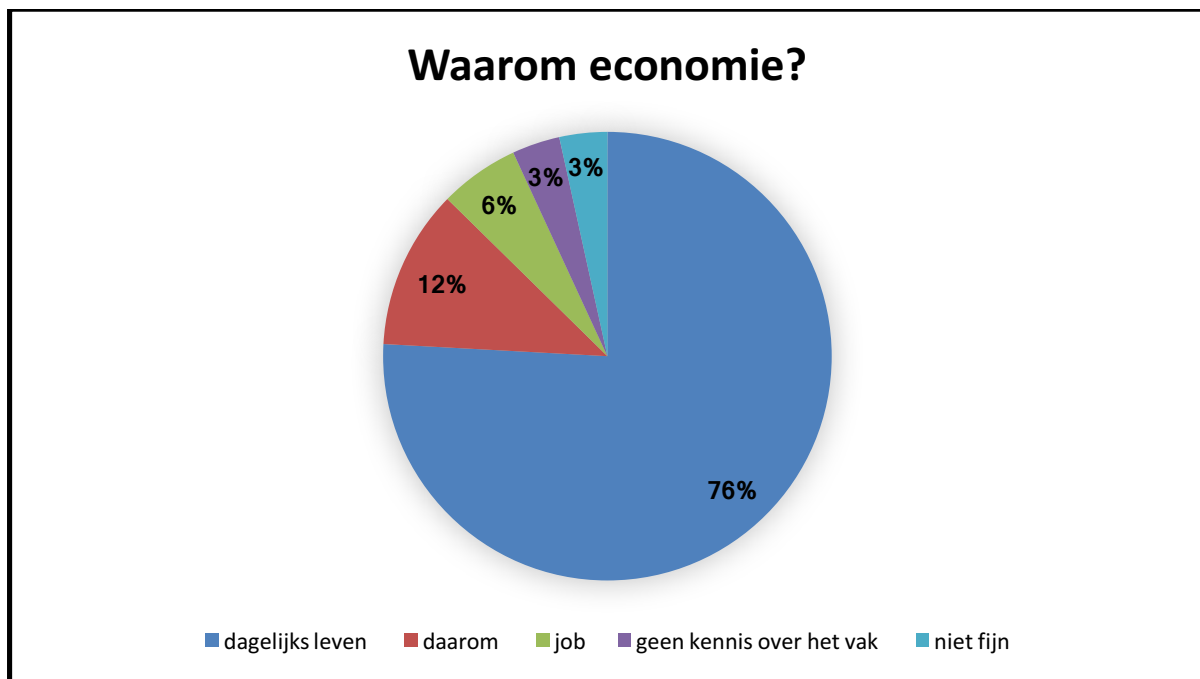
Je hebt het later nodig

De bovenstaande antwoorden heb ik gegroepeerd in 5 groepen:

1. Je hebt het nodig in het dagelijks leven
2. Daarom
3. Om later een job te kunnen vinden
4. Geen kennis over het vak
5. Niet fijn

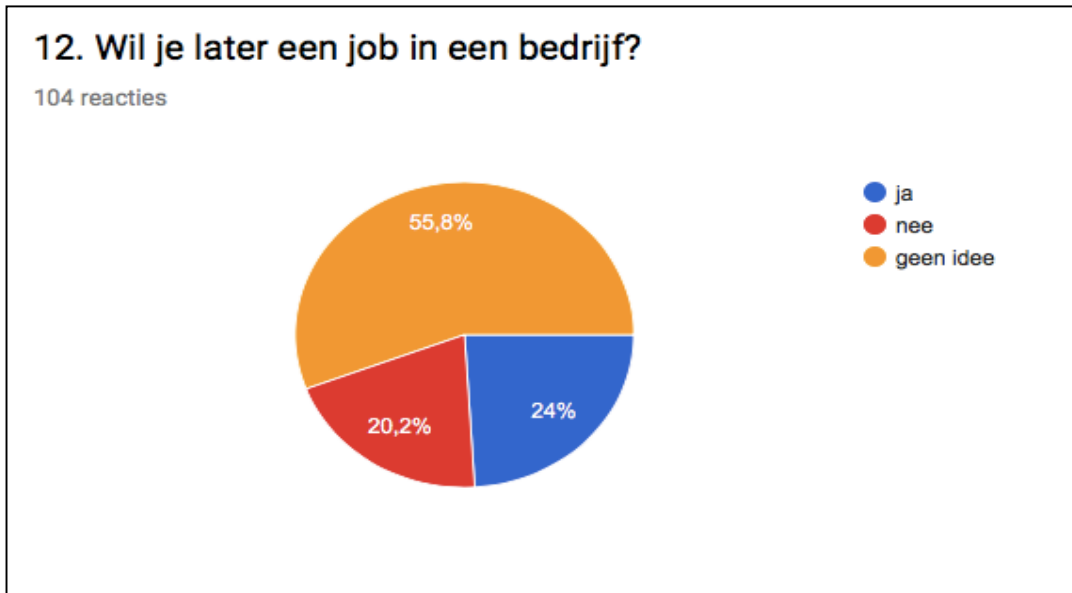
De grote meerderheid vindt het studeren van economie nuttig omdat ze het nodig (gaan) hebben in het dagelijks leven. 12% van de leerlingen kan geen antwoord geven op de vraag waarom, 3 procent kan geen antwoord geven omdat ze geen kennis hebben over economie, 6% van de leerlingen vindt het studeren van economie belangrijk om later een job te kunnen vinden en 3% van de leerlingen vindt het studeren van economie niet fijn.

Op de deelvraag: **Waarom vinden de leerlingen van het Sint-Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om een economische richting te studeren**, kunnen we dus het volgende antwoord geven: Het merendeel van de leerlingen vindt het studeren van economie belangrijk omdat ze het nu of in de toekomst nodig gaan hebben in het dagelijks leven. Een andere reden dat de leerlingen aangeven is dat ze economische kennis nodig hebben om een job te kunnen vinden.

grafiek 16: waarom is het studeren van economie (niet) nuttig?

Na deze vraag vroeg ik aan de leerlingen of ze een job in een bedrijf willen. Verbazingwekkend is dat 55,8% van de leerlingen het nog niet weten. 24% van de leerlingen willen een job in een bedrijf terwijl 20,2% van de leerlingen geen job in een bedrijf willen.

Grafiek 3: job in een bedrijf

De volgende vraag was bedoeld voor de leerlingen die “ja” antwoorden op de vorige vraag. In principe had maar 24%, dat overeenkomt met 25 leerlingen, van de leerlingen ja geantwoord. Toch heb ik een reactie van 64 leerlingen ontvangen.

De vraag luidt als volgt: Vind je het belangrijk om een economische studierichting te volgen als voorbereiding op je job? 54,7% van de leerlingen vind het niet belangrijk en 45,3% van de leerlingen vind het wel belangrijk om een economische studierichting te volgen als voorbereiding op de job.

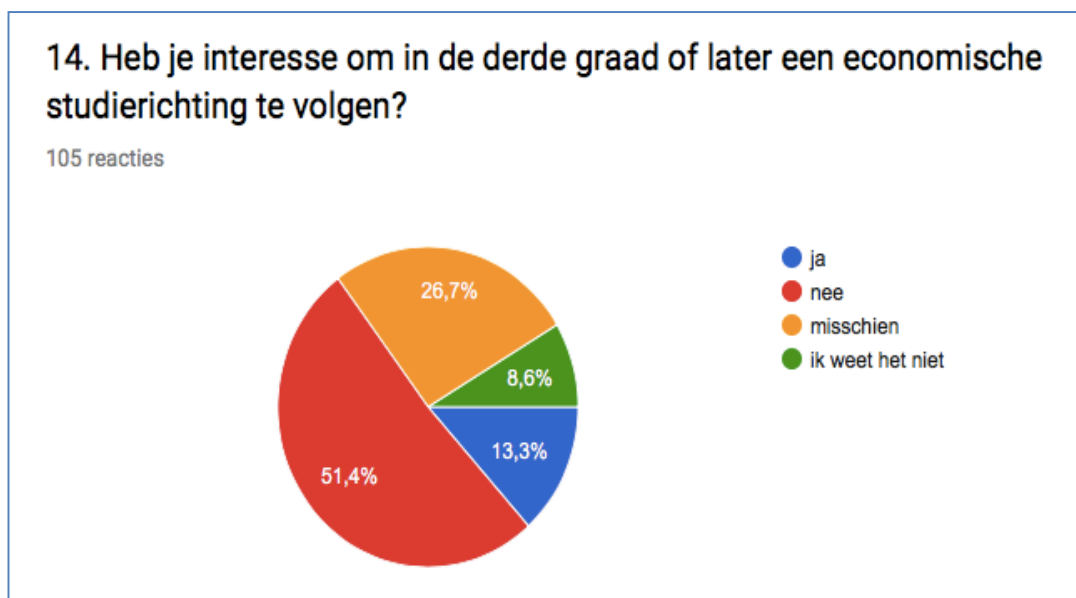

Grafiek 4: belang van economie als voorbereiding op de job

De komende vragen heb ik gesteld om een antwoord te kunnen formuleren op de deelvraag uit mijn praktijkonderzoek. Voor de deelvraag: Waarom vinden de leerlingen het belangrijk om een economische richting te studeren? bieden ze geen meerwaarde. Ik bespreek ze toch kort hieronder.

De laatste 3 vragen gingen vooral over de richtingen die ze willen studeren in het hoger onderwijs en of ze bereid zijn om een economische studierichting te volgen. Aan de hand van deze vragen kon ik na de dag concluderen of mijn praktijkonderzoek een effect heeft gehad op de leerlingen.

Eerst heb ik de leerlingen gevraagd of ze bereid zijn om in de derde graad of later bereid zijn om een economische studierichting te volgen. 51,4% van de leerlingen is niet bereid om dit te doen. 26,7% van de leerlingen wilt misschien een economische richting volgen, 8,6% van de leerlingen weet het nog niet en amper 13,3% van de leerlingen is bereid om een economische studierichting te volgen.

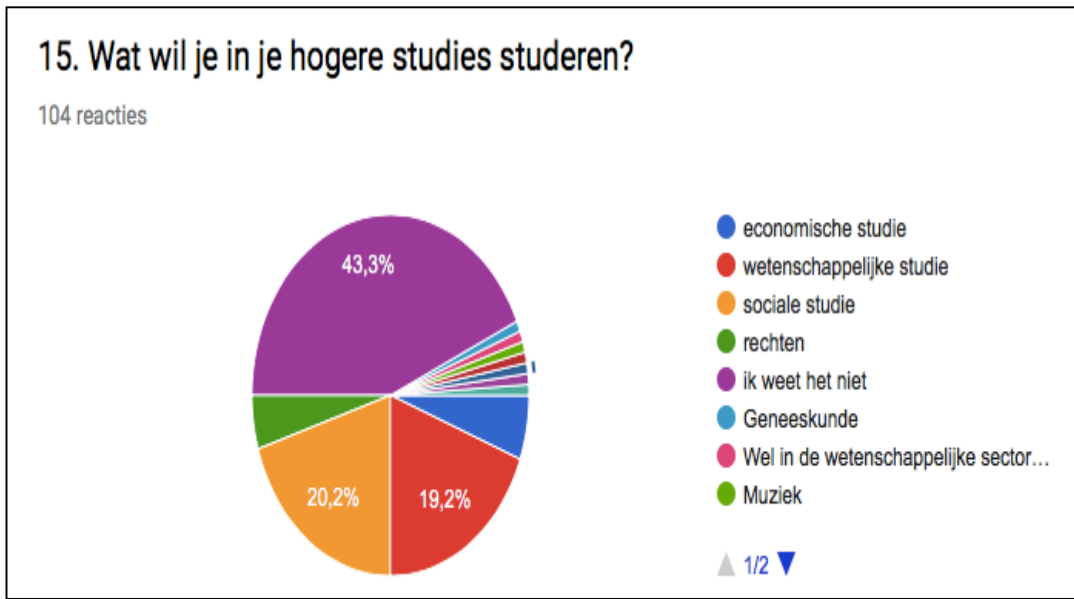

Grafiek 5: interesse economische studierichting

De volgende vraag die ik heb gesteld is: Wat wil je in het hoger onderwijs volgen? Ook nu kunnen we zien dat een groot deel van de leerlingen nog niet weet wat ze na hun opleiding in het secundair onderwijs willen volgen. Het gaat over 43,3% van de leerlingen. De volgende twee populaire antwoorden zijn een sociale studie (20,2% van de leerlingen) en een wetenschappelijke studie (19,2% van de leerlingen).

De volgende antwoorden zijn ook aan bod gekomen in de antwoorden van de leerlingen:

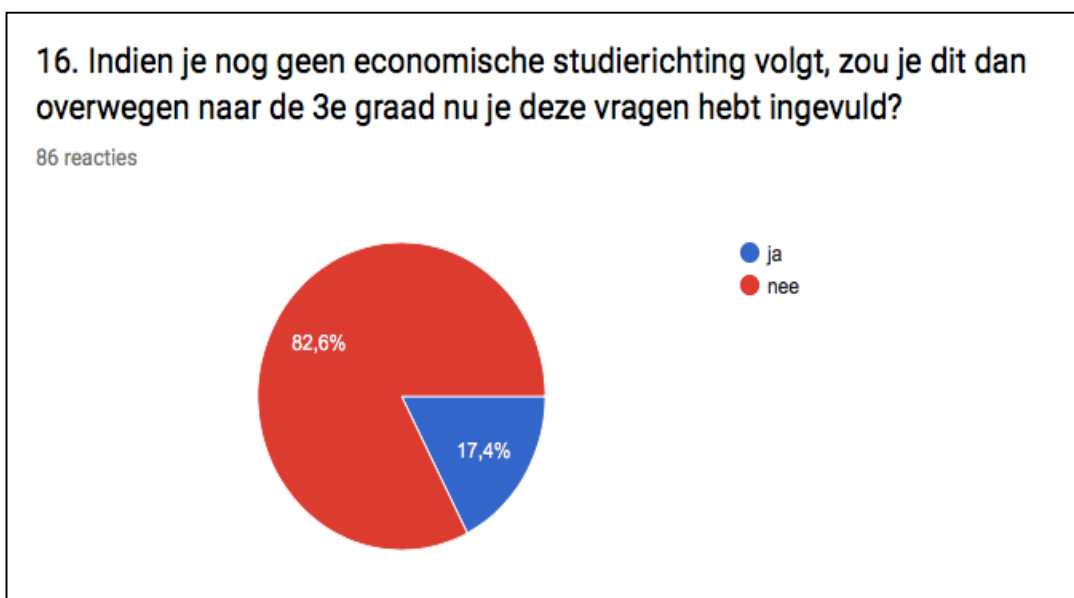
- Economische studie: 5,8% van de leerlingen
- Rechten: 4,8% van de leerlingen
- Geneeskunde: 1% van de leerlingen
- Wetenschappelijke sector, maar ook wiskundig: 1% van de leerlingen
- Muziek: 1% van de leerlingen
- Talen: 1% van de leerlingen
- Politie, brandweer: 1% van de leerlingen
- Informatica: 1% van de leerlingen
- IDK: 1% van de leerlingen (IDK zou staan voor I don't know in het Engels)

Grafiek 6: wat wil je in he hogere studies studeren?

De laatste vraag ging over de bereidheid van de leerlingen om een economische richting te studeren in de derde graad. Uit onderstaande grafiek kunnen we concluderen dat het merendeel (82,6%) van de leerlingen niet bereid is om een economische studierichting te volgen in de derde graad. 17,4% van de leerlingen is bereid om wel een economische studierichting te volgen.

Ik vermoed dat de leerlingen die bereid zijn om een economische studierichting te volgen nu al zitten in een economische studierichting. In het begin van de enquête zien we dat 23,8% van de leerlingen zit in een economische richting. Hier is het percentage wel gedaald naar 17,4%. Dit komt waarschijnlijk omdat niet alle leerlingen een antwoord hebben geformuleerd op de laatste vraag. We kunnen zien dat ik hier maar 86 reacties heb ontvangen tegenover de 105 reacties in het begin van de enquête.

Grafiek 7: bereidheid economische richting volgen in de derde graad

1.6 Besluiten en adviezen

Aan de hand van mijn literatuurstudie en enquêtes heb ik een antwoord proberen te formuleren op de hoofdvraag van mijn onderzoek: Kan ik leerlingen uit de tweede graad overtuigen om economie te kiezen als studierichting?

Als eerste heb ik onderzocht wat economie betekent. Economie is een enorm brede term waar geen specifieke definitie voor bestaat. Verder heb ik bekeken welke richtingen er bestaan met economie in het secundair onderwijs. Hier heb ik rekening gehouden met de hervormingen in het onderwijs.

Na het onderzoeken van de economische richtingen heb ik bestaande projecten onderzocht die men kan gebruiken in het 4^e middelbaar. De meest geschikte projecten die men kan gebruiken in het 4^e middelbaar zijn: Vlajo Challenge, Jieha!, miniondernemingen en Top Team.

Om mijn literatuurstudie te beëindigen heb ik onderzocht welke projecten ik zelf kon gebruiken om mijn praktijkonderzoek uit te voeren. De bovenstaande projecten waren geen goede alternatieven omdat deze te lang duren om uit te voeren of omdat ze inhoudelijk te economisch waren.

Een mooi project waar ik zelf inspiratie heb opgedaan is SkillVille. Dit is een project dat een school kan gebruiken indien men de vakoverschrijdende termen wil bereiken. In mijn geval kon dit niet gebruikt worden omdat het te breed was (niet enkel economisch) en omdat het te lang duurde.

Natuurlijk was de informatie uit mijn literatuurstudie niet voldoende om een antwoord te formuleren om mijn hoofdvraag. Ik heb buiten de literatuurstudie ook een andere onderzoeksmethode toegepast. Ik heb namelijk enquêtes opgesteld om een concreet antwoord te kunnen bieden op de hoofdvraag.

De eerste vraag die ik heb onderzocht is: Waarom willen de leerkrachten van het Sint Jozefinstituut Bokrijk economie als studierichting promoten?

Het antwoord hierop is dat de leerkrachten enerzijds willen dat elke leerling de kans krijgt om kennis te maken met economie en anderzijds dat elke leerling ook een economische basis krijgt.

De tweede vraag die ik heb onderzocht is: Waarom vinden leerlingen van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om economische richting te studeren?

De antwoorden op deze vraag waren divers. Voor sommige leerlingen was het niet belangrijk om een economische richting te studeren, voor andere was het belangrijk omdat ze het nodig hebben in het dagelijks leven. Nog anderen konden geen antwoord geven omdat ze niet wisten wat een economische richting inhoudt.

Na deze vraag eindigt mijn literatuurstudie en begint mijn praktijkonderzoek.

Ik wil benadrukken dat al mijn besluiten geformuleerd zijn voor de leerlingen van het 4^e middelbaar van het Sint-Jozefinstituut Bokrijk in het schooljaar 2017-2018. Indien iemand anders mijn onderzoek uitvoert op een ander tijdstip zal hij/zij andere conclusies trekken.

De adviezen die ik geef voor heel mijn onderzoek kan u terugvinden in het gedeelte reflectie van mijn praktijkonderzoek. Ik kan weinig adviezen geven in verband met mijn literatuurstudie.

2 Praktijkonderzoek

In dit deel van de bachelorproef komt het zelf uitgevoerd onderzoek aan bod. Een onderzoek bij 120 leerlingen van het 4^e jaar van het Sint Jozefinstituut Bokrijk. Het onderzoek legt de focus op hoe men dagelijks in aanmerking komt met economie. Hierdoor kunnen de leerlingen beseffen dat het studeren van een economische studie een meerwaarde zal bieden.

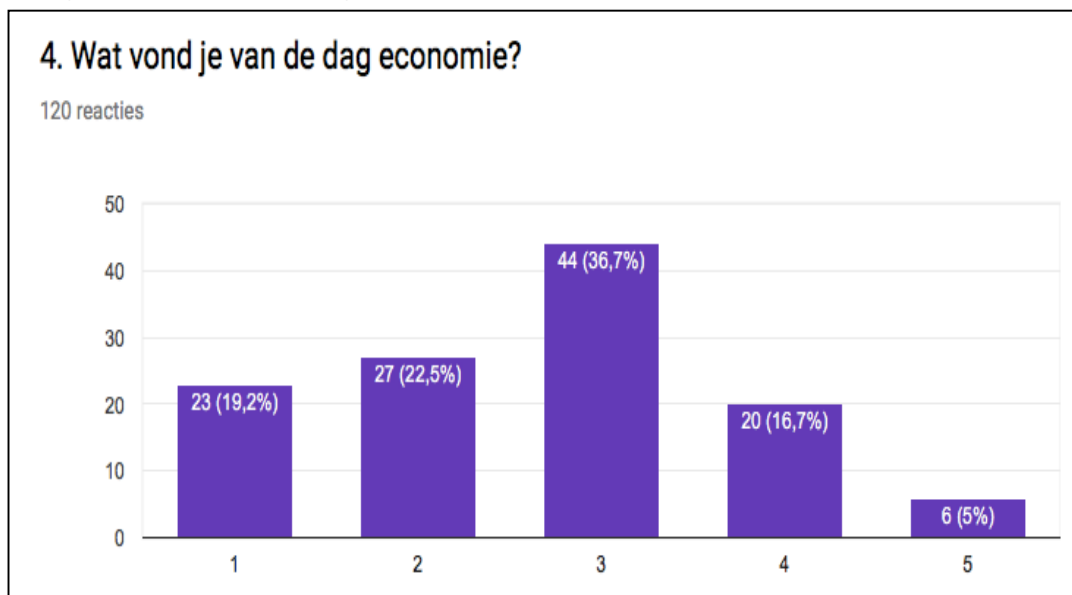
2.1 Ontwerponderzoeksvragen

2.1.1 Welke effect heeft de projectdag in de keuze van de leerlingen om een economische studierichting of studie te volgen?

Om een antwoord te bieden aan deze deelvraag heb ik zowel in het begin van de projectdag als op het einde van de projectdag een enquête afgenomen. Vooraleer ik begin met de cijfergegevens wil ik melden dat niet alle leerlingen de enquête hebben ingevuld voor de projectdag. Amper 105 leerlingen hebben de enquête ingevuld. Na de projectdag heb ik wel 120 reacties gekregen. Hierdoor kan de conclusie afwijkend zijn.

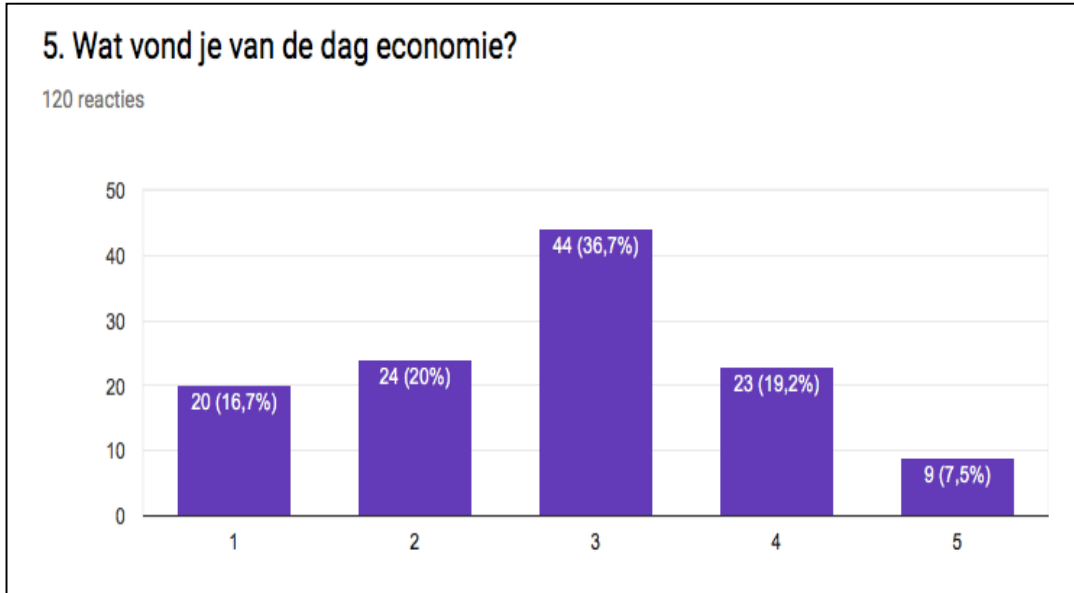
Vooraleer ik begin met een concreet antwoord te bieden op de vraag wil ik eerst de beginsituatie van de leerlingen verduidelijken. De eerste 4 vragen van de enquête zijn algemene vragen die de beginsituatie verduidelijken. Het gaat om in totaal 120 leerlingen waarvan 61,3% vrouwelijk is. De resterende 38,7% is mannelijk. 96,7% van de leerlingen is tussen de 16-18 jaar. 3,3% van de leerlingen is 18-plus. Amper 29,2% van de leerlingen zit momenteel in een economische studierichting.

De volgende vragen van de enquête zijn specifieke vragen over de dag. Eerst en vooral heb ik gevraagd aan de leerlingen wat ze vonden van de dag van economie. De leerlingen kregen hier een schaal op 5 waarbij 1 (uiterst links) saai voorstelt en 5 (uiterst recht) interessant. 19,2% van de leerlingen vonden de dag van economie saai en 5% vond het interessant. De overige 75,8% vond de dag niet heel saai, maar ook niet heel interessant.

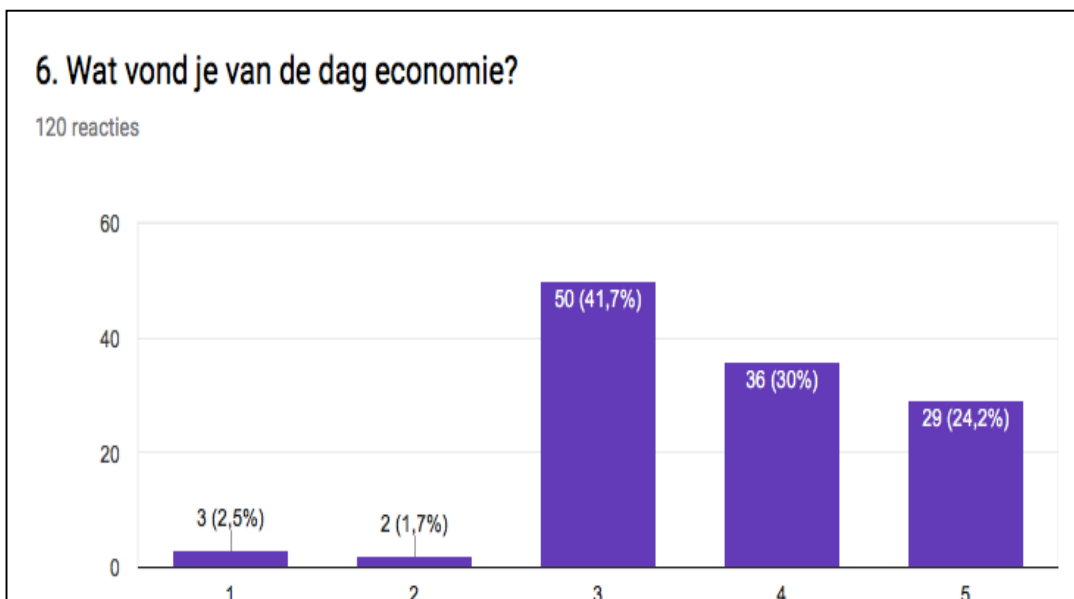
Grafiek 22: Wat vond je van de dag economie? Saai – interessant

De volgende vraag was weer dezelfde vraag. Dit keer hadden ze de keuze om te kiezen tussen niet nuttig (uiterst links) en nuttig (uiterst rechts). Wat we hier kunnen opmerken is dat ook een aantal leerlingen die de dag saai vonden (19,2%) de dag toch nuttig vonden. Het percentage dat de dag niet nuttig vond is immers 16,7%. Buiten deze kleine groep vond de rest de dag iets of wat nuttig.

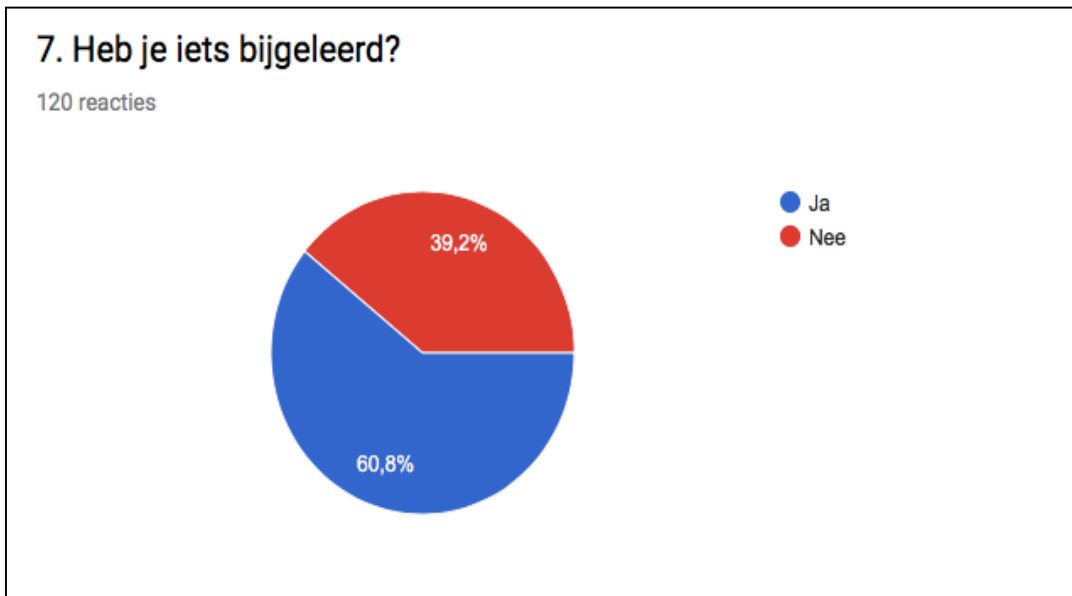
Grafiek 23: wat vond je van de dag economie? Niet nuttig – nuttig

De volgende vraag ging over de duur van de dag. Hier hadden de leerlingen de keuze om te kiezen uit te kort (uiterst links) of te lang (uiterst rechts). 2,5% van de leerlingen vond de dag te kort en 24,2% van de leerlingen vond de dag te lang. Persoonlijk vond ik de dag te kort omdat het maar ging over 3 lesuren en mijn project kan gemakkelijk een hele voormiddag in beslag nemen. Door het feit dat ik maar 3 uur mijn project heb kunnen uitvoeren, hebben de leerlingen niet alle vragen kunnen beantwoorden. Dit heeft misschien ook meegespeeld in de keuze van de leerlingen omdat vooral de laatste ronde zou gaan over het dagelijks leven. Deze ronde hebben ze niet kunnen afsluiten.

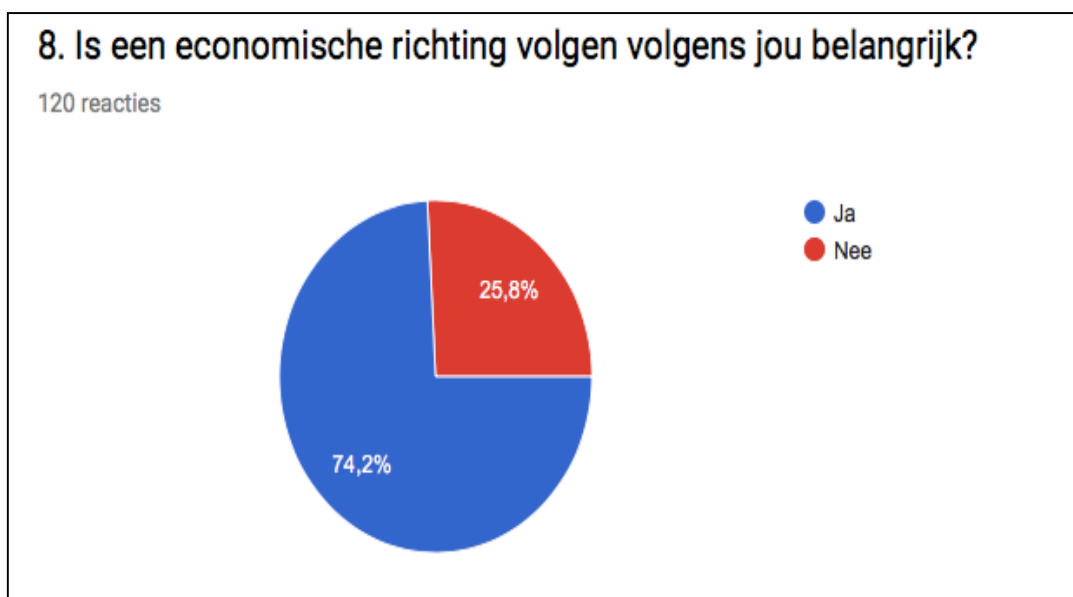
Grafiek 24: Wat vond je van de dag economie? Te kort – te lang

De volgende vraag, die tevens een meerwaarde van de dag laat zien, ging over de bijdrage van de dag. 60,8% van de leerlingen hebben aangegeven dat ze iets hebben bijgeleerd gedurende de dag.

Grafiek 25: bijdrage dag

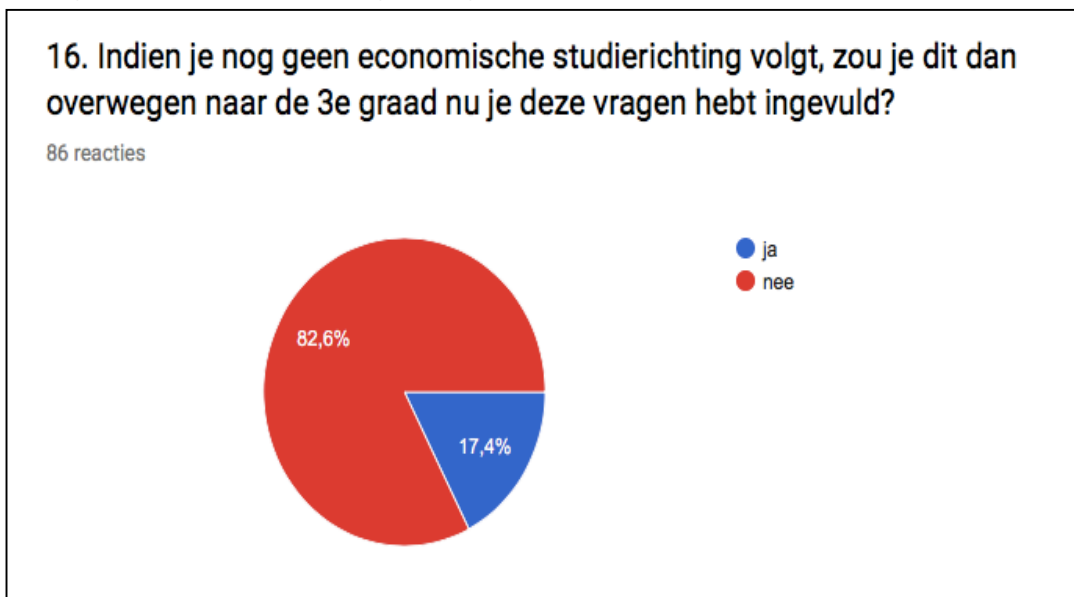
De leerlingen moesten na deze vraag aangeven of ze het belangrijk vinden om een economische richting te volgen. 74,2% van de leerlingen vindt het belangrijk om een economische richting te volgen en 25,8% vindt het niet belangrijk om een economische richting te volgen.

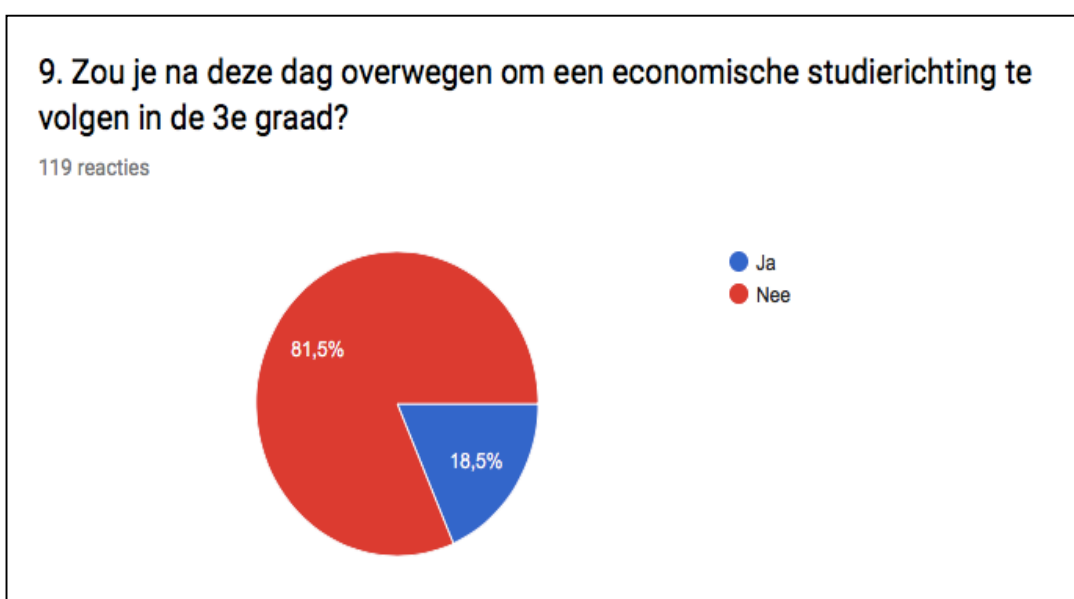
Grafiek 26: belang van een economische studiekeuze

Vervolgens was er een vraag of de leerlingen bereid zijn om een economische richting te volgen in de derde graad. Deze vraag heb ik zowel in het begin van de dag gesteld als op het einde van de dag. Opmerkelijk is dat hier een verandering is in het percentage. In het begin van de dag heb ik respons gekregen van 86 leerlingen uit de 105 leerlingen voor deze vraag. In het begin van de dag was er dus maar 17,4% van de 86 leerlingen bereid om economie te studeren in de derde graad. Op het einde van de dag was maar liefst 18,5% van de 119 leerlingen bereid om economie te studeren in de derde graad. Ook hier heeft 1 leerlingen de vraag niet beantwoord waardoor ik geen respons heb van 120 leerlingen.

Het aantal leerlingen die deze vraag heeft ingevuld is minder in het begin van de dag in vergelijking met het aantal die de vraag heeft ingevuld op het einde van de dag. Dit komt waarschijnlijk omdat niet alle leerlingen hebben deelgenomen aan de enquête in het begin van de dag. Dit was wel expliciet gevraagd.

Grafiek 27: bereidheid om economie te studeren in het begin van de dag

Grafiek 28: bereidheid om economie te studeren op het einde van de dag

Enkel dit gegeven is natuurlijk niet genoeg om een conclusie te trekken op de deelvraag. Om te kijken of leerlingen wel effectief bereid zijn om een economische richting te volgen ben ik verder gegaan en heb hun de vraag gesteld of ze bereid zijn om economie te studeren in het hoger onderwijs. 27,6% van de leerlingen willen een economische richting volgen in het hoger onderwijs en 72,4% van de leerlingen wil een andere richting uit.

Grafiek 29: bereidheid om economie te studeren in het hoger onderwijs

Indien we de cijfers vergelijken, kunnen we concluderen dat de dag wel een nut heeft gehad en dat het sommigen leerlingen iets heeft bijgeleerd, maar het aantal leerlingen dat voor een economische richting zou kiezen is niet—weinig veranderd. 29,2% van de leerlingen zit momenteel in een economische richting en 27,6% van de leerlingen wil in het hoger onderwijs een economische richting studeren. We kunnen dus besluiten dat de leerlingen niet—weinig bereid zijn om van studierichting te veranderen. Het verschil in percentage is weer te wijten aan het feit dat niet alle leerlingen de vraag hebben ingevuld.

Samenvattend kunnen we dus formuleren dat de dag van economie een meerwaarde heeft geboden. Een heel aantal leerlingen hebben ook aangegeven dat ze iets hebben bijgeleerd. Toch zijn de leerlingen niet—weinig bereid om van studierichting te veranderen. Dit is deels te wijten omdat ze economie niet interessant vinden.

2.2 Leerkrachtenhandleiding

2.2.1 Doel spel

Wat is het doel van het spel?

We zagen al dat niet alle leerlingen weten wat economie is. Veel leerlingen denken dat economie enkel over geld gaat. Aan de hand van het spel heb ik proberen aan te tonen dat economie meer is dan dat. Het spel heeft meerdere doelen, maar een van de belangrijkste doelen is leerlingen laten beseffen dat ze dagelijks meermaals in contact komen met economie. Alle vragen en opdrachten in het spel hebben te maken met elementen uit het dagelijks leven. De leerlingen komen nu al in contact met deze onderwerpen of gaan er later zeker mee in contact komen. Door het spel te spelen kunnen de leerlingen beseffen dat het dan steeds gaat om economie.

Verder wou ik samen met de leerkrachten van het Sint Jozefinstituut Bokrijk alle leerlingen van het 4^e jaar een economische basis geven. De leerkrachten en ik vinden het belangrijk dat alle leerlingen een economische basis hebben en niet enkel de leerlingen die een economische richting volgen. Dit project is interessant voor alle leerlingen omdat de inhoud gaat over het dagelijks leven nu en in de toekomst. Natuurlijk is de inhoud niet te verwaarlozen, maar de leerlingen hebben geen economische voorkennis nodig om het spel te kunnen spelen.

Ten slotte was het doel van het spel het behalen van de vakoverschrijdende eindtermen voor economie. Zoals eerder vermeld heb ik tijdens het opstellen van het spel rekening gehouden met de vakoverschrijdende eindtermen van economie. Wegens tijdsnood zijn niet alle vragen aan bod gekomen waardoor niet alle vakoverschrijdende eindtermen van economie behaald zijn door alle leerlingen, maar elke leerling heeft wel één van de vakoverschrijdende eindtermen behaald door het spelen van de spel.

2.2.2 Verantwoording keuzes in vragen en spelronden

De vraagstelling:

De vraagstelling in het spel is zeer divers. Er zijn verschillende soorten vragen zodat de aandacht van de leerlingen steeds bij het spel blijft. De bedoeling was om het zo aantrekkelijk mogelijk te maken voor alle leerlingen. Zo heb ik rekening gehouden met de verschillende beginsituaties van leerlingen. Bij de algemene vragen konden de leerlingen kiezen voor moeilijke of gemakkelijke vragen. Dit zorgde voor differentiatie en de leerlingen konden kiezen voor een vraag op eigen niveau.

De soorten vragen in het spel zijn als volgt:

1. De algemene vragen; hier kunnen de leerlingen kiezen uit een gemakkelijke vraag (= vraag a) of een moeilijke vraag (= vraag b). De moeilijke vraag levert meer punten op.
2. De doe vragen; hier moeten ze een opdracht uitvoeren.
3. De actualiteitsopdracht; deze bestaat uit 3 deelvragen.
4. De kahoot!;
5. De slimste mens; hier moet 1 leerling uit elke team voor het bord gaan zitten en woorden in verband met een bepaald onderwerp proberen te raden.
6. De factuur; De leerlingen ontleden een factuur en verdienen 5 punten per correct aangeduide onderdeel.
7. De mindmap; De leerlingen maken een mindmap over arbeider, bedienden en zelfstandigen.
8. De loonberekening; De leerlingen omschrijven begrippen die op de loonbrief staan.
9. Het kruiswoordraadsel;

De spelronden:

Het spel bestaat uit 3 spelronden en 2 overgangspelletjes. Ik heb de levensfasen van de leerlingen opgedeeld in 3 waardoor er 3 spelronden zijn ontstaan. Zo bestaat spelronde 1 over levensfase 1. Deze fase gaat over het leven van de leerlingen nu. In deze fase komen er vragen over hoe de leerlingen momenteel in contact komen met economie. Spelronde 2 gaat over levensfase 2. Dit is de periode dat de leerlingen zitten in het hoger onderwijs. Hier komen er dus vragen over hoe de leerlingen in contact komen met economie in het hoger onderwijs. Uiteindelijk hebben we dan de laatste spelronde en de laatste levensfase. Dit is de periode na het hoger onderwijs. Hier zijn een aantal opdrachten over hoe de leerlingen na hun studies in contact gaan komen met economie.

Om het spel compleet te maken zijn er 2 overgangspelletjes. Overgangsspel 1 zorgt ervoor dat de leerlingen uitstappen uit het leven als leerling en instappen in het leven als student. Hier hebben de leerlingen een escape room gespeeld. De reden waarom ik heb gekozen voor een escape room is omdat het spelen van escape rooms momenteel een trend is. De leerlingen waren ook meteen al opgewekt toen we zeiden dat we een escape room gingen spelen.

Overgangsspel 2 zorgt ervoor dat de leerlingen stoppen met het leven als student en beginnen met het leven als volwassene. Hier hebben de leerlingen onderzoekwerk gedaan rond fraude met internetbankieren. De leerlingen kregen elk een identiteit toegewezen. Het doel was om de dief te vinden. Ook deze spelronde zorgde ervoor dat de leerlingen actiever en opgewekt waren.

2.2.3 Alternatieve mogelijkheden

Het spel is uitgewerkt zodat het kon gespeeld worden met eenvoudig materiaal. Er zijn een aantal alternatieven die men kan gebruiken bij het spelen van het spel.

Eerst en vooral kan de escape room actiever gemaakt worden. Ik heb 10 minuten voorzien voor het spelen van de escape room. Dit is zeer kort. Indien men meer tijd heeft voor het spelen van het spel kan men de escape room opstellen uit verschillende spelfasen. Een voorbeeld is bijvoorbeeld:

Spelfase 1: ontsnappen

De leerlingen kunnen vastgebonden of opgesloten worden in een lokaal. Ze moeten dan een code kraken om een sleutel of schaar te bemachtigen. Eens deze bemachtigd is, kunnen ze pas verder spelen.

Spelfase 2: onderzoeken

Er kan gebruik gemaakt worden van verschillende objecten die de leerlingen dan moeten onderzoeken. Het kan bijvoorbeeld ook zijn dat de leerlingen moeten besluiten aan de hand van de aanwijzingen dat ze van lokaal moeten veranderen.

Spelfase 3: afsluiten

Aan de hand van de aanwijzingen en codes die ze gedurende de vorige 2 spelronden hebben gevonden kunnen ze een code kraken. Uit die code kan dan bijvoorbeeld een nieuwe opdracht verbonden zijn. Bijvoorbeeld: zoek de afbeelding (deze is dan verborgen in het lokaal) van de minister van economie en neem samen een foto. Indien ze deze opdracht hebben vervuld zijn ze dan klaar.

Vervolgens kan men gebruik maken van verschillende programma's om bepaalde opdrachten uit te voeren.

Suggesties:

- De bedrijfskolom: Deze kan men maken in Prowise. Alle afbeeldingen door elkaar plaatsen op de pagina en de leerlingen moeten dan de afbeeldingen slepen totdat ze een bedrijfskolom hebben samengesteld. Dit is enerzijds tijdbesparend aangezien het knipwerk enorm veel tijd in beslag neemt en anderzijds milieuvriendelijker omdat men verschillende pagina's kan uitsparen. Ook leren leerlingen omgaan met een nieuw programma.
- De mindmap over arbeider, bediende en zelfstandige: Tijdens de uitvoering van het spel hebben de leerlingen de mindmap gemaakt op een blad papier. Indien er voldoende tijd zou zijn zou ik deze opdracht zeker op een programma laten maken. Het gebruiken van een programma maakt de leerlingen handiger in ICT. Het maken van een mindmap in een programma is tijdbesparend en de leerlingen zullen dit zeker ongetwijfeld kunnen gebruiken tijdens het maken van een samenvatting of schrijven van bijvoorbeeld hun bachelorproef, thesis of OC (onderzoek competenties). Het programma dat ik gebruik om mijn mindmappen te maken is Xmind. Dit is een programma die men gratis kan gebruiken. Een ander voorbeeld van een programma is Mindmeister. Ook dit programma is gratis.

Er zullen ongetwijfeld nog tal van andere mogelijkheden zijn om het spel interactiever of ICT-gericht te maken. Dit waren de alternatieve methoden die ik zelf wilde gebruiken, maar wegens gebrek aan tijd of materiaal is het niet mogelijk geweest.

2.2.4 Mogelijke koppeling van evaluatie

Het spel is gebaseerd om te spelen met alle leerlingen van het 4^e jaar. Het doel is om leerlingen een basis van economie te geven zonder dat ze hierbij beoordeeld werden. Zoals eerder vermeld, zijn er veel voorbeelden uit het dagelijks leven gebruikt. Hierbij is een rekening gehouden met de eindtermen van de leerplannen. In dit geval kan er dus geen inhoudelijke evaluatie zijn.

Toch is het mogelijk om een koppeling te maken van evaluatie. Indien men de structuur van het spel behoudt, maar de vragen verandert, kan het mogelijk zijn om leerlingen inhoudelijk te beoordelen. Hier raad ik dan aan om het spel te spelen na een bepaald hoofdstuk of op het einde van het trimester/semester. Omdat het een spel blijft, raad ik aan om niet zelf te evalueren, maar de leerlingen zichzelf te laten evalueren. Zo kan men ook zien of het spelen van het spel een meerwaarde heeft.

Hoe kunnen een leerlingen zichzelf evalueren?

Deze vorm van evaluatie is geen evaluatie met punten maar eerder een zelfevaluatie om de leerlingen over zichzelf en hun kunde te laten nadenken. Het is simpel en motiverend voor de leerlingen. De leerlingen moeten zelf aspecten van het leerproces benoemen en een terugkoppeling maken aan de inhouden die zijn behandeld.

De leerkracht geeft bijvoorbeeld na het spel kaartjes aan de leerlingen. Deze kaartjes gaan de leerlingen dan invullen aan de hand van het 3-2-1 stramien.

- Benoem 3 zaken die je hebt geleerd tijdens het spelen van het spel. Hierbij kan de leraar toetsen of de leerlingen de doelen heeft behaald.
- Benoem 2 zaken die je nog niet goed begrepen hebt of die je nog zou willen leren. Hier krijgt de leraar ook een zicht of de leerling de inhouden begrijpt en kan de leerling individueel begeleiden indien nodig.
- Benoem 1 vraag die je zou stellen op een toets of op een examen. Zo denken de leerlingen ook na over mogelijke vragen en denken na over de leerstof. De leraar kan dan besluiten om een extra bonusvraag te geven op het examen. De vragen van 2-3 leerlingen kunnen terugkomen in de bonusvraag. Dit is tevens ook motiverend voor de leerlingen.

De leraar kan dan naast deze vorm van evaluatie ook een alternatieve evaluatie doen. Opnieuw geeft ze hier geen punten aan de inhoud maar beoordeelt de leerlingen op andere vlakken. Bijvoorbeeld:

- De leerling kan rustig in groep werken
1 – 2 – 3 – 4 – 5
- De leerling neemt actief deel aan het spel
1 – 2 – 3 – 4 – 5
- De leerling respecteert het gebruikte materiaal
1 – 2 – 3 – 4 – 5
- De leerling houdt zich aan de voorgestelde timing
1 – 2 – 3 – 4 – 5

Zoals hierboven reeds vermeld is het doel van het spel alle leerlingen een economische basis geven. Tijdens mijn uitvoering hebben de twee beste teams met de meeste punten een prijs (een doos Celebrations) gekregen om het toch competitief te maken tussen de verschillende teams. Persoonlijk vind ik dit de beste manier om zo het spel toch competitief te houden. De leerlingen zullen dan ook uiterst hun best doen om de eigenaar van de beloning te worden.

2.2.5 Het eigenlijke spel

Het eigenlijke spel kan u terugvinden onder bijlage 4: projectbundel van de dag economie.

2.2.6 Instructiefiche leerlingen

Beste leerlingen

In dit spel leren jullie hoe jullie in contact komen met economie:

- spelronde 1: hoe komen jullie nu in contact met economie?;
- escape room 1: uitdaging!;
- spelronde 2: hoe komen jullie in contact met economie tijdens jullie hogere studies?;
- escape room 2: detective!;
- spelronde 3: hoe komen jullie in contact met economie na je studies?

Elke spelronde bestaat uit verschillende soorten vragen en opdrachten:

1. Algemene vragen	Vraag a: 10 punten bij correct antwoord Vraag b: 25 punten bij correct antwoord
2. Doe vragen	Bedrijfskolom: 10 punten per juiste bedrijfstak Smaaktest: 10 punten
3. Actualiteitsopdracht	10 punt per correct geformuleerde deelantwoord
4. Kahoot!	50 punten voor de winnaar
5. De slimste mens	5 punten per geraden woord
6. De factuur	5 punten per correct aangeduide onderdeel
7. Mindmap	150 voor een volledige mindmap -10 punten per fout antwoord -10 punten per ontbrekend antwoord
8. Loonberekening	20 punten per juist omschreven begrip
9. Kruiswoordraadsel	10 punten per juist geschreven begrip

De informatie en de punten van de escape rooms vinden jullie terug bij het spel.

Verloop van het spel:

1. Elk team gooit om de beurt met de dobbelsteen. Er is 1 pion.
2. Je verplaatst de pion, je mag zelf bepalen in welke richting.
3. Er komt een onderwerp tevoorschijn. Je zoekt gedurende een bepaalde tijd (staat op de PowerPoint) informatie op over het onderwerp.
4. Bij de algemene vragen: kies voor vraag a of voor vraag b
5. ALLE TEAMS noteren het antwoord op de antwoordbladeren met een whiteboard stift (geplastificeerde witte bladeren)
6. Jullie krijgen 30 seconden om de vraag te beantwoorden. De antwoorden worden gecontroleerd door de begeleiders.

Doel:

- Zoveel mogelijk punten verzamelen
→ Het winnend team krijgt een prijs op het einde van de dag
- Zoveel mogelijk leren over economie

2.3 Reflectie

Op maandag 23 april 2018 vond mijn project plaats in het Sint Jozefinstituut Bokrijk. Het spel is gespeeld door zo'n 120 leerlingen en begeleid door 8 begeleiders en ik. Het project nam een hele namiddag in beslag. Hieronder kort een beschrijving van de namiddag.

12.00 – 13.00: klaarzetten lokalen + uitdelen van materialen samen met de begeleiders

13.00 – 13.20: inleiding in de eetzaal + invullen enquête

13.20 – 13.30: verplaatsen naar de klaslokalen

13.30 – 13.50: spelronde 1

13.50 – 14.00: escape room 1

14.00 – 14.20: spelronde 2

14.20 – 14.35: escape room 2

14.35 – 15.05: spelronde 3

15.05 – 15.15: afronden + verplaatsen naar de eetzaal

15.15 – 15.30: slotwoord + invullen enquête

Over het algemeen was ik zelf tevreden over het project. Ik heb het spel op voorhand kunnen uittesten met de leerkrachten door het men hen te spelen. Op de dag zelf heb ik geen technische problemen ondervonden en al het materiaal was aanwezig. Ook had ik voldoende begeleiders waardoor ik zelf rond kon gaan in de verschillende lokalen.

Tijdens de dag van het uittesten en de dag van de uitvoering heb ik ook positieve reacties gekregen van de leerkrachten. Ze zeiden dat ze konden zien dat ik veel tijd en energie had gestoken in het spel. Ze hadden ook geen opmerkingen dus ik moest het spel niet meer aanpassen. Dit was fijn om te horen.

Er waren ook enkele begeleiders die de specifieke lerarenopleiding aan de Universiteit van Hasselt studeren. Een aantal van deze begeleiders vond dat ik een goed project had uitgewerkt en wou het materiaal houden als inspiratie. Een andere begeleider wou mijn materiaal zelfs opnieuw gebruiken en het spel opnieuw spelen als ze lessen over had op het einde van het jaar of trimester.

Persoonlijk denk ik dat ik tegemoet kwam aan de verwachtingen van de leerkrachten. Dit geeft me een goed gevoel. Het spel vond plaats tijdens mijn stageperiode. Ik had een druk stagerooster en dacht dat het mij nooit zou lukken. Voor mij was het een geslaagde dag en een geslaagd project.

Afbeelding 8: afsluiting dag van economie, Sint Jozefinstituut Bokrijk, 23 april 2018

Toch is het project niet vlekkeloos verlopen. Er waren 8 lokalen die volledig ingericht moesten worden en ik had enkel tijd tijdens de middagpauze om de lokalen klaar te zetten. Dit was niet voldoende om zowel de computers aan te zetten, de PowerPoint erop te zetten en in te loggen op Kahoot!. Ik heb het geluk gehad dat mijn zussen ook begeleiders waren. Zij hebben het materiaal klaargezet dat nodig was voor de doe opdrachten o.a. de smaaktest. Een aantal andere begeleiders hebben samen met mij de lokalen ingericht. Daar hebben ze mij ook een suggestie gegeven om de banken anders te schikken. Dit was een waardevolle feedback omdat de structuur wel degelijk beter is geworden na het schikken van de banken.

Verder moesten de leerlingen het begin van de dag een enquête invullen. Ik heb wel meermaals herhaald dat de leerlingen deze moesten invullen. Ook heb ik de gsm van mezelf en die van mijn zus doorgegeven aan leerlingen die geen gsm hadden. Toch heb ik naderhand gemerkt dat niet alle leerlingen de enquête hebben ingevuld in het begin van de dag. Ik heb zo'n 80-90-tal reacties ontvangen in het begin van de dag en zo'n 120 op het einde van de dag. Dit bemoeilijkt het om concrete conclusies te trekken. In het vervolg zal ik er rekening mee houden dat ik na de inleiding eerst controleer of iedere leerling de enquête heeft ingevuld vooraleer ze beginnen aan het spel.

Hieronder volgt een opsomming van de plus en minpunten van het project.

Pluspunten	Minpunten
<ul style="list-style-type: none"> • Veel variatie in vragen • goede organisatie; • al het materiaal aanwezig; • materiaal is uitgetest voor de dag van uitvoering; • ik heb een blad voorzien met mijn gsm-nummer: leerkrachten met vragen konden mij meteen bereiken; • groeipindelning is op voorhand gemaakt (deze is wel gemaakt door de partnerschool). 	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleiders: Ik kwam 2 begeleiders te kort. Ik heb mijn 2 zussen meegevraagd. Voor hen was het soms niet duidelijk wat ze moesten doen. Het was lopen van het ene lokaal naar het andere; <u>Oplissing:</u> Hier kan ik geen oplossing voor formuleren omdat ik al het mogelijke heb geprobeerd. Ik heb mijn klasgenoten gevraagd of zij konden begeleiden, maar wegens stage kon niemand hulp bieden. • timing: <ol style="list-style-type: none"> 1. sommige spelfasen duurden langer dan voorzien; <u>oplossing:</u> meer tijd voorzien voor de spelronden te spelen. (zie puntje 2) 2. mijn bundel kan gemakkelijk gebruikt worden voor een hele voormiddag. Ik heb te veel vragen voorzien; <u>oplossing:</u> het spel spelen in de voormiddag zodat er meer tijd is om te benutten. De inhoud is echt interessant. 3. te weinig tijd om lokalen klaar te zetten. <u>Oplissing:</u> Ook hier kan ik geen oplossing formuleren omdat de lokalen niet vrij waren.

2.4 Besluit

Hoe kan ik leerlingen uit de tweede graad overtuigen om economie te kiezen als studierichting? Dit was de hoofdvraag van mijn bachelorproef die ik door onder andere mijn praktijkonderzoek wilde beantwoorden.

Eerst en vooral kunnen we besluiten aan de hand van de resultaten van de enquête dat heel veel leerlingen niet bereid zijn om te veranderen van studierichting. Slechts een deel van de leerlingen was gemotiveerd om over te schakelen naar een economische studierichting in de derde graad. Toch betekent dit niet alles. Veel leerlingen hebben iets bijgeleerd. Het merendeel van de leerlingen heeft aangegeven dat ze iets hebben bijgeleerd gedurende de dag. Dit was ook een van onze belangrijkste doelen.

Ook al zijn de leerlingen niet bereid om van richting te veranderen, geven ze toch aan dat het belangrijk is om economie te studeren. We kunnen dus wel een antwoord formuleren op de deelvraag: waarom vinden leerlingen van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk om een economische richting te studeren?

In mijn literatuurstudie kon u een lijst terugvinden met de redenen waarom de leerlingen van het Sint Jozefinstituut Bokrijk het belangrijk vinden om economie te studeren.

Aan de hand van die gegevens kunnen we formuleren dat de leerlingen het belangrijk vinden omdat ze economie nodig hebben in hun dagelijks leven. Voor sommigen leerlingen was het zelfs niet belangrijk.

Toch heeft elk individu een basiskennis van economie nodig. Alle leerlingen zouden ongeacht hun richting een economische basiskennis moeten krijgen.

3 Besluit

Door het voeren van een literatuurstudie en praktijkonderzoek wou ik een antwoord bieden op de vraag: Kan ik leerlingen overtuigen om economie te kiezen als studierichting?

Door middel van een aantal deelvragen heb ik mijn literatuurstudie proberen te voltooien. Ik heb onderzocht wat economie is en welke economische studierichtingen er zijn. Er bestaan 13 economische afstudeerrichtingen in het secundair onderwijs. Deze kunnen vervolgd worden door diverse economische richtingen in het hoger onderwijs.

Veel leerlingen van het Sint Jozefinstituut Bokrijk waren niet bewust van de verschillende economische studierichtingen. Door middel van de enquête die ik heb opgesteld, hebben de leerlingen gezien welke economische richtingen er in het secundair onderwijs bestaan en welke economische vervolgopleidingen ze kunnen volgen in Limburg.

Op dit moment is het belangrijk dat een dergelijk project werd uitgevoerd omdat niet alle leerlingen kennis hebben van economie. De leerkrachten van het Sint Jozefinstituut Bokrijk vonden het belangrijk dat alle leerlingen een economische basis hadden en dat de vakoverschrijdende eindtermen van economie werden behaald.

Na de hervormingen van het onderwijs kan het zijn dat zulke projecten niet meer nodig zijn omdat het doel is om alle leerlingen financieel geletterdheid mee te geven.

Zijn er dan geen bestaande projecten die men zou kunnen gebruiken? Natuurlijk wel. Zo was Top Team een perfect voorbeeld van een project dat uitgevoerd zou kunnen worden. Door het spelen van Top Team zouden de leerlingen op een speelse en competitieve manier economische aspecten leren. Ook waren de projecten van Vlajo! mooie voorbeelden om te gebruiken in het 4^e middelbaar. Toch konden deze projecten niet gebruikt worden omdat ze inhoudelijk te economisch waren of omdat het financieel onhaalbaar was.

Het uitwerken van een project waarbij de leerlingen spelend geconfronteerd werden met het dagelijks economisch gebeuren was dus noodzakelijk. Er zijn tal van onderwerpen aan bod gekomen waarbij er rekening werd gehouden met de vakoverschrijdende eindtermen van economie.

Wat is het resultaat van de dag? Na de dag heb ik een enquête afgenomen bij de leerlingen. Hieruit beek dat veel leerlingen niet bereid zijn om van richting te veranderen. Het antwoord op mijn vraag: Kan ik leerlingen uit de tweede graad overtuigen om economie te kiezen als studierichting is dus nee.

Heeft de dag dan geen meerwaarde geboden? Tuurlijk wel.

Uit de antwoorden van de leerlingen en leerkrachten kunnen we besluiten dat het een geslaagd project is. Veel leerlingen hebben gemeld dat ze iets bijgeleerd hebben en de vakoverschrijdende eindtermen van economie zijn (gedeeltelijk) behaald.

Zoals eerder ook vermeld gelden al mijn besluiten enkel voor de leerlingen van het 4^e jaar in het jaar 2017-2018 van het Sint Jozefinstituut Bokrijk.

4 Literatuurlijst

Boeken:

Van De Velde A. (2011). Basisconcepten economie. Brugge: Die keure
Flynn S.M.(2005) Economie voor dummies. Londen: Pearson
Wouter Van den Berghe (2008) Vijf jaar accent voor talent. Brussel: Koning-Boudewijnstichting

Wetteksten:

Decreet van 31 juli 1990 betreffende onderwijs II
Voorstel van de Commissie Monard, "kwaliteit en kansen voor elke leerling", 20 april 2009
Motie 28 november 2012 stuk 1820(2012-2013) – nr. 1.)

Websites:

Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Tijdlijn. Geraadpleegd op 19 november 2017, via <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/tijdlijn>

Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Studierichtingen in het secundair onderwijs. Geraadpleegd op 19 november 2017, via <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/structuur.aspx?hs=311&s=R&a=1>

Hilde Crevits. Conceptnota tweede en derde graad SO. Geraadpleegd op 19 november 2017, via https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/VR_2016_3105_DOC%200539_1.pdf

Regeerakkoord. (2013). Masterplan hervorming s.o. Geraadpleegd op 19 november. Via <https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/Masterplan-hervorming-secundair.pdf>

Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Van masterplan tot Conceptnota. Geraadpleegd op 19 november 2017, via <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/van-masterplan-tot-conceptnotas#masterplan-2013>

Rob Frederix. (2016). Top Team. Geraadpleegd op 30 januari 2018. Via <http://www.topteambusinessgames.be/tweedegraad.html>

Mieke Kennis. Vlajo! Geraadpleegd op 30 januari 2018. Via <https://www.vlajo.org>

Vicariaat onderwijs Mechelen. Business games. Geraadpleegd op 30 januari 2018. Via http://www.vikom.be/sites/default/files/business_games.pdf

Opleidingen PXL. Geraadpleegd op 2 februari 2018. Via <https://www.pxl.be/Opleidingen.html>

Opleidingen U Hasselt. Geraadpleegd op 2 februari 2018. Via <https://www.uhasselt.be>

Unizo. Geraadpleegd op 8 februari 2018. Via <https://www.unizo.be/starters/advies/welke-formaliteiten-moet-ik-ervullen-om-te-starten-als-zelfstandige>

Vlaanderen.be. Geraadpleegd op 8 februari 2018. Via <https://www.vlaanderen.be/nl/ondernemen/een-eigen-zaak-starten/starten-met-een-eigen-zaak>

Eindtermen Vlaanderen. Geraadpleegd op 14 mei 2018. Via <http://eindtermen.vlaanderen.be/publicaties/voet/voet2010.pdf>

Skillville. Geraadpleegd op 31 mei 2018. Via <http://www.skillville.be/app/index.php>

5 Geraadpleegde werken

Boeken:

De Cnuydt I., De velder S.(2016) Economie vandaag. Gent: Academia press

Websites:

<http://www.vandale.be/opzoeken?pattern=economie&lang=nn>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Economie>

<https://www.wat-betekent.nl/wat-betekent-economie/>

http://www.nbbmuseum.be/doc/infosheets/fiche_information_NL_01.pdf?v20120919

<http://roberta.infoteur.nl/specials/wat-is-economie.html>

[http://www.ru.nl/economie/economie/\(bedrijfs\)economie-1/](http://www.ru.nl/economie/economie/(bedrijfs)economie-1/)

<https://www.youtube.com/watch?v=R610AROCVb8>

<http://whystudyeconomics.ac.uk/what-is-economics/>

<https://www.youtube.com/watch?v=2YULdjmg3o0>

https://www.onderwijskiezer.be/v2/secundair/sec_detail.php?detail=60

https://nl.wikipedia.org/wiki/Beroepsvoorbereidend_leerjaar

<http://www.hildecrevits.be/nl/tags/de-onderwijshervorming>

<https://www.klasse.be/73458/nieuw-model-studieaanbod-secundair/>

<https://www.vlaamsparlement.be/dossiers/hervorming-van-het-secundair-onderwijs>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Bedrijfsspel>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Belasting_in_België

https://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen/particulieren_en_zelfstandigen

<https://ikwilstarten.be/startersvragen/kies-ik-voor-een-nv>

https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/index_nl.htm

<https://www.eccbelgie.be/themas/onlineaankopen/afzien-van-een-aankoop-op-het-internet/14-dagen-bedenk-tijd>

https://www.belgium.be/nl/werk/werk_zoeken/studentenjob/

6 Bijlagen

Bijlage 1: Enquête leerkrachten

1. Welk geslacht heeft u?
 - Man
 - Vrouw

2. Tot welke leeftijdscategorie behoort u?
 - 21-30
 - 31-40
 - 41-50
 - 51-60
 - 60+

3. Welke opleiding heeft u gedaan?
 - Master + educatieve studies
 - Bachelor + educatieve studies
 - Bachelor secundair onderwijs

4. Hoelang bent u al actief in het onderwijs?
 - a. 0-5 jaar
 - 6-10 jaar
 - 11-15 jaar
 - 16-20 jaar
 - 21-30 jaar
 - + 31 jaar

5. Is uw job in de school
 - Voltijds
 - Halftijds
 - 4/5
 - Andere

6. Hoelang geeft u lessen economie in het Sint Jozefinstituut Bokrijk?
 - 0-5 jaar
 - 6-10 jaar
 - 11-15 jaar
 - 16-20 jaar
 - 21-30 jaar
 - + 25 jaar

7. Maken leerlingen volgens u een bewuste studiekeuze?
 - Ja
 - Nee

8. Waarom vindt u het belangrijk om een dag van economie te organiseren?
- Om leerlingen een economische basis te geven
 - Om leerlingen te overtuigen om economie te studeren in het secundair onderwijs
 - Andere (leg uit → zelf in te vullen online)
9. Wat denkt u dat het resultaat van deze dag zal worden?
- Meer leerlingen gaan zich inschrijven in economie moderne talen of economie wiskunde
 - Meer leerlingen kiezen een economische richting in het hoger onderwijs
 - Andere
10. Welk resultaat willen jullie als leraar economie bereiken na deze dag?
- a. Meer leerlingen schrijven zich in in een economische richting
- Leerlingen een economische basis geven
 - Leerlingen laten kennismaken met economie
11. Waarom wilt u een dag van economie organiseren voor alle leerlingen van het 4^e jaar?
- Leerlingen moeten de kans krijgen om kennis te maken met economie vooraleer ze een definitieve keuze maken
 - Elke leerling moet een economische basis hebben
 - Andere
12. Ziet u een meerwaarde in om de dag van economie te organiseren voor alle leerlingen van het 4^e jaar?
- Ja
 - Nee
13. Promoot u het vak economie ook op andere manieren?
- Ja
 - Nee
14. Indien ja, Op welke manier?

Bijlage 2: Enquête leerlingen voor de dag van economie

1. Welk geslacht heb je?
 - Man
 - Vrouw

2. Hoe oud ben je?
 - 15 jaar
 - 16 jaar
 - 17 jaar
 - 18 jaar
 - + 18 jaar

3. Welke studierichting volg je?
 - Latijn
 - Wetenschappen
 - Economie
 - Humane wetenschappen
 - Techniek- wetenschappen

4. Waarom volg je deze studierichting?
 - Het sluit aan in mijn interessegebied
 - Ik moest het van mijn ouders
 - Ik weet niet wat de andere richtingen inhouden
 - Mijn klastitularis heeft het aangeraden
 - Andere

5. Welke economische studierichtingen van de derde graad ken je?
 - Economie – talen
 - Economie – wetenschappen
 - Economie – wiskunde
 - Boekhouden – informatica
 - Handel
 - Kantooradministratie en gegevensbeheer
 - Logistiek
 - Mode en verkoop
 - Moderealitatie en verkoop
 - Verkoop en vertegenwoordiging
 - Winkelbeheer en etalage

6. Welke economische studies in het hoger onderwijs ken je?
 - Accountancy – fiscaliteit
 - Financiering – en verzekeringswezen
 - Logistiek management
 - Marketing
 - Rechtspraak
 - Bedrijfsvertaler - tolk
 - Management assistant
 - Medical management assistant

- Leraar economie, handel- Burotica
 - Handelswetenschappen
 - Toegepaste economische wetenschappen
 - Handelsingenieur
 - Handelsingenieur in de beleidsinformatica
7. Wat denk je over het vak economie?
- Saai
 - Interessant
8. Is het studeren van een economische richting nuttig?
- Ja
 - Nee
9. Wil je later een job in een bedrijf?
- Ja
 - Nee
10. Indien ja, vind je het belangrijk om een economische studierichting te volgen als voorbereiding op je job?
- Ja
 - Nee
11. Indien ja, vind je het belangrijk om dan een studie in het hoger onderwijs met economie te volgen?
- Ja
 - Nee
12. Ben je bereidt om een economische studierichting te volgen?
- Ja
 - Nee
13. Wat wil je in je hogere studies studeren?
- Economische studie
 - Wetenschappelijke studie
 - Sociale studie
 - Rechten
 - Andere
14. Indien je nog geen economische studierichting volgt, zou je dit dan overwegen naar de 3^e graad nu je deze vragen hebt ingevuld?
- Ja
 - Nee

Bijlage 3: Enquête leerlingen na de dag van economie

1. Welk geslacht heb je?

- Man
- Vrouw

2. Hoe oud ben je?

- 15 jaar
- 16 jaar
- 17 jaar
- 18 jaar
- + 18 jaar

3. Welke studierichting volg je?

- Latijn
- Wetenschappen
- Economie
- Humane wetenschappen
- Techniek- wetenschappen

4. Wat vond je van de dag economie?

- Nuttig
- Niet nuttig

5. Heb je iets bijgeleerd?

- Ja
- Nee

6. Is een economische richting volgen volgens jou belangrijk?

- Ja
- Nee

7. Zou je na deze dag overwegen om een economische studierichting te volgen in de 3^e graad?

- Ja
- Nee

8. Zou je na deze dag overwegen om in je studie in het hoger onderwijs een economische studie te volgen?

- Ja
- Nee

9. Zo ja, welke richting?

- Accountancy – fiscaliteit
- Financiering – en verzekeringswezen
- Logistiek management
- Marketing
- Rechtspraak
- Bedrijfsvertaler - tolk
- Management assistant
- Medical management assistant
- Leraar economie, handel- Burotica
- Handelswetenschappen
- Toegepaste economische wetenschappen
- Handelsingenieur
- Handelsingenieur in de beleidsinformatica
- Andere

Bijlage 4: projectbundel dag van economie

PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS

Bachelorproef

Projectbundel basis economie

PROMOTOR
ELLEN RUSCH
ECONOMIE

DERYA AY
ECONOMIE - BIOLOGIE
ACADEMIEJAAR 2017-2018

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
1 Hoe kom je momenteel in contact met economie?	5
1.1 Vragen spelronde 1	6
1.2 Bijlagen spelronde 1	10
1.2.1 Spelbord ronde 1	10
1.2.2 De factuur	11
2 Escape room.....	12
2.1 Escape room 1: de belastingkamer	12
2.2 De kamer	13
2.3 De hintkaarten	15
2.4 De Morse code	16
2.5 Het artikel.....	17
3 Hoe kom je tijdens je hogere studies in contact met economie?	18
3.1 Vragen spelronde 2	19
3.2 Bijlage spelronde 2	22
4 Escape room 2.....	23
4.1 Escape room 2: vindt de dief	23
5 Hoe kom je na je studie in contact met economie?	26
5.1 Vragen spelronde 3	27
5.2 Bijlagen spelronde 3	32
Literatuurlijst	33
6 Bronnen:	33
Bijlagen.....	35

Inleiding

Met het vooruitzicht op het afstuderen dit academiejaar heb ik een spel ontwikkeld voor de tweede graad tweede leerjaar. In dit spel beseffen en leren de leerlingen hoe ze te maken hebben met economie.

Het spel bestaat uit 3 spelrondes. Gedurende spelronde 1 zien ze hoe ze als leerling economie in hun dagelijks leven ervaren en nodig hebben. De bedoeling is hen warm maken voor de volgende spelronde. Om over te schakelen naar de volgende ronde moeten ze eerst een escape room oplossen. Indien ze binnen de gegeven tijd kunnen ontsnappen uit de kamer kunnen ze beginnen aan de tweede spelronde en anders betalen ze een boete. In spelronde 2 lossen de leerlingen vragen op over hoe ze in contact komen met economie tijdens hun hogere studies. Vooraleer ze beginnen met de laatste spelronde lossen ze weer een escape room op. Tijdens de laatste spelronde ontdekken de leerlingen hoe ze gedurende hun hele leven te maken krijgen met economie. We denken hierbij aan de belastingen die ook een niet-economist moet betalen.

De vraagstelling in het spel is zeer divers. Zo zijn er algemene vragen waarbij er gedifferentieerd is. De leerlingen kunnen zelf kiezen of ze een moeilijke vraag willen oplossen of een gemakkelijke. De moeilijke vraag brengt natuurlijk meer punten op. Er zijn ook doe-opdrachten, actualiteitsvragen en de slimste mens-opdracht.

Om de vragen te kunnen oplossen worden de leerlingen ingedeeld in kleinere teams van 2 tot 3 leerlingen. In elk lokaal komen er ongeveer 10 leerlingen of 4 tot 3 teams. Om de escape rooms te kunnen oplossen functioneren alle teams als 1 grote groep.

Er is 1 pion per groep. Degenen die de dobbelsteen gooit, kiest een vakje op het spelbord en bepaalt de moeilijkheid van de vraag. Elk team lost de vraag op in zijn team, de antwoorden worden gecontroleerd en degenen die het juist hebben, krijgen de punten. Het team met de meeste punten op het einde krijgt een prijs.

De projectdag duurt in totaal 2,5 uren ofwel 150 minuten. In het begin van de dag verzamelen alle leerlingen van het 4^e jaar zich in de eetzaal. Daar krijgen zij een algemene inleiding en worden ze toegewezen aan een klaslokaal. De leerlingen zijn dus op voorhand ingedeeld. Iedere leerling krijgt een kaartje met daarop een QR-code en het lokaal waar ze moeten zitten. De leerlingen scannen de QR-code en vullen de enquête in vooraleer ze zich verplaatsen naar het lokaal. Daarna spelen ze het spel. Om de dag af te sluiten verplaatsen alle leerlingen zich opnieuw naar de eetzaal waar ik een slotwoord geef en waar de leerlingen een korte enquête invullen. De precieze dagindeling is als volgt:

- 13.00 – 13.20: inleiding in de eetzaal + invullen enquête
- 13.20 – 13.30: verplaatsen naar de klaslokalen
- 13.30 – 13.50: spelronde 1
- 13.50 – 14.00: escape room 1
- 14.00 – 14.20: spelronde 2
- 14.20 – 14.35: escape room 2
- 14.35 – 15.05: spelronde 3
- 15.05 – 15.15: afronden + verplaatsen naar de eetzaal
- 15.15 – 15.30: slotwoord + invullen enquête

1 Hoe kom je momenteel in contact met economie?

In dit deel komen de vragen over hoe de leerlingen in hun dagelijks leven in contact komen met economie. Er zijn verschillende soorten vragen:

1. De algemene vragen; hier kunnen de leerlingen kiezen uit een gemakkelijke vraag (= vraag a) of een moeilijke vraag (= vraag b). Indien de leerlingen een correct antwoord formuleren op vraag a verdienen ze 10 punten. Indien ze een correct antwoord formuleren op vraag b verdienen ze 25 punten.
2. De doe vragen; hier moeten ze een opdracht uitvoeren. De punten die ze hier kunnen verdienen staan naast de vraag (zie hieronder).
3. De actualiteitsopdracht; deze bestaat uit 3 deelvragen. De leerlingen kunnen hier in totaal 30 punten verdienen door elk deelantwoord correct te beantwoorden.
4. De kahoot!; De winnaar van de kahoot! verdient 50 punten.
5. De slimste mens; hier moet 1 leerling uit elke team voor het bord gaan zitten en woorden in verband met een bepaald onderwerp proberen te raden. Elk geraden woord levert 5 punten.
6. De factuur; De leerlingen ontleden een factuur en verdienen 5 punten per correct aangeduide onderdeel.

Spelronde 1 bestaat uit 15 vragen die in totaal 415 punten kunnen opleveren.

Een leerling van elk team gooit om de beurt met de dobbelsteen en komen dan op een vakje terecht. Bij de algemene vragen zegt de begeleider over welk onderwerp het gaat. Bijvoorbeeld: vraag 1 gaat over de studentenjob. Het team dat gegooid heeft kiest dan of ze de moeilijke of de gemakkelijke vraag wil oplossen. Daarna krijgen ze 1 minuut om informatie op te zoeken. Na de minuut noteert ieder team zijn antwoord op het antwoordblad. Het antwoordblad is een wit gelamineerd blad waar ze dan met een whiteboard stifft op noteren. De antwoorden worden gecontroleerd en de punten worden genoteerd op het bord. Het juiste antwoord wordt door de begeleider vermeld zodat alle leerlingen het juiste antwoord op de vraag weten na de vraag. Na iedere vraag wissen de leerlingen het antwoord weg uit het antwoordenblad. Dit blad gaan ze gedurende de drie rondes gebruiken. De leerlingen krijgen dus geen bundel waarin ze kunnen noteren.

1.1 Vragen spelronde 1

1. STUDENTENJOB

Zoek gedurende 1 minuut informatie over de regelgeving van een studentenjob op. Noteer ook de bronnen die je geraadpleegd hebt.

LEERKRACHT: BESPREEK VAN 2 TEAMS DE GEBRUIKTE BRON

- Hoeveel uren mag je maximaal werken? (475 uur)
- Wat gebeurt er als je meer werkt dan 475 uur? (Meer sociale bijdrage betalen)

2. PREPAIDKAART

Scan de QR-code en bestudeer gedurende 1 minuut de pagina.

(<https://multimediafiles.kbcgroup.eu/ng/published/KBC/PDF/BETALEN/KREDIETKAARTEN/MCPREP/kbc-prepaid-kaart-productfiche.pdf>) en bestudeer gedurende 1 minuut de productfiche van de KBC-prepaidkaart.

- Wat is een prepaid betaalkaart?
(Het is een alternatief voor een kredietkaart. Je moet ze wel eerst opladen vooraleer je ermee kan betalen.)
- Naar waar moet je bellen als je kaart gestolen is? (Card stop)

3. SPAREN

Surf naar de site: <https://www.kbc.be/particulieren/nl/sparen/alternatieven-voor-sparen.html>. Bestudeer gedurende 1 minuut de verschillende spaarmethoden.

- Op welke manieren kan je momenteel sparen? (Spaarpot of bank)
- Jan is 14 jaar. Zijn mama is aan het sparen op zijn naam. Toch kan Jan niet aan het geld tot aan zijn 18^e verjaardag. Op welke soort rekening spaart de mama van Jan? (Termijnrekening)

4. BETALEN

Hier krijgen de leerlingen GEEN extra hulpmiddelen.

- Via welke mogelijkheden kan je nu in de winkel betalen? (Contant, bankkaart, met gsm, prepaidkaart vanaf 15 of 16 jaar)
- De weeklimiet om geld af te halen voor iemand die jonger is dan 18 bedraagt 900,00 EUR. Wat betekent weeklimiet? (De jongere mag gedurende een week niet meer dan 900,00 EUR afhalen uit de bankautomaat.)

5. SOLIDARITEIT

Zoek de verschillende vennootschapsvormen op. Welke bron heb je gebruikt?

LEERKRACHT: BESPREEK VAN 2 TEAMS DE GEBRUIKTE BRON

- Op welke mogelijke manieren kan je solidair zijn? (Vrijwilligerswerk, meedoen aan campagnes (rode neuzen dag),)
- Hoe noem je de bedrijfsvorm die winst maken niet als doel heeft? (Vzw= vereniging zonder winstoogmerk)

6. INKOMEN

Hier krijgen de leerlingen GEEN extra hulpmiddelen.

- Hoe noem je het inkomen dat je niet verwacht? Vb. Je wint een wedstrijd uit je gemeente en verdient 100 EUR. (Toevallig inkomen)
- Welke inkomen heb jij momenteel? (Loon uit studentenjob, kindergeld)

7. WELVAART

Bekijk het filmfragment <https://www.youtube.com/watch?v=dzbYj4G6XD8>

- a. Wat betekent welvaart? (Welvaart is de mate waarin de schaarste wordt verminderd. Dit betekent niet alleen dat welvaart om veel geld en om veel inkomen gaat, maar ook over bijvoorbeeld vrije tijd. Vrije tijd is immers ook een schaars goed.
- b. Wat zijn oorzaken voor verschil in welvaart? (Oorsprong (rijk of arm geboren), oorlog, bestuur)

8. DUURZAAMHEID

Zoek gedurende 1 minuut informatie over duurzaamheid op. Welke bronnen heb je gebruikt?

- a. Welk van de onderstaande afbeeldingen is een duurzaamheidslogo?

- b. Som 2 fair trade organisaties op (De Weltladen, Tear Craft, Maya Fair Trade and Miel Maya Honing, Oxfam Fairtrade, Oxfam Wereldwinkels, Fair Trade Original, Max Havelaar)

9. GREENWASHING

Bestudeer de volgende site gedurende 1 minuut. <http://www.ecogarantie.eu/nl/wat-greenwashing?language=nl>

- a. Greenwashing is zich groener voordoen dan dat een bedrijf daadwerkelijk is. Welk van de onderstaande logo's is een voorbeeld van greenwashing?

- b. Wat is greenwashing? (Greenwashing is zich groener voordoen dan dat een bedrijf daadwerkelijk is.)

10. BEDRIJFSKOLOM (DOE OPDRACHT) (levert 10 punten op per juiste bedrijfstak)

- a. Maak van de onderstaande afbeeldingen een bedrijfskolom en beantwoord de bijhorende vragen?
- i. Wat is een bedrijfskolom? (Een bedrijfskolom is een naam voor de opeenvolgende stappen die een product meemaakt.)
- ii. Behoort een verzekering tot de bedrijfskolom? (Nee, want ze wordt nooit eigenaar van het product.)

11. SMAAKTEST (DOE OPDRACHT) (levert 10 punten op indien juist geraden)

- a. Stelling: Dure of gemerkte producten zijn altijd beter dan de goedkopere producten. (JA OF NEE)
- b. De leerlingen krijgen gemerkte nootjes en niet gemerkte nootjes en moeten raden welke gemerkt zijn.

12. ACTUALITEIT

Lees het artikel en beantwoord de vragen.

(<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/03/06/internetbankieren-trekt-meer-en-meer-fraudeurs-aan--zo-vermijdt-/>) (QR CODE OP SPELBORD)

- a. Wat is phishing (internetfraude waarbij de lokkers het slachtoffers lokken naar een valse website) (levert 10 punten op)
- b. Hoe kan je een phishingmail herkennen? (De afzender is niet officieel, aanspreking = onpersoonlijk, dwingendheid en de link) (levert 10 punten op)
- c. Wat is de taak van Febelfin? (Febelfin vertegenwoordigt de belangen van al haar klanten in de financiële sector) (levert 10 punten op)

13. KAHOOT! (De winnaar van de kahoot! wint 20 punten)

Opdracht: ga naar de website: <https://www.test-aankoop.be> . Bestudeer deze gedurende 3 minuten. Daarna ga je vragen oplossen op de kahoot!

Vind je de volgende thema's terug in het navigatiemenu van test aankoop?

- a. Mobiliteit? (Ja)
- b. Woning-energie? (Ja)
- c. Verzekeringen? (Nee)
- d. Huishoudelektro? (Ja)
- e. Kleding? (Nee)
- f. Familie en privé? (Ja)
- g. Onder welk navigatiemenu kan je gsm's vergelijken? (hightech)
- h. Je kan informatie terugvinden over je rechten bij een vluchtvertraging (juist)
- i. Je kan informatie terugvinden over de additieven in voedsel (juist)

14. SLIMSTE MENS (Per geraden woordje levert het 5 punten op)

WAT WEET JE OVER DE BITCOIN?

1. Digitale munt
2. Kruis des doods
3. Investeren
4. Winst
5. \$ + 20.000

15. DE FACTUUR (<https://www.comanage.be/blog/voorbeeld-factuur/>)

DE LEERLINGEN KRIJGEN EEN FACTUUR EN ONTLEDEN DEZE

(Per juist aangeduide onderdeel levert het 5 punten op)

- a. Wie is de afzender?
- b. Wie is de geadresseerde?
- c. Hoeveel bedraagt de btw?
- d. Wanneer is de vervalddag?
- e. Hoeveel bedraagt het te betalen bedrag?

1.2 Bijlagen spelronde 1

1.2.1 Spelbord ronde 1

GO!	11	14	9	8
MIJN VADER HEEFT DRIE AANDELEN	3			10
NU NOEMT IE ZICHZELF	5	13	7	2
STUNTMAN	15	12		1
<i>Loesje</i>	6			4

1.2.2 De factuur

Factuur

B Lieve Hubrechts
 Feestkok
 Muisvenstraat 2/1
 3670 Meeuwen - Gruitrode
 België
 BE 0889 544 438

A CRE8 Websolutions
 Rotsheide 19
 3650 Dilsen-Stokkem
 België
 Tel: +32 (0)89 68 02 66
 Mail: info@cre8websolutions.be

Uw BTW-nummer: BE 0889 544 438
 Factuurnummer: 20140197
 Factuurdatum: 1 november 2014

D Vervaldatum: 15 november 2014 (14 dagen)

Beschrijving	Aantal	Prijs p.st.	BTW	Prijs excl. BTW
Jaarlijkse kost website feestkok.be	1	200,00	21%	200,00

Subtotaal	200,00
C 21% BTW	42,00
E Totaal	€ 242,00

2 Escape room

In dit uitdagende spel moeten de leerlingen samenwerken om puzzels op te lossen en verborgen aanwijzingen te vinden. Het is altijd een race tegen de klok; de leerlingen hebben maar 6 minuten om te ontsnappen van de kamer. De timer (GSM of TABLET) telt af en geeft aan wanneer je hints mag gebruiken. De exacte tijdstippen vind je per kamer terug bij de omschrijving. In dit spel win je samen of verlies je samen. Alle spelers moeten het beste uit zichzelf halen. Om raadsels en puzzels op tijd te kunnen oplossen, is teamwork een sleutel tot succes.

2.1 Escape room 1: de belastingkamer

Bart is een zelfstandige en heeft een groot probleem. Hij heeft verleden jaar geen belastingen betaald. Hij herinnert zich wel dat hij de belasting op toegevoegde waarde had betaald. Welk heeft hij dan niet betaald? Help hem vinden en verlos hem uit de donkere kamer!

Opdracht:

Red Bart uit de belastingkamer! Om dit te kunnen doen moeten jullie eerst 2 deelvragen en uiteindelijk een slotantwoord beantwoorden. Deze noteren jullie dan in de voorziene kader. Elk deelantwoord levert jullie 25 punten op en het besluitantwoord levert jullie 50 punten per team op. Jullie hebben een aantal materiaal ter beschikking om te ontsnappen uit de kamer;

1. De situatie in de kamer; hier staan een aantal aanwijzingen die jullie kunnen helpen om te ontrafelen over welke belasting het gaat.
2. Het artikel; hieruit kunnen jullie kenmerken van de vennootschap vinden. Deze hebben jullie nodig om te kunnen ontsnappen uit de kamer.
3. De Moorse code; Er staat een tekst in de kamer die jullie moeten ontcijferen. De Moorse code gaat jullie helpen!
4. Hintkaarten; Om de verschillende antwoorden te kunnen vinden moeten jullie 3 hintkaarten zoeken in het lokaal. Op welke tijdstippen je deze hintkaarten effectief mag gebruiken vind je onderaan in het kadertje.

Wanneer krijg je een hintkaart?		
Minuut: 2.00	→	hintkaart 1
Minuut: 4.00	→	hintkaart 2
Minuut: 5.30	→	hintkaart 3

Vragen:

1. Uit hoeveel eigenaars bestaat de bedrijfsvorm?

DEELANTWOORD 1 = 3 eigenaars

2. Over welke bedrijfsvorm gaat het?

DEELANTWOORD 2 = naamloze vennootschap (nv)

3. Welke kenmerken van deze bedrijfsvorm kan je terugvinden in de kamer?

DEELANTWOORD 3 = **minimumaantal vennoten: 2**
Minimumkapitaal € 61.500
Financieel plan: verplicht
Akte: authentieke akte (notaris)

4. Over welke soort belasting gaat het?

BESLUITANTWOORD 1 = vennootschapsbelasting

2.2 De kamer

2.3 De hintkaarten

<p>HINT 1: Lees de morsecode horizontaal</p>	<p>HINT 3:</p> <p>- eer - d - a - lang</p>
<p>HINT 2: Zoek de verschillende ondernemingsvormen op</p>	

2.4 De Morse code

Morse Code					
A ..	B -...	C -.-.	D -..	E .	F ..-.
G -.-	H	I ..	J .-.-	K -.-	L .-..
M --	N -.	O ---	P -.-.	Q --.-	R .-.
S ...	T -	U ...-	V ...-	W -.-.	X -..-
Y -.-.-	Z --.-	1 -....	2 -...-	3 --.-.	4 -....
5	6 -.....	7 --....	8 -...-	9 -.-.-.	0 -....

2.5 Het artikel

Vermogen Planning

Kortgeleden sprak ik een ondernemer met een aanzienlijk vermogen. Er was hem noch door zijn vermogensbeheerder noch door zijn accountant ooit een financieel plan aangeboden. Hij had verder niet nagedacht over welk doel hij had met zijn geld. Daar kwam bij dat zijn financiën een chaos waren. Hij had totaal geen overzicht en dus geen inzicht in zijn eigen inkomsten, uitgaven, bezittingen en schulden.

Het voorbeeld van deze ondernemer staat niet op zichzelf. Wat de meeste mensen nodig hebben, is een adviseur die start met het opstellen van een persoonlijk financieel plan (dit is iets anders dan een standaarduitdraai uit een softwarepakket). Dit plan geeft overzicht en inzicht in de totale financiële situatie, zowel privé als binnen de onderneming. Een dergelijk plan geeft ook antwoord op belangrijke vragen, zoals: heb ik geld genoeg om mijn gewenste uitgavenpatroon levenslang voort te zetten?

Dwarsverbanden

'Gelet op de stijgende levenverwachting, de terugtrekkende overheid, het complexe en wisselende belastingsysteem en de volatiele beleggingsmarkten is dit geen eenvoudige klus', aldus William van der Maas, directeur van IVV, Instituut voor Vermogensbouw. 'Om de dwarsverbanden hiertussen te zien en die te verwerken in het financieel plan zouden beleggingsadviseurs en private bankers moeten worden bijgeschoold tot financieel planner.'

Uit een financieel plan kan verder naar voren komen dat u voor het bereiken van uw doelstellingen uw beleggingsrisi-

co moet verkleinen. Dit is voor velen een prettige boodschap, aangezien de meesten van ons liever minder dan meer beleggingsrisico lopen. Het is iets waar uw beleggingsadviseur lang niet altijd uit zichzelf mee komt. Een bijkomend voordeel is dat u uw financiën optimaliseert, bijvoorbeeld door fiscaal slimme oplossingen. Tot slot weet u ook of u uw gezin goed achterlaat als u plotseling overlijdt, of wat de gevolgen zijn als u plotseling arbeidsongeschikt raakt.

Onderhoud

Uw financieel plan vergt bovendien onderhoud. Evenmin als de belastingregels en beleggingsmarkten staat uw leven stil. Marco Spijker, vermogensstructuureerder bij ABN-Amro MeesPierson, benamt dit. 'Wat veel cliënten vergeten, is rekening te houden met de gevolgen van de snel wijzigende fiscaliteit voor hun persoonlijke financiële huishouding', zegt hij. 'Neem daarnaast de invloed van inflatie op de koopkracht van het vermogen en dan blijken doelen in veel gevallen ineens veel minder goed realiseerbaar.'

Een plan brengt u, naast goed nieuws, wellicht ook nieuws waar u minder blij van wordt. Denk hierbij aan openingen over uw uitgavenpatroon of uw schuldpositie en adviezen om deze neerwaarts aan te passen, respectievelijk te verkleinen. Veel ondernemers blijken meer geld uit te geven dan zij verdienen. Dit uit zich in oplopende rekening-courantschulden. Dit kan vroeg of laat leiden tot zowel financiële als fiscale problemen. Een financieel plan brengt dit probleem niet alleen in kaart, maar geeft u ook een passend advies om het op te lossen.

Opvallend is dat er nog altijd financiële instellingen zijn die beleggingsadvies geven zonder dat hier een financieel plan aan voortgaat, aldus Jos van Heese, oprichter van vergelijkingsvermogensbeheerder.nl. Anderen hebben een goed verhaal waar het gaat om het aanbieden van financiële planning, maar in de praktijk zijn zij vooral geïnteresseerd in het mogen beheren van uw beleggingsportefeuille, in ruil voor een percentage van uw belegd vermogen. Wat nu als u niet wilt beleggen in aandelen of obli-

Niets zonder een financieel plan

Erst financiële planning, dan pas beleggingsadvies of vermogensbeheer. Het klinkt logisch. Immers, hoe kun je een goed beleggingsadvies geven wanneer je niet op de hoogte bent van iemands totale financiële plaatje?

Ramón Wernsen

Een plan

1 biedt u een overallstrategie aan, alsmede een actieplan dat u zelf of samen met een adviseur kunt uitvoeren;

2 geeft u overzicht, inzicht en financiële rust;

3 levert u via het opstellen, uitvoeren en monitoren echte meerwaarde op, meer dan de beleggingsportefeuille alleen;

4 optimaliseert uw financiële situatie, zowel privé als bv;

5 optimaliseert uw beleggingsstrategie en risico en geeft u de mogelijkheid betere beleggingsbeslissingen te nemen tegen mogelijk lagere kosten.

gaties maar bijvoorbeeld in een tweede woning, windparken of kunst, of u uw schulden wilt aflossen?

Veel financiële instellingen die hun cliënten financiële planning aanbieden, lopen tegen een vorm van belangenverstrengeling aan, doordat zij alleen betaald worden voor hun dienstverlening uit het belegde vermogen. Hierdoor ligt de focus vooral op de portefeuille en minder op het strategische financieel plan. Stel dat de ondernemer uit mijn voorbeeld € 1 mln zou beleggen, dan bestaat de mogelijkheid dat hij voor het beheer van zijn vermogen zomaar 1% betaalt, oftewel € 10.000 per jaar. Dat is veel geld aangezien het resultaat onzeker is en het zonder financieel plan de vraag is of de cliënt wel een beleggingsstrategie hanteert die past bij zijn totale financiële huishouding en zijn doelstellingen.

Kosten

Volgens Freddy Forger, partner bij Blu Asset Management, moet het mogelijk zijn een financieel plan op te stellen en te onderhouden en een vermogen te beheren van circa € 1 mln voor een fee van € 5000 per jaar, oftewel 0,5% van het beheerd vermogen. Het advies van Forger is echter wel om de taken planning en beheer te scheiden en aparte afspraken te maken met planner en beheerder. 'Zorg dat je beide diensten tegen zo laag mogelijke kosten inkoop, dat bespaart geld en geeft ook een beter inzicht in de geleverde diensten van planner en beheerder. Het is de hoogste tijd voor transparantie en een helder inzicht in voor welke diensten de cliënt betaalt', aldus Forger.

In dit geval bespaart de ondernemer uit mijn voorbeeld in tien jaar tijd niet alleen € 50.000, maar kan hij vooral ook betere financiële beslissingen — waaronder die over zijn beleggingen — nemen, aangezien hij beschikt over een financieel plan dat jaarlijks wordt getijddat. Tot slot geeft een gedegen financieel plan hem financiële rust en dat is iets waar hij weleens heel gelukkig van zou kunnen worden.

Ramón Wernsen is zelfstandig financieel planner en publicist.

3 Hoe kom je tijdens je hogere studies in contact met economie?

In dit deel komen de vragen over hoe de leerlingen tijdens hun hogere studies in contact komen met economie. Er zijn verschillende soorten vragen:

1. De algemene vragen; hier kunnen de leerlingen kiezen uit een gemakkelijke vraag (= vraag a) of een moeilijke vraag (= vraag b). Indien de leerlingen een correct antwoord formuleren op vraag a verdienen ze 10 punten. Indien ze een correct antwoord formuleren op vraag b verdienen ze 25 punten.
2. De actualiteitsopdracht; deze bestaat uit 3 deelvragen. De leerlingen kunnen hier in totaal 30 punten verdienen door elk deelantwoord correct te beantwoorden.
3. De kahoot!; De winnaar van de kahoot! verdient 50 punten.
4. De slimste mens; hier moet 1 leerling uit elke team voor het bord gaan zitten en woorden in verband met een bepaald onderwerp proberen te raden. Elk geraden woord levert 5 punten.

Spelronde 2 bestaat uit 13 vragen die in totaal 325 punten kunnen opleveren.

3.1 Vragen spelronde 2

1. STUDENTENJOB

Scan de QR-code en bestudeer de pagina gedurende een minuut.

<https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/over-studentenarbeid/jobstudent-werkstudent-verschil.html>

- a. Wat is een werkstudent? (Werkstudenten zijn studenten die meer dan 475 uren werken en dus de normale sociale bijdrage betalen of studenten die werken en studeren combineren.)
- b. Wat is het verschil tussen een jobstudent en werkstudent? (Studenten die niet meer dan 475 uren werken en dus een verminderde sociale bijdrage betalen zijn jobstudenten. Werkstudenten zijn studenten die meer dan 475 uren werken en dus de normale sociale bijdrage betalen of studenten die werken en studeren combineren.)

2. STUDENTENJOB EN AFSTUDEREN

Scan de QR-code en bestudeer de pagina gedurende een minuut.

<https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/over-studentenarbeid/studentenjob-na-diploma.html>

- a. Marleen behaalt haar diploma als manager in juni 2018. Ze wil haar studentenjob nog uitvoeren tot 2 oktober. Is dit mogelijk? (Nee, ze kan in dat geval tot 30 september werken tegen verminderde sociale bijdragen.)
- b. Marleen heeft haar diploma als manager behaald in juni. In september gaat ze beginnen met haar eerste job. Ze kan nog werken als jobstudent tot 30 september. Haar baas stelt voor om zijn studentenarbeid als proefperiode te gebruiken. Is dit mogelijk? (Nee, de aard van de job moet verschillen dan die van je studentenjob.)

3. HET LOON

Scan de QR-code en bestudeer de pagina gedurende een minuut.

<https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/loon/verschil-bruto-netto.html>

- a. Wat is het verschil tussen bruto-en nettoloon? (Brutoloon = het loon dat de werkgever verschuldigd is aan zijn werknemer. Nettoloon = brutoloon - sociale bijdragen – belastingen)
- b. Welke bijdragen betalen studenten die niet meer dan 475 uren werken op zijn loon? (Solidariteitsbijdrage, zij moeten geen belastingen betalen)

4. JE EERSTE AUTO

Zoek op waar je rekening mee moet houden bij het kopen van je eerste auto.

LEERKRACHT: BESPREEK VAN 2 TEAMS DE GEBRUIKTE BRON

(3 kosten opnoemen is voldoende voor het behalen van de punten)

- a. Op je 18^e verjaardag heb je een auto cadeau gekregen van je ouders. Je moet ze wel nog verzekeren. Welke verzekering is verplicht voor alle voertuigen in België? (Burgerlijke aansprakelijkheidsverzekering BA)
- b. Met welke bijkomende kosten moet je rekening houden bij het kopen van je eerste auto? (Belastingen; de belasting op inverkeerstelling, de verkeersbelasting, de verzekering, brandstofkosten, parkeerkosten)

5. GSM ABONNEMENT

Zoek op hoe je een abonnement kan betalen.

LEERKRACHT: BESPREEK VAN 2 TEAMS DE GEBRUIKTE BRON

(Vraag a: 5 punten per opgesomde betaalmethode.)

- a. Het is tijd dat je overschakelt van een herlaadkaart naar een gsm-abonnement. De verkoper vraagt je hoe je wil betalen. Op welke manieren kan je je abonnement betalen? (Overschrijving, domiciliëring, betalen met een bankkaart, visakaart of mastercard.)

- b. Het is tijd dat je overschakelt van een herlaadkaart naar een gsm-abonnement. De verkoper vraagt je of je met een overschrijving wil betalen of met een domiciliëring. Wat is een domiciliëring? **(Met een domiciliëring geef je toestemming aan een bedrijf om de facturen automatisch te innen bij je bank.)**

6. VERSLAVING

Scan de QR-code en bestudeer de pagina gedurende een minuut.

<https://www.druglijn.be/index.php/drugs-abc/gokken/wetgeving>

- a. Het is je 20ste verjaardag. Een vriend stelt je voor om dit te vieren in een casino. Je twijfelt en hij zegt dat je al oud genoeg bent om naar binnen te gaan? Op welke leeftijd mag je binnen een casino binnen? **(21 jaar)**
- b. Waar kan je gokken en vanaf welke leeftijd? **(casino's en speelautomaathallen → leeftijd 21, online kansspelen, wedkantoren en cafés → leeftijd 18 jaar)**

7. KOSTEN

Hier krijgen de leerlingen GEEN extra hulpmiddelen.

- a. Jens heeft zijn diploma secundair onderwijs behaald. In september gaat hij handelsingenieur studeren in Antwerpen. Hij beslist om op kot te gaan omdat het op en af gaan vermoeiend zal worden. Tijdens het ondertekenen van zijn contract ziet hij dat de maandelijkse vaste kosten 470,00 EUR bedragen. Wat zijn vaste kosten? **(vaste kosten zijn constante kosten die je elke maand betaalt ongeacht je het product—dienst verbruikt of niet.)**
- b. Jens heeft zijn diploma secundair onderwijs behaald. In september gaat hij handelsingenieur studeren in Antwerpen. Hij beslist om op kot te gaan omdat het op en af gaan vermoeiend zal worden. Tijdens het ondertekenen van zijn contract ziet hij dat de maandelijkse vaste kosten 470,00 EUR bedragen. Wat is het verschil tussen vaste kosten en onverwachte kosten? Geef telkens 1 voorbeeld. **(Vaste kosten zijn kosten die je elke maand betaalt, ook al gebruik je het goed of diens niet. Voorbeeld: huur kot, elektriciteit,... Onverwachte kosten zijn kosten die je niet verwacht. Voorbeeld: doktersbezoek)**

8. BTW

Scan de QR-code en bestudeer de pagina gedurende een minuut.

<https://www.mediamarkt.be/nl/shop/vat-action.html>

- a. De mediamarkt houdt jaarlijks een btw-actie. De slogan is 21% BTW Weg Ermee! Wat is de btw? **(Belasting op toegevoegde waarde)**
- b. De mediamarkt houdt jaarlijks een btw-actie. De slogan is 21% BTW Weg Ermee! Wat houdt dit in? Betaalt de consument dan geen btw op het product? **(De wettelijke heffingen en btw worden gehandhaafd. Het btw-bedrag wordt als korting gegeven.)**

9. VAKANTIE

Hier krijgen de leerlingen GEEN extra hulpmiddelen.

- a. Al je examens zijn goed verlopen. Je hebt geen herexamens en besluit tijdens de vakantie naar Londen te gaan. Je hebt al gehoord dat ze daar niet met euro betalen. Met welke munt wordt er betaald? Hoe kan je deze verkrijgen? **(Britse Pond → je kan vreemde valuta bestellen op je bank, afhalen in Londen of euro's wisselen in een wisselkantoor.)**
- b. Al je examens zijn goed verlopen en hebt geen herexamens. Als beloning voor jezelf besluit je om tijdens de vakantie naar Londen te gaan. Je hebt al je kosten berekend en in totaal heb je 180 GBP nodig. Hoeveel euro moet je meenemen?

Wissel	Naar	Resultaat	Uitleg
1 EUR	GBP	0,87285 GBP	1 Euro = 0,87285 Britse Ponden op 22-3-2018

(1:0,87285 = 1,14567 → 1 EUR= 1,14567 GBP)

180 * 1,14567 = 206,22 → Je moet 206,22 EUR meenemen.

10. ACTUALITEIT

Lees het artikel en beantwoord de bijhorende vragen.

- Wat zijn cookies? (Dat zijn kleine tekstbestandjes die op je smartphone, tablet of computer worden opgeslagen als je een website bezoekt.)
- Hoe kan je vermijden dat bedrijven je surfgedrag onthouden? (Je kan cookies zelf wissen, DuckDuckGo, op privé- modus surfen)
- Waarom willen bedrijven je surfgedrag onthouden? (om gepersonaliseerde reclame te maken.)

11. SLIMSTE MENS:

Som de verschillende verzekeringen op

- Brandverzekering
- Rechtsbijstandverzekering
- Hospitalisatieverzekering
- Autoverzekering (burgerlijke aansprakelijkheidsverzekering)
- Familiale verzekering

12. SLIMSTE MENS: OP KOT!

Met welke kosten moet je rekening houden als je op kot gaat?

- Huur
- Eten en drinken
- Vervoer (bus – trein)
- Vrijtijdsbesteding (sportkaart)
- Meubilair

13. KAHOOT!

Ken jij de volgende economische afkortingen?

- VDAB (Vlaams dienst voor arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding)
- RVA (rijksdienst voor arbeidsvoorziening)
- BTW (belasting op toegevoegde waarde)
- BBP (bruto binnenlands product)
- CAO (collectieve arbeidsovereenkomst)
- IMF (internationaal monetaire fonds)
- ECB (Europese centrale bank)
- OESO (organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling)

3.2 Bijlage spelronde 2

GO!	10	1	7	11
	8	<p>MIJN VADER HEEFT DRIE AANDELEN</p> <p>NU NOEMT IE ZICHZELF</p> <p>STUNTMAN</p> <p><i>Loeje</i></p>		2
14	9			5
6	4			13
12				3

4 Escape room 2

In dit uitdagende spel moeten de leerlingen samenwerken om de dief te kunnen vinden. Het is altijd een race tegen de klok; de leerlingen hebben maar 15 minuten om de dief te kunnen vinden. De timer (GSM of TABLET) telt af en geeft aan wanneer de tijd om is. In dit spel win je samen of verlies je samen. Alle spelers moeten het beste uit zichzelf halen. Om de dief te kunnen vinden, is teamwork een sleutel tot succes.

4.1 Escape room 2: vindt de dief (dieven)

Ade werkt als een bankbediende in de KBC. Op 20 april had Ade een afspraak met een klant. Daar meldde de klant samen met zijn echtgenoot dat ze denkt dat haar geld op haar rekeningen is verminderd. Ade vraagt over welke rekeningen het gaat en over welk bedrag. De klant meldt dat het gaat over haar spaargelden en over het bedrag moet ze nog nadenken. Ade vermoedt dat iemand uit het kantoor gefraudeerd heeft en het geld van de klant op zijn eigen rekening heeft gestort. Kan jij Ade helpen de dief uit het kantoor te vinden?

In dit spel krijgen de leerlingen een identiteit toegewezen. De leerlingen mogen niet zeggen welke identiteit zij gekregen hebben, maar ze mogen wel communiceren met elkaar. Iedere persoon krijgt bepaalde taken die ze moeten uitvoeren om uiteindelijk de dief te vinden. De volgende identiteiten komen aan bod:

1. **Ade:** onderzoeker
2. **9 à 10 Bankbedienden:** helpen Ade bij het onderzoeken
3. **De dief:** probeert onopgemerkt samen met de bankbedienden Ade te helpen
4. **De klant:** zoekt antwoorden op de vragen van de bankbedienden.

Om de opdracht te vervullen, maken de leerlingen een slogan om jongeren attent te maken op de gevaren van online bankieren. Indien de leerlingen de dief kunnen vinden en een slogan binnen de tijd kunnen maken verdienen ze 200 punten. Let op! De slogan moet op een gekleurd papier genoteerd worden. De leerlingen moeten dus een enveloppe met gekleurd papier zoeken in het lokaal. Als ze de dieven niet kunnen vinden verliest elk team 20 punten.

VRAGEN EN OPDRACHTEN:

<p>ADE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aan wie moet Ade de verdachte transactie en persoon melden? (CFI) 2. Zijn er geldezels in het kantoor? Wat is een geldezel? (Geldezels zijn personen die dienst doen als tussenpersonen voor criminele organisaties of personen) 3. Vindt de dief! Bekijk welke methode zij gebruikt. (hier moet Ade goed opletten op het gedrag van de dief.) 	<p>BANKBEDIENDEN</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Welke fraudetechnieken bestaan er? (phising, bankkaart phising, identiteitsfraude, geldezels, skimming en card trapping, malware, DDOS, social engineering, shoulder surfing) 2. Hoeveel gevallen van onlinefraude zijn er? (3.205) 3. Welke tips kan je aan klanten geven? Schrijf elke tip op een A4 pagina en hang deze op in het lokaal. 	<p>DE KLANT</p> <p>Je zoekt naar verdachte mails in je mailbox.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat is een phising mail? 2. Hoe herken je deze? 3. Speel de phising quiz en bekijk of je voortaan dezelfde fouten maakt!
<p>DIEF:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vindt de QR-code en lees hoe je tewerk moet gaan. Probeer onopgemerkt contact op te nemen met de klant en bemachtig zijn gegevens. Zoek op, op welke manieren je dit kan doen. 		

Link voor de quiz (klant) indien de QR-code niet meer werkt:
<https://www.consumentenbond.nl/veilig-internetten/phishing-quiz>

BRONNEN:

<p>http://www.bankierenvoordesamenleving.be/wat-doen-banken-de-strijd-tegen-fraude</p> 	<p>https://www.safeinternetbanking.be/nl/phishing/hoe-gaat-een-fraudeur-te-werk</p>
<p>https://www.safeinternetbanking.be/nl/phishing/hoe-herkent-u-een-phishingbericht</p> 	<p>https://www.safeinternetbanking.be/nl</p>
<p>https://www.tijd.be/ondernemen/banken/2017-recordjaar-voor-fraude-met-internetbankieren/9989176.html</p> 	<p>https://www.safeinternetbanking.be/nl/tips</p>

5 Hoe kom je na je studie in contact met economie?

In dit deel komen de vragen over hoe de leerlingen na hun studies in contact komen met economie. Er zijn verschillende soorten vragen:

1. De algemene vragen; hier kunnen de leerlingen kiezen uit een gemakkelijke vraag (= vraag a) of een moeilijke vraag (= vraag b). Indien de leerlingen een correct antwoord formuleren op vraag a verdienen ze 10 punten. Indien ze een correct antwoord formuleren op vraag b verdienen ze 25 punten.
2. De actualiteitsopdracht; deze bestaat uit 3 deelvragen. De leerlingen kunnen hier in totaal 30 punten verdienen door elk deelantwoord correct te beantwoorden.
3. De slimste mens; hier moet 1 leerling uit elke team voor het bord gaan zitten en woorden in verband met een bepaald onderwerp proberen te raden. Elk geraden woord levert 5 punten.
4. De mindmap; De leerlingen maken een mindmap over arbeider, bedienden en zelfstandigen. Ze verdienen in totaal 150 punten indien ze de mindmap vervolledigen. Per gemaakte fout verliezen ze 10 punten. Indien er iets ontbreekt, verliezen ze opnieuw 10 punten.
5. De loonberekening; hier kunnen de leerlingen in totaal 80 punten verdienen. Ze krijgen 20 punten per juist omschreven begrip.
6. Het kruiswoordraadsel; Hier verdienen de leerlingen 10 punten per juist geschreven begrip.

Spelronde 3 bestaat uit 11 vragen die in totaal 480 punten kunnen opleveren.

5.1 Vragen spelronde 3

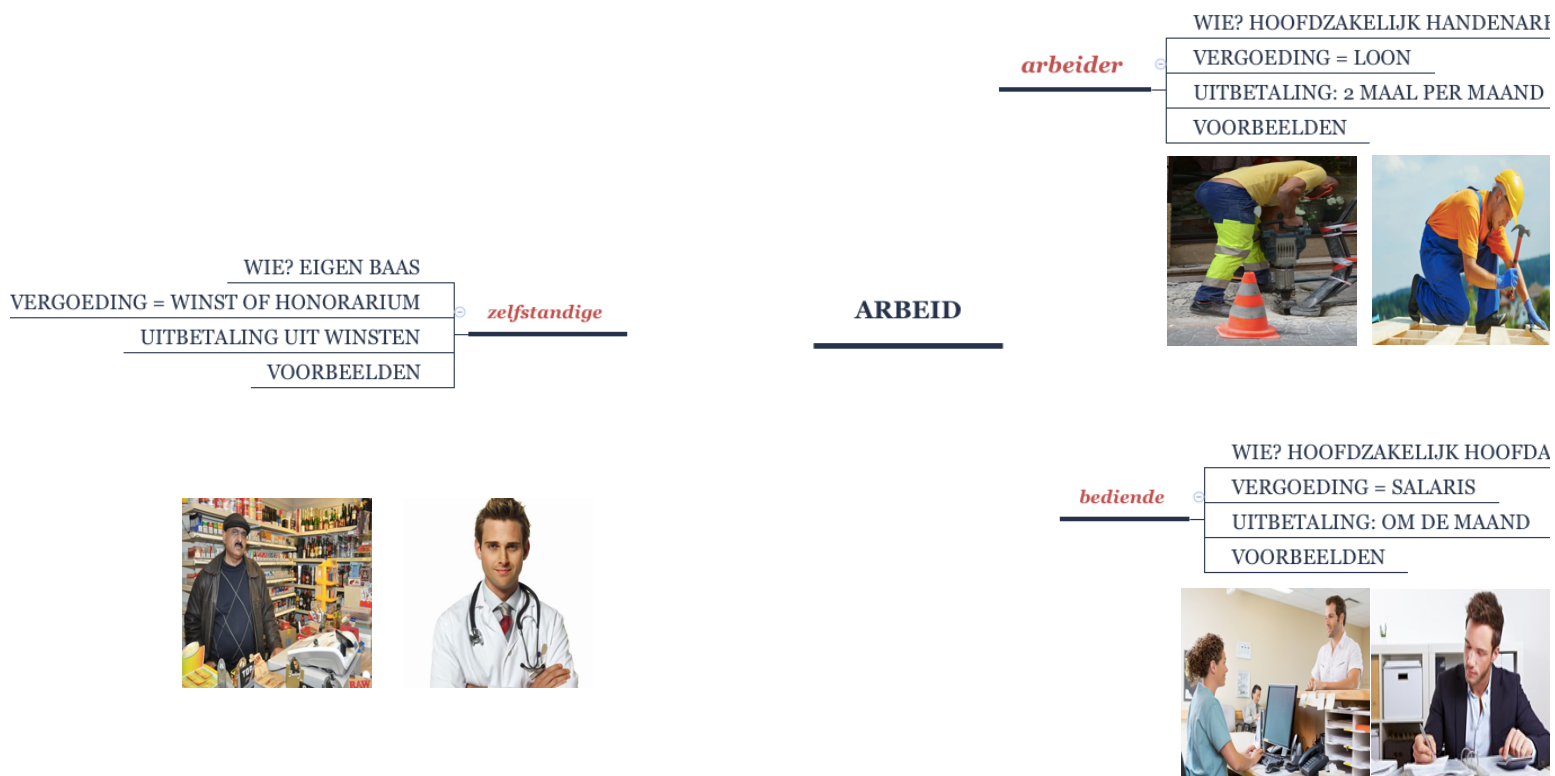
1. ARBEIDER—BEDIENDE – ZELFSTANDIGE

Zoek het verschil tussen arbeider, bediende en zelfstandige op. Maak hierna een mindmap met de gegeven woorden en zet de afbeeldingen onder het juiste statuut. De leerlingen kunnen gebruik maken van de QR-codes, maar ze mogen ook zelf andere bronnen gebruiken.

Stuurvragen

- Geef 3 kenmerken van een arbeider, bediende en zelfstandige.
- Wanneer worden ze uitbetaald?
- Hoe worden de vergoedingen die ze krijgen genoemd?
- Voorbeelden.

2. LOONBEREKENING

Marina ontvangt haar eerste loon. Ze verwachtte een bedrag van 2094,63 EUR op haar rekening, maar ze ziet dat er 1326,57 EUR gestort is. Bij het bekijken van haar loonbrief merkt ze dat er een deel is afgehouden. Verklaar de volgende begrippen die je terugvindt op de loonbrief. Maak gebruik van de Qr-code.

<https://www.vacature.com/nl-be/cariere/salaris/wat-staat-er-allemaal-op-je-loonfiche-en-hoe-moet-je-alles-interpreteren>

- Brutoloon: **De som van alle elementen voor sociale en fiscale inhoudingen.**
- RSZ-bijdrage: **De som dat wordt afgehouden om kinderbijslagen, vervangingsinkomen,... te verschaffen.**
- Bedrijfsvoorheffing: **Een voorschot op de belasting die je verschuldigd bent.**
- Nettoloon: **Het bedrag dat overblijft (wat je dus meestal ontvangt op je rekening.)**

Sociaal Secretariaat
BROUWERIJSTRAAT 1
9031 GENT

035-000097-96 (0) 42/1 99199-04.3 00502

BVBA DEMO ONDERNEMING SSS
BROUWERIJSTRAAT 1
9031 DRONGEN

10/04/2008

Loonbrief 42/1 99199.04.3 00502

Loonperiode: 01.03.2008-31.03.2008
Soort: Bezoldiging
Ref. berekening: 1080410-142129

Mevrouw JANSSENS MARINA
LINDENLAAN 1A
9052 ZWIJNAARDE

Basisloon: 2.094,63

Geboortedatum: 24.04.1957
Rijksregisternummer: 570424-002-18
Nationaliteit: Belg

Soc. stelsel	Werknemer volledig onderworpen	Fiscaal stelsel	gewoon	belastingplichtige (281.10)
Categorie	Bediende	Burg. staat	Gehuwd	
Sub-cat.	Niet van toepassing	Fiscale lasten	gewoon	min.-val.
Ritme	Voltdijs	Kinderen	00	00
Regime	5-dagen week	Echtgenote	0	0
Aard contract	Onbepaalde duur	Anderen	0	0
In dienst	01.01.2004	Werkn. min.-val.	0	
Anc. firma	01.07.1978			
Anc. sector	01.07.1978			
Paritair comité	200.000 Paritair comité aanvullend voor bedienden			
Beroepskwal.				
Functie				
Graad				

Deze loonbrief maakt deel uit van uw individuele rekening.

Loon code	Dagen	Uren of aantal	Waarde	Coefficient of commentaar	Bedrag EUR	omschrijving		
000	20	144,00			1.933,50	Bezoldiging		
220	1	8,00			107,42	Betaalde feestdag		
290		4,00			53,71	Vakantie		
					2.094,63	** Totaal bruto onderworpen aan RSZ		
					-273,77	Persoonlijke RSZ bijdrage		
					+4,20	Werkbonus		
					1.825,06	** Belastbaar		
					-464,74	* Bedrijfsvoorheffing		
					1.360,32	** Netto		
					-22,40	Maaltijdbiljetten		
					-11,35	Bijzondere bijdrage sociale zekerheid		
					1.326,57	*** Netto te betalen		
					1.326,57	Op fin. rek. 000-000012-12		
						Op naam van : JANSSENS MARINA		
					12,50	Vermindering BV Vlaams Gewest		
					687,04	Patronale RSZ bijdrage		
					89,20	Patronale lasten maaltijdbiljetten		
Omschrijving				saldo op 01.03.2008	01.03.2008 - 31.03.2008	saldo op 31.03.2008	Jaarcumul	
					+	-	+	-

SJA396: Eerst sociaal secretariaat voor werkgenees. Aangenomen bij MB van 7.3.1946 nr. 120

Dit document kan u op een veilige en snelle manier elektronisch bezorgd worden via Certipost. Voor meer info contacteer uw klantenbeheerder.

3. SLIMSTE MENS: KOSTEN

Wat is het verschil in vaste kosten tussen een huis huren of op kot gaan?

1. Eindafrekening elektriciteit – gas
2. Verwarming
3. Elektriciteit
4. Internet
5. Jaarlijkse verzekeringen (vb. Brandverzekering)

6. SLIMSTE MENS: UITGAVEN

Je moet sparen voor onvoorziene en bijzondere uitgaven. Voor welke onvoorziene en/of bijzondere uitgaven moet je geld opzij zetten?

- a. Onderhoud auto
- b. Vakantie
- c. Nieuwe smartphone – laptop – tv, ...
- d. Medische kosten

7. MINIMUMLOON

Scan de QR-code en bestudeer de minimumlonen in België.

<https://minimumloon.be>

- a. Hoeveel bedraagt het brutominimumloon voor een pas afgestudeerde volwassene van 21 jaar? **(1501,82 EUR bruto)**
- b. Je bent pas afgestudeerd en je vindt meteen werk op 21-jarige leeftijd. Op het contract staat dat je bruto uurloon 8,50 EUR is. Heb je dan een gewaarborgd gemiddeld minimuminkomen? (1 maand bestaat uit 4 weken en 1 week bestaat uit 38 werkuren)

(Minimumloon = 1501,82 EUR

4*38 uur = 152 uren per maand → 1501,82/ 152 = 9,88 EUR

De bruto uurloon moet dus minstens 9,88 EUR/UUR zijn.)

8. DIRECTE BELASTING

De personenbelasting wordt jaarlijks geheven op het gezamenlijk inkomen van de inwoners van België en is een vorm van inkomsten voor de overheid.

https://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen/particulieren_en_zelfstandigen/belastbaar_inkomen

- a. Juist of fout?
 1. Alimentatiegeld is een belastbaar inkomen? **(Juist)**
 2. Je wordt belast op wat je wint op de Nationale Loterij. **(fout)**
 3. Je beroepsinkomsten worden belast. **(Juist)**
 4. De huurinkomsten worden niet belast. **(fout)**
- b. Welke vier categorieën van belastbaar inkomen zijn er?

(Inkomsten van roerende goederen, inkomsten van onroerende goederen, beroepsinkomsten en diverse inkomsten)

9. INDIRECTE BELASTING

Scan de QR-code en bestudeer de btw-tarieven in België.

Btw is een belasting op toegevoegde waarde en is een vorm van inkomsten voor de overheid.

<https://www.belgium.be/nl/belastingen/btw/tarieven>

- a. Welke 3 basistarieven van de btw zijn er? (6%, 12% en 21%)
- b. Onder welk btw-tarief behoren maandverbanden? (6% sinds dit jaar omdat het een basisproduct is voor vrouwelijke hygiëne.)

10. ACTUALITEIT

Lees het artikel en beantwoord de bijhorende vragen.

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/09/07/-een-op-de-zes-zelfstandigen-onder-de-armoedegrens-/>

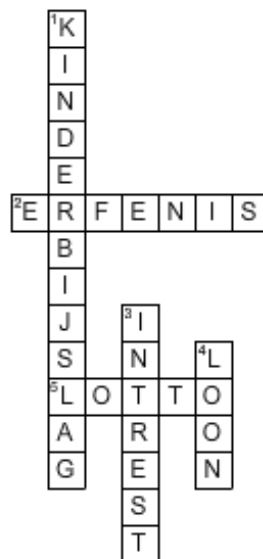
- a. Wat is het NSZ? (Neutrale Syndicaat voor Zelfstandigen)
- b. Welke sociale beschermingen wilt het NSZ voor zelfstandigen? (Een volwaardige werkloosheids- en ziekte-uitkering voor zelfstandigen)
- c. Wat betekent financiële geletterdheid? (Financiële kennis die ze nodig hebben om hun bedrijf te runnen.)

11. INKOMSTEN

De leerlingen krijgen 4 minuten op het kruiswoordraadsel op te lossen. De leerlingen mogen ook begrippen opzoeken op het internet.

Vervolledig onderstaande kruiswoordraadsel.

Horizontaal

- 2. nalatenschap
- 5. toevallige inkomsten (op nieuwjaarsdag bijvoorbeeld)

Verticaal

- 1. maandelijkse bijdragen door Famifed aan een gezin in de kosten
- 3. synoniem voor rente
- 4. tegenprestatie van arbeid

12. LENINGEN

Je hebt interesse in een auto. Om de auto te financieren wil je graag een lening aangaan. De auto die je wil kopen kost 15.000,00 EUR en je zou ze graag afbetalen op 36 maanden. De leeftijd van de auto is 2 jaar. Vergelijk de leningen op de volgende website. <https://www.spaargids.be/sparen/vergelijk/autolening.html>

- Je ziet op verschillende plaatsen de slogan: let op: geld lenen kost ook geld! Maar wat betekent dit? (Voor de lening die je wil aangaan moet je ook intresten betalen. Lenen is niet gratis.)
- Welke bank biedt de goedkoopste lening aan? (Op dit moment is het KBC, maar het kan die dag verschillen!!)
- Wat is het JKP? (Jaarlijkse kostenpercentage)
- Hoeveel bedraagt het JKP (0,85%, maar kan die dag verschillen!)
- Hoeveel betaal je totaal aan intresten? (196,32 EUR → af te lezen op de site)

13. MUTUALITEITEN

Zoek informatie over de mutualiteiten in België.

LEERKRACHT: elk antwoord bij vraag b levert 5 punten op.)

- Na een bezoek bij de dokter krijgt Karen een papiertje voor de terugbetaling van de kosten mee. De dokter zei dat ze deze moest binnenbrengen bij de mutualiteit. Wat is een mutualiteit? (Het is een verzekering dat de ziektekosten of een deel ervan terugbetaald. Ze betalen ook een vervagingsinkomen uit tijdens een langdurige ziekte.)
- Na een bezoek bij de dokter krijgt Karen een papiertje voor de terugbetaling van de kosten mee. De dokter zei dat ze deze moest binnenbrengen bij de mutualiteit. Welke mutualiteiten zijn er in België? (Christelijke mutualiteit (CM), socialistische mutualiteiten (de voorzorg), liberale mutualiteiten, onafhankelijke ziekenfondsen en neutrale mutualiteiten)

5.2 Bijlagen spelronde 3

GO!	11	10	9
1	MIJN VADER HEEFT DRIE AANDELEN NU NOEMT IE ZICHZELF STUNTMAN <i>Loesje</i>		8
2			7
3	4	5	6

Literatuurlijst

6 Bronnen:

- student@work, <https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/index.html>, geraadpleegd op 16 maart 2018
- Eindtermen SO, <http://eindtermen.vlaanderen.be/publicaties/voet/voet2010.pdf>, geraadpleegd op 16 maart 2018
- KBC, <https://www.kbc.be/particulieren/nl/betalen/zichtrekening-voor-mijn-kind.html>, geraadpleegd op 16 maart 2018
- BNP PARIBAS FORTIS, <https://www.bnpparibasfortis.be/nl/Dagelijks-bankieren/Ontdek/Producten/Prepaid-kaarten/Prepaid-Card?SOURCETAG=C0040S4000P0000F0000A0005M00B0>, geraadpleegd op 16 maart 2018
- finlerencyclopedie, <https://www.finler.nl/welvaart/>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- De aanstokerij, <http://aanstokerijserver.be/klantiskoning/>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Association végétarienne, <https://www.vegetarisme.fr/label/> geraadpleegd op 18 maart 2018
- Limagrain, <http://www.lci.limagrain.com/clean-label-0>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Milieu centraal, <https://keurmerken.milieucentraal.nl/keurmerken/europees-ecolabel-papier/>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Fairtrade_certification, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Befair, <http://www.befair.be/nl/where-can-i-find-fair-trade-products/fairtradeorganisaties>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Wikipedia, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Greenwashing>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Ecosphere, <https://a.eecosphere.com/articles/avoid-these-7-deadly-greenwashing-sins>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Eostrace, <https://eostrace.be/traces/trace-van-koffie/categorie/milieu>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Horecatrends, <https://www.horecatrends.com/capriole-cafe-horecazaak-koffiebranderij/>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Geschenkdozen, https://www.geschenkdozen.eu/groothandel_verpakkingen/, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Dreamstime, <https://nl.dreamstime.com/onmiddellijke-koffie-supermarkt-image100807797>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Wikipedia, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bedrijfskolom>, geraadpleegd op 18 maart 2018
- Febelfin, <https://www.febelfin.be/nl/over-febelfin>, geraadpleegd op 19 maart 2018
- Wikipedia, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bitcoin>, geraadpleegd op 19 maart 2018
- MySocialsecurity, <https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/over-studentenarbeid/jobstudent-werkstudent-verschil.html>, geraadpleegd op 22 maart 2018
- MySocialsecurity, <https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/over-studentenarbeid/studentenjob-na-diploma.html>, geraadpleegd op 22 maart 2018
- MySocialsecurity, <https://www.mysocialsecurity.be/student/nl/loon/verschil-bruto-netto.html>, geraadpleegd op 22 maart 2018
- KBC, <https://www.kbc.be/particulieren/nl/voertuig/je-eerste-auto.html>, geraadpleegd op 22 maart 2018
- KBC, <https://www.kbc.be/particulieren/nl/product/betalen/zelf-bankieren/hoe-werkt-domiciliering.html>, geraadpleegd op 22 maart 2018
- Febelfin, <https://www.febelfin.be/nl/wat-je-moet-weten-over-domicilieringen>, geraadpleegd op 22 maart 2018
- Ziekenfondsenvergelijken, <http://www.ziekenfondsenvergelijken.be/vragen/algemeen/wat-is-een-ziekenfonds/>, geraadpleegd op 22 maart 2018

Belgium.be, https://www.belgium.be/nl/economie/onderneming/oprichting/zelfstandigen/in_hoofdberoep ,geraadpleegd op 28 maart 2018

Jobat, <https://www.jobat.be/nl/artikels/het-statuut-van-arbeider-versus-bediende-alle-verschillen-op-een-rij/> ,geraadpleegd op 28 maart 2018

Vacature, <https://www.vacature.com/nl-be/carriere/salaris/wat-staat-er-allemaal-op-je-loonfiche-en-hoe-moet-je-alles-interpreteren> ,geraadpleegd op 22 maart 2018

Consumentenbond, <https://www.consumentenbond.nl/veilig-internetten/phishing-quiz> ,geraadpleegd op 2 april 2018

Bankierenvoordesamenleving, <http://www.bankierenvoordesamenleving.be/wat-doen-banken-de-strijd-tegen-fraude> ,geraadpleegd op 2 april 2018

Safeinternetbanking, <https://www.safeinternetbanking.be/nl/phishing/hoe-gaat-een-fraudeur-te-werk> ,geraadpleegd op 2 april 2018

Belgium.be https://www.belgium.be/nl/belastingen/inkomstenbelastingen/particulieren_en_zelfstandigen/belastbaar_inkomen,geraadpleegd op 2 april 2018

Belgium.be, <https://www.belgium.be/nl/belastingen/btw/tarieven> ,geraadpleegd op 2 april 2018

VRT, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/09/07/-een-op-de-zes-zelfstandigen-onder-de-armoedegrens-/> ,geraadpleegd op 2 april 2018

Spaargids, <https://www.spaargids.be/sparen/vergelijk/autolening.html> ,geraadpleegd op 2 april 2018

Bijlagen

Instructiefiche leerlingen:

Beste leerlingen

In dit spel leren jullie hoe jullie in contact komen met economie:

- spelronde 1: hoe komen jullie nu in contact met economie?;
- escape room 1: uitdaging!;
- spelronde 2: hoe komen jullie in contact met economie tijdens jullie hogere studies?;
- escape room 2: detective!;
- spelronde 3: hoe komen jullie in contact met economie na je studies?

Elke spelronde bestaat uit verschillende soorten vragen en opdrachten:

1. Algemene vragen	Vraag a: 10 punten bij correct antwoord Vraag b: 25 punten bij correct antwoord
2. Doe vragen	Bedrijfskolom: 10 punten per juiste bedrijfstak Smaakttest: 10 punten
3. Actualiteitsopdracht	10 punt per correct geformuleerde deelantwoord
4. Kahoot!	50 punten voor de winnaar
5. De slimste mens	5 punten per geraden woord
6. De factuur	5 punten per correct aangeduide onderdeel
7. Mindmap	150 voor een volledige mindmap -10 punten per fout antwoord -10 punten per ontbrekend antwoord
8. Loonberekening	20 punten per juist omschreven begrip
9. Kruiswoordraadsel	10 punten per juist geschreven begrip

De informatie en de punten van de escape rooms vinden jullie terug bij het spel.

Verloop van het spel:

1. Elk team gooit om de beurt met de dobbelsteen. Er is 1 pion.
2. Je verplaatst de pion, je mag zelf bepalen in welke richting.
3. Er komt een onderwerp tevoorschijn. Je zoekt gedurende een bepaalde tijd (staat op de PowerPoint) informatie op over het onderwerp.
4. Bij de algemene vragen: kies voor vraag a of voor vraag b
5. ALLE TEAMS noteren het antwoord op de antwoordbladeren met een whiteboard stift (geplastificeerde witte bladeren)
6. Jullie krijgen 30 seconden om de vraag te beantwoorden. De antwoorden worden gecontroleerd door de begeleiders.

Doel:

- Zoveel mogelijk punten verzamelen
→ Het winnend team krijgt een prijs op het einde van de dag
- Zoveel mogelijk leren over economie